

----- 2018 թ.

Հ Ր Ա Մ Ա Ն
N - Ն

**ՀՀՇՆ 31 - 03 - 2018 «ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՉԵՆՔԵՐ ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ»
ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2001 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1-Ի N 82
ՀՐԱՄԱՆՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ**

Հիմք ընդունելով «Քաղաքաշինության մասին» ՀՀ օրենքի 10¹-րդ, 16-րդ հոդվածները, «Նորմատի իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 37-րդ հոդվածի 1-ին կետի 1-ին ենթակետը և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2016 թվականի հոկտեմբերի 13-ի N1111-Ն որոշման N 1 հավելվածի 15-րդ կետի 4-րդ ենթակետը.

Հ Ր Ա Մ Ա Յ ՈՒ Մ ԵՄ՝

1. Հաստատել «ՀՀՇՆ 31-03-2018 «Հասարակական շենքեր և շինություններ» շինարարական նորմերը»՝ համաձայն հավելվածի:

2. Ուժը կորցրած ճանաչել՝

1) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարի 2001 թվականի հոկտեմբերի 1-ի «Նորմատիվատեխնիկական ակտերի կանոնակարգման մասին» N 82 հրամանով սահմանված ցանկի «ՍՆԻՊ 2.08.02-89 «Հասարակական շենքեր և կառուցվածքներ» պարբերությունը:

Ն. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

----- 2018թ

ք. Երևան

ՀԱՎԵԼՎԱԾ

Հաստատված է

ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի
2018 թվականի.....-ի N - Ն հրամանով

**ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՉԵՆՔԵՐ ԵՎ ՉԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՀՀՇՆ 31-03-201**

Գործարկման թվականը՝

I. ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՈԼՈՐՏ

1.Սույն «Հասարակական շենքեր և շինություններ» շինարարական նորմերը (այսուհետ՝ շինարարական նորմեր) սահմանում են մինչև 16 հարկ բարձրությամբ հասարակական նշանակության շենքերի տեղադրմանը, շենքերի տակ գտնվող և սպասարկման համար անհրաժեշտ հողատարածքին, շենքային համալիրներին, գործառական խմբերի կազմակերպմանը, սենքերի կազմին և մակերեսներին, ծավալահատակագծային և կոնստրուկտիվ լուծումներին, լուսավորմանը, ինժեներական կահավորանքին, ինչպես նաև շենքերի ներքին միջավայրի կազմակերպմանը ներկայացվող հիմնական պահանջները:

2.Սույն շինարարական նորմերը տարածվում են Հայաստանի Հանրապետությունում նոր կառուցվող, վերակառուցվող, հիմնանորոգվող կամ գործառնական նշանակության փոփոխման ենթակա հասարակական նշանակության (բացի հանրակրթական նշանակության) շենքերի ու շինությունների նախագծման վրա, անկախ դրանց սեփականության և կազմակերպարավական ձևից:

3.Հանրակրթական նշանակության շենքերի ու շինությունների նախագծման խնդիրները կանոնակարգվում են ՀՀՇՆ 31-03.03 շինարարական նորմերով:

4.Սույն շինարարական նորմերը տարածվում են նաև բնակելի շենքերում ներկառուցվող ու սանիտարահիգիենիկ պահանջներին բավարարող հասարակական բնույթի սենքերին, որի համար լրացուցիչ պետք է պահպանել ՀՀՇՆ 31-01 շինարարական նորմերի պահանջները:

5. Հասարակական շենքերի հիմնական խմբերի ցանկը, որոնց վրա տարածվում են սույն նորմերը, տրված են սույն շինարարական նորմերի 1-ին հավելվածում:

II. ՆՈՐՄԱՏԻՎ ՎԿԱՅԱԿՈՉՈՒՄՆԵՐ

6. Սույն շինարարական նորմերում վկայակոչված են հետևյալ նորմատիվ փաստաթղթերը.

- 1) ՀՀՇՆ II-5.01-98 «Քաղաքաշինական համակարգերի հուսալիություն. Հիմնական դրույթներ»,
- 2) ՀՀՇՆ II- 6.02-2006 «Սեյսմակայուն շինարարություն. Նախագծման նորմեր»,
- 3) ՀՀՇՆ II -7.01-2011 «Շինարարական կլիմայաբանություն»,
- 4) ՀՀՇՆ IV-11.03.03-2002 «Ավտոկայանատեղեր»,
- 5) ՀՀՇՆ IV-11.07.01-2006 «Շենքերի և շինությունների մատչելիությունը բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար»,
- 6) ՀՀՇՆ IV-12.02.01-2004 «Ջեռուցում, օդափոխում և օդի լավորակում»,
- 7) ՀՀՇՆ 20-06-2014 «Շենքերի և կառուցվածքների վերակառուցում, վերականգնում և ուժեղացում. Հիմնական դրույթներ»,
- 8) ՀՀՇՆ 21-01-2014 «Շենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգություն»,
- 9) ՀՀՇՆ 22-03-2017 «Արհեստական և բնական լուսավորում»,
- 10) ՀՀՇՆ 22-04-2014 «Պաշտպանություն աղմուկից»,
- 11) ՀՀՇՆ 24-01-2016 «Շենքերի ջերմային պաշտպանություն»,
- 12) ՀՀՇՆ 30-01-2014 «Քաղաքաշինություն. Քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի հատակագծում և կառուցապատում»,
- 13) ՀՀՇՆ 31-01-2014 «Բնակելի շենքեր. Մաս I. Բազմաբնակարան բնակելի շենքեր»:
- 14) ՀՀՇՆ 40-01.01-2014 «Շենքերի ներքին ջրամատակարարում և ջրահեռացում»,
- 15) ԳՕՍՏ ԻՍՕ 14644-1 «Մաքուր սենքեր և դրանց հետ կապված վերահսկվող միջավայրեր. Մաս 1. Օդի մաքրության դասակարգում»,
- 16) ԳՕՍՏ 30494-2011 «Շենքեր բնակելի և հասարակական. Միկրոկլիմայի հարաչափերը սենքերում»:

III. ՏԵՐՄԻՆՆԵՐ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

7.Սույն շինարարական նորմերում կիրառված են հետևյալ տերմիններն իրենց սահմանումներով.

1) **անցասրահ (գալերեա)**՝ երկու սրահների կամ երկու մասնաշենքերի միջև երկկողմանի կամ միակողմանի բաց կամ ապակեպատ միջանցիկ տարածք,

2) **ատրիում**՝ շենքի մաս կազմող և ուղղաձիգ զարգացող ու սովորաբար բնական վերին լուսավորությամբ տարածություն (երեք և ավելի հարկեր), դեպի որը բացված են հարկաբաժինների միջանցքները,

3) **արգելապատ**՝ շինարարական կոնստրուկցիաներ, որոնք տեղադրվում են նիշերի տատանում ունեցող հարթակների եզրագծերում, սանդուղքներում, պատշգամբներում, տանիքներում և այլն, կանխելու համար բարձրադիր նիշերից մարդկանց անկման հնարավոր վտանգը,

4) **աստիճան**՝ սանդուղքի ամեն մի ոտքը,

5) **բազրիք**՝ սանդուղքի անվտանք շարժման կողային բռնակ,

6) **բեմաճաղ (կոլոսնիկ)**՝ բեմական պաստառների մետաղական կախիչներ,

7) **խտացված կառուցապատում**՝ սահմանված նորմից պակաս մակերեսով կառուցապատում,

8) **կայարանաշենք**՝ միջքաղաքային տրանսպորտային ուղևորության սպասարկման շենք,

9) **կիսահարկ (անտրեսոլ)**՝ հարկի կամ դահլիճի բարձրության սահմաններում հատակի մի մասի վերևում տեղադրված հարկ, որը բացված է ընդհանուր տարածության մեջ,

10) **հանդիսասրահ**՝ հարթ հատակով սենք բազմամարդ միջոցառումների համար,

11) **հյուրանոցային համար**՝ ժամանակավոր կացության համար նախատեսված բնակելի սենք,

12) **մանսարդային հարկ**՝ հարկ շենքի տանիքի ազատ տարածության մեջ, որտեղ պատող կոնստրուկցիաների ջերմամեկուսացումն ապահովելու դեպքում տեղավորում են բնակելի սենքեր, ստեղծագործական արվեստանոցներ, օժանդակ տարածքներ,

13) **մարդկանց հոսքի խտություն**՝ տարահանվող մարդկանց քանակի հարաբերակցությունը տարահանման ճանապարհի մակերեսի հետ (մարդ/մ²),

14) **մարզական բլոկ-սեկցիա**՝ մարզադահլիճ, հանդերձարաններ, գույքի սենք, բուժ կետ և մարզչի կաբինետ ներառող ինքնուրույն կառույց,

15) **նստարանաշար**՝ հանդիսատեսների համար նստատեղերի բարձրացող նիշերով շարքերի կոնստրուկտիվ համակարգ,

16) **շենքի բարձրություն (հրդեհատեխնիկական)**՝ հեռավորությունը հրշեջ մեքենայի երթևեկելի մակերևույթից մինչև շենքի արտաքին ճակատի վերին հարկի

բացվածքի ներքին նիշը, իսկ շահագործվող տանիքի դեպքում՝ մինչև տանիքի պատնեշի վերին նիշը,

17) **որմնախարսխային հարկ**՝ հարկ, որի հատակի նիշը հարկի բարձրության կեսից պակաս չափով ցածր է գետնի հատակագծային նիշից, մայթից կամ սալվածքից,

18) **չծխապատվող սանդղավանդակ**՝ սանդղավանդակ, որը նախատեսվում է հրդեհի ժամանակ մարդկանց տարահանման համար, բաժանվում են երեք տեսակի.

ա. չծխապատվող սանդղավանդակ, մուտքը արտաքին ծխազատ գոտում գտնվող բաց անցումից,

բ. չծխապատվող սանդղավանդակ, հրդեհի ժամանակ օդի ճնշումային ներածմամբ,

գ. չծխապատվող սանդղավանդակ, օդի ճնշումային համակարգով սարքավորված նախամուտքով,

19) **սանդուղք**՝ հարկաբաժինների միջև ուղղաձիգ կապը ապահովող գործառնական ու կոնստրուկտիվ շինարարական տարր, բաժանվում են երեք տեսակի՝

ա. տեղադրված աստիճանավանդակում, փակ (տեսակ 1),

բ. տեղադրված նախասրահներում, ճեմասրահներում և այլուր, բաց (տեսակ 2),

գ. արտաքին սանդուղք՝ տեղադրված շենքի ճակատում (տեսակ 3),

20) **սանդղավանդակ**՝ շենքի ներսում սանդուղքների տեղադրման համար կառուցված բաց կամ ապակեպատ արտաքին բացվածքներով փակ տարածություն: Լինում են նաև փակ սանդղավանդակներ, առանց արտաքին բացվածքների: Սանդղավանդակները տարաբաժանվում են երկու տեսակի՝

ա. սանդղավանդակներ յուրաքանչյուր հարկում արտաքին ապակեպատ կամ բաց բացվածքներով,

բ. սանդղավանդակներ ապակեպատ բացվածքով վերին ծածկույթում,

21) **սպորտային մարմնամարզության սենք**՝ 12x12 մ կամ ավելի փոքր չափերի սենք՝ մարզասարքերի տեղադրման, մարզախաղերի, ռիթմիկ մարզումների համար:

IV. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

8. Հասարակական շենքերի և շինությունների տեղակայումը շինարարության համար հատկացված հողամասում, ինչպես նաև դրանց հարաչափերի նորմատիվ

հաշվարկը, պետք է համապատասխանի ՀՀՇՆ 30-01 շինարարական նորմերի պահանջներին:

9. Հասարակական շենքերի ու շինությունների տարողունակությունը սահմանվում է տվյալ տարածքի սոցիալական, ինժեներատեխնիկական, քաղաքաշինական, բնապահ-պանական և այլ առանձնահատկությունների հիման վրա կազմված նախագծային առաջադրանքով:

10. Բնակչության անմիջական սպասարկման համար նախատեսվող շենքերի, սենքերի ինչպես և դրանց հողատարածքների հատակագծումն ու կահավորումը պետք է համապատասխանեն ՀՀՇՆ IV-11.07.01 շինարարական նորմերի պահանջներին: Հասարակական այլ կարգի շենքերի և շինությունների հարմարվածությունը բնակչության տեղաշարժվելու դժվարություն ունեցող խմբերի համար, պետք է արտահայտվի պատվիրատուի կողմից հաստատված նախագծային առաջադրանքում:

11. Հասարակական շենքերի օգտակար և հաշվարկային մակերեսների, շինարարական ծավալի, կառուցապատման մակերեսի և հարկայնության հաշվարկի կանոնները տրված են սույն շինարարական նորմերի 2-րդ հավելվածում:

12. Հասարակական, այդ թվում նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների (այսուհետ՝ ՆԴՀ) շենքերում սենքերի մաքուր բարձրությունը (հատակից մինչև առաստաղ) պետք է ընդունել ոչ պակաս 3 մ, իսկ ժամանակավոր կացության բնակելի շենքերում (հյուրանոցներ, բուժարաններին կից պանսիոնատներ և այլ)՝ համաձայն ՀՀՇՆ 31-01 շինարարական նորմերի պահանջների:

13. Շենքերում ներկառուցվող մինչև 40 մարդ տարողունակությամբ սոցիալական սպասարկման օբյեկտների և մինչև 250 մ² առևտրային մակերեսով առևտրային օբյեկտների բարձրությունը թույլատրվում է ընդունել ներկառուցվող (այդ թվում բնակելի) շենքի հարկի բարձրության չափ:

14. Տեխնոլոգիական գործառույթների համար օգտագործվող սենքերի բարձրությունները պետք է ընդունել ըստ այդ գործառույթների համար սահմանված նորմատիվ հարաչափերի:

15. Տեխնիկական սպասարկման միջանցքների բարձրությունը թույլատրվում է իջեցնել մինչև 2.2 մ, իսկ հաճախորդների համար նախատեսվող նախամուտքերի բարձրությունները՝ մինչև 2.4 մ:

16. Տեխնիկական հարկի բարձրությունը մինչև շինարարական կոնստրուկցիաների ստորին նիշը պետք է կազմի ոչ պակաս 2.1 մ: Սպասարկող անձնակազմի անցումներում բարձրությունը մինչև կոնստրուկցիաների կամ ինժեներական հաղորդակցուղիների ստորին նիշը պետք է լինի ոչ պակաս 1.8 մ: Մինչև 2 մ երկարությամբ անցումներում թույլատրվում է իջեցնել բարձրությունը մինչև

1.6 մ: Տեխնիկական հարկից ելքի բացվածքի նվազագույն բարձրությունը պետք է լինի 1.5 մ:

17. Շենքի մուտքի առջևի հարթակի նիշը, պետք է լինի մայթի նիշից բարձր: Թույլատրվում է շենքի առաջին հարկն ու նախամուտքի հարթակը նախատեսել միևնույն նիշով, եթե մուտքը պաշտպանված է տեղումներից:

18. Ստորգետնյա և նկուղային հարկերի պատերը պետք է պատված լինեն չայրվող նյութերով: Սենքերի ցանկը, որոնք թույլատրվում են տեղաբաշխել հասարակական շենքերի որմնախարսխային և նկուղային հարկերում, տրված են սույն շինարարական նորմերի 3-րդ հավելվածում:

19. Քաղաքացիական պաշտպանության ցանկով որոշված հասարակական շենքերում անհրաժեշտ է կրկնակի նշանակության սենքեր, համաձայն նախագծային առաջադրանքի:

20. Հասարակական շենքերում որպես ուղղաձիգ փոխադրամիջոց պետք է օգտագործվեն վերելակներ, շարժասանդուղքներ, հաշմանդամություն ունեցող անձանց բարձրացման համար հարթակներ և այլ փոխադրամիջոցներ: Դրանք պետք է նախագծվեն ու մոնտաժվեն հաշվի առնելով համապատասխան նորմատիվ փաստաթղթերում, ինչպես նաև արտադրող գործարանի հրահանգներում ամրագրված պահանջները:

21. Մարդատար վերելակները նախատեսվում են.

1) նոր նախագծվող հասարակական շենքերում, եթե վերին հարկի հատակի նիշը

9.9 մ և ավելի բարձր է առաջին հարկի հատակի նիշից,

2) նոր նախագծվող առողջարաններում, հյուրանոցներում, տուրիստական հանգրվաններում և „երեքաստղ“, կարգի մոթելներում, եթե վերին հարկի հատակի նիշը 6.6մ և ավել բարձր է առաջին հարկի հատակի նիշից,

3) հիվանդանոցային վերելակները պետք է նախատեսել երկու և ավելի հարկայնությամբ հիվանդանոցներում, ծննդատներում, քույրական խնամքի տներում, վերականգնողական կենտրոններում, հաշմանդամություն ունեցող անձանց ու ծերերի գիշերօթիկներում, առողջարաններում, եթե առաջին հարկից վեր գտնվում են հիվանդասենյակներ, բնակելի կամ այլ բաժանմունքներ, ուր բուժվողներին տեղափոխում են անվապատգարակների միջոցով,

4) թույլատրվում է չնախատեսել վերելակի տեղադրում գոյություն ունեցող շենքին լրակառուցվող մանսարդային հարկում, եթե այն հիմնավորվում է նախագծի տեխնոլոգիական մասում,

22. Բեռնատար վերելակները և ուղղաձիգ այլ փոխադրամիջոցները, որոնց տեղադրումը նշված չէ սույն բաժնում, պետք է նախատեսել տեխնոլոգիական պահանջներին համապատասխան:

23. Մարդատար վերելակների քանակը որոշվում է հաշվարկով, սակայն պետք է լինի ոչ պակաս երկուսից: Թույլատրվում է երկրորդ վերելակը փոխարինել բեռնամարդատարով, եթե ըստ հաշվարկի մեկ մարդատար վերելակը բավարարում է պահանջը:

24. Շենքի վերելակներից մեկի խցի չափը պետք է լինի ոչ պակաս 210x110 սմ՝ մարդուն պատգարակով տեղափոխելու հնարավորությունն ապահովելու համար: Եթե դռնակը նախատեսված է վերելակի լայն կողմից, ապա այն պետք է շեղված լինի կենտրոնից և ունենա բացվածքի 120 սմ լայնություն:

25. Հեռավորությունը ամենահեռավոր սենքից մինչև մարդատար վերելակը պետք է լինի ոչ ավել 60 մ: Մարդատար վերելակների սպասասրահի լայնությունը պետք է լինի միաշարք տեղադրված վերելակների դեպքում՝ ոչ պակաս 2 մ, եթե վերելակի խցի խորությունը մինչև 150 սմ է, 2.5 մ, եթե վերելակի խցի խորությունը 150-ից ավել է, վերելակի խցի խորության չափ, եթե խցի լայնությունը ավել է 200 սմ-ից: Ընդհանուր սպասասրահով երկշարք վերելակների դեպքում՝ սպասասրահի լայնությունը պետք է լինի վերելակի ամենափոքր խորության կրկնակիի չափ, բայց ոչ պակաս 5 մ:

26. Օդափոխման խցերը, վերելակների հորաններն ու շարժիչախցերը, պոմպակայանները, սառնարանային սարքավորումների մեքենախցերը, ջերմային կետերն ու թրթռաաղբյուր հանդիսացող սարքավորումների սենքերը չպետք է տեղակայվեն հանդիսա-սրահների, փորձասրահների, բեմերի, ձայնասարքավորումների, ընթերցասրահների, հի-վանդասենյակների, բուժկաբինետների, վիրահատարանների, մարդկանց մշտական աշխատասենյակների, հասարակական շենքերում տեղակայված բնակելի սենքերի վրա, ներքո կամ դրանց հարակից: Դրանց տեղադրումը նշված սենքերի վրա, ներքո կամ հարակից թույլատրելի է, եթե դրանցում ապահովվում է թրթռային ու ձայնային ճնշման նորմատիվ մակարդակը, որը պետք է համապատասխանի ՀՀՇՆ 22-04 շինարարական նորմերի պահանջներին:

27. Հասարակական շենքերում անհրաժեշտ է նախատեսել տնտեսական, հակահրդեհային և տաք ջրամատակարարում, կոյուղի և ջրատարներ ՀՀՇՆ 40-01.01 շինարարական նորմերի պահանջներին համապատասխան:

28. Հասարակական շենքերում պետք է նախատեսել ջեռուցման, օդափոխման ու օդի լավորակման համակարգեր, որոնք կապահովեն շենքի նախագծման տեխնոլոգիական մասով պահանջվող ջերմային, խոնավության, օդի մաքրման ու

վնասագերծման պայմաններին ներկայացվող պահանջները: Հասարակական շենքերի ջեռուցումը, օդափոխումը, օդի լավորակումը, ինչպես և հրդեհի դեպքում՝ ծխահեռացումը, պետք է նախագծվեն ըստ ՀՀՇՆ 1Վ-12.02.01 շինարարական նորմերի պահանջների:

29. Հասարակական շենքերում անհրաժեշտ է նախատեսել էլեկտրասարքավորում, էլեկտրալուսավորում, հեռախոսակապի համակարգ՝ ելքով դեպի ընդհանուր օգտագործման հեռախոսացանց, հեռահաղորդակցման ընդունման ցանց, նաև հրդեհի և բնական աղետների դեպքերում՝ կենտրոնական և տեղական իրազեկումների համար նախատեսված թույլ էլեկտրահոսանքների ցանց:

30. Նախագծային առաջադրանքի համաձայն շենքերի համալիրները, առանձնացված մասնաշենքերն ու սենքերը կարող են կահավորվել պահպանական ազդանշանային համակարգերով, տեղային (ներքին) հեռախոսային կապի սարքավորումներով, տեղային հեռուստադիտման, զուգաթարգմանության սարքավորումներով, ժամանակի ազդանշանման սարքերով, տեղեկատվության ու ձայնագրման համակարգերով, շենքի ինժեներական կահավորումների ավտոմատացման ու գործակարգավորման սարքավորումներով, գազահագեցման (ծխահեռացման, ջրահեղեղման) և այլ համակարգերով:

31. ՆԴՀ-ների, հաշմանդամություն ունեցող անձանց և ծերերի կացարանների, հաշմանդամություն ունեցող երեխաների մանկատների, առողջապահական հաստատությունների շենքերը պետք է կահավորված լինեն ահազանգման կենտրոնացված դիտարկման կապուղով:

32. Հասարակական շենքերում տեսադիտման սարքավորումներով կամ հաշվիչ տեխնիկայի այլ միջոցներով հագեցված սենքերի նախագծման դեպքում պետք է նախատեսել ինտերնետ ցանցին միանալու հնարավորություն:

33. Հասարակական շենքերի էլեկտրատեխնիկական սարքավորումները, ինչպես և էլեկտրասնուցման պահուստային աղբյուրները (անհրաժեշտության դեպքերում) պետք է նախագծվեն ըստ նախագծային առաջադրանքի:

34. Շենքերի շանթարգելները իրականացվում են հաշվի առնելով հեռուստաալեհավաքների և հեռախոսային ցանցի սյունաշարի կամ լարահաղորդումային ցանցի առկայությունը:

35. Հասարակական շենքերի կենցաղային գազամատակարարումը պետք է նախատեսել ըստ ՀՀՇՆ 1Վ-12.03.01 շինարարական նորմերի պահանջների:

36. Գազի սարքավորումների տեղադրումը բուժկենտրոնների ստացիոնար և բուժական մասնաշենքերում, սննդի ներկառուցված սենքերում, թատրոնների ու կինոթատրոնների բուֆետներում ու սրճարաններում չի թույլատրվում:

37. Բժշկական գազամատակարարման համակարգը պետք է նախատեսվի միայն ստացիոնար և միջամտություններ (վիրահատություն, ծնունդ, ինտենսիվ բուժում և այլն գործողություններ) ենթադրող հիվանդանոցային մասնաշենքերում:

38. Հրակայունության երրորդ աստիճանից ոչ պակաս առողջապահական հաստատության շենքերի հեռավորությունը մինչև օդի անջատման հեղուկ նյութերի 16 տ -ից ոչ ավել տարողությամբ պահեստարաններից պետք է լինի ոչ պակաս 9 մ: Նման պահեստարանները թույլատրվում է տեղադրել շենքի արտաքին խուլ պատերի դիմացը, եթե մոտակա պատուհանի հեռավորությունը պահեստարանից 9 մ-ից պակաս չէ: Թթվածնով բալոնները (ոչ ավելի 10 հատից, յուրաքանչյուրը 40 լ տարողությամբ) պետք է տեղադրվեն հատուկ չայրվող պահարաններում, պատուհաններից ու դռներից հորիզոնական և ուղղաձիգ ուղղությամբ ոչ պակաս 4 մ հեռավորության վրա: Չի թույլատրվում ազոտի և թթվածնի գերօքսիդների խողովակաշար աստիճանավանդակներում և վերելակների սպասասրահ-ներում: Գազամատակարարումը պետք է նախագծվի գործող նորմերին համապատասխան:

39. Շենքերի և շինությունների գետնի կամ առաջին հարկի մակարդակով միջանցիկ անցուղիները (հետիոտն կամ տրանսպորտային շարժման, բայց ոչ հրշեջ մեքենաների համար), թույլատրվում է նախագծել ցանկացած ուրվագծով, որը չի խոչնդոտի հետիոտն կամ փոխադրամիջոցի շարժմանը:

40. Միջանցիկ անցուղիները, որոնք նախատեսվում են հրշեջ մեքենաների անցման համար, պետք է նախատեսել լայնությամբ ոչ պակաս 3.5 մ և բարձրությամբ ոչ պակաս 4.5 մ: Շենքի ներքին բակի համար, որի մակերեսը չի գերազանցում 250 մ², հրշեջ մեքենայի ներանցում չի պահանջվում:

41. Դեպի շենքի նախասրահ և սանդղավանդակներ տանող առաջին հարկի մակարդակի բոլոր արտաքին մուտքերում պետք է նախատեսել բնական լուսավորությամբ նախա-մուտքեր, խորությամբ ոչ պակաս 1.8 մ և լայնությամբ ոչ պակաս դռների բացվածքի չափից, գումարած 0.3 մ կամ նախատեսել ջերմաօդային պատնեշներ, ըստ ՀՀՇՆ 1V-12.02.01 շինարարական նորմերի պահանջների: Թույլատրվում է արտաքին սանդղավանդակում նախատեսել ջերմամեկուսացված դուռ, առանց նախամուտքի, եթե նախագծի տեխնոլոգիական մասով դրանք նախատեսված են միայն տարահանման համար:

42. Լանջավոր տանիքը պետք է նախագծել ըստ շենքերին ներկայացվող հետևյալ պահանջների.

1) մինչև երկու հարկանի շինություններում թույլատրվում է արտաքին անկազմակերպ ջրահեռացում, մուտքային մասերում և երկրորդ հարկի պատշամբների վրա անձրևապաշտպան հովիարների առկայության պայմանով,

2) մինչև հինգ հարկանի շինություններում պետք է նախատեսվի կազմակերպված ջրահեռացում, այդ թվում՝ արտաքին,

3) վեց և ավելի հարկայնության դեպքում պետք է նախատեսվի ներքին ջրահեռացում,

4) հարթ տանիքով երեք և ավելի հարկայնությամբ շենքերում պետք է նախատեսվի ներքին ջրահեռացման համակարգ, ջրահեռացումը կազմակերպելով արտաքին ջրահեռացման կոյուղագծերի միջոցով, իսկ դրանց բացակայության դեպքում՝ դեպի գետնի բարե-կարգված մակերևույթը: Այս դեպքում պետք է նախատեսվեն ծմռան պայմաններում ուղղա-ծիգ ջրատարերի սառցակալումը կանխարգելող միջոցառումներ: Տանիքի հատվածների միջև նիշերի 1.5 մ ավել տարբերության առկայության դեպքերում չի թույլատրվում անկազմա-կերպ ազատ ջրահեռացում վերին մակարդակից դեպի ստորին մակարդակներ:

43. Ժամանակավոր կացության շենքերում բնակելի սենքերը պետք է նախագծվեն ՀՀՇՆ 31-01 շինարարական նորմերի պահանջներին համապատասխան:

44. Շենքերում թույլատրվում է նախատեսել տեխնոլոգիական գործունեության մաս կազմող, արտադրական և պահեստային սենքեր, որոնք նախատեսված են նախագծային առաջադրանքով:

45. Հասարակական շենքերում ու շինություններում այլ նշանակության սենքերի տեղակայումը թույլատրվում է պայմանով, եթե դրանք համապատասխանում են տվյալ հասարակական շենքի համար սահմանված բնապահպանական, սանիտարահամա-ճարակային ու անվտանգության նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին:

V. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԵՆՔԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

46. Սենքերի կազմը և մակերեսները որոշվում են սույն շինարարական նորմերում տրված հասարակական շենքերի գործառնական տեսակների և հաշվարկային նորմերի:

47. Առանձին սենքերի կամ սենքերի խմբերի մակերեսների համար նախատեսված նորմերի նվազեցումը թույլատրվում է մինչև 10%, իսկ բնակելի շենքերում ներկառուցվող սենքերի համար՝ 15%: Նորմերի նշված նվազեցումները չպետք է վատթարացնեն տվյալ սենքի գործառնական ընթացքը:

48. ՆԴՀ-ների շենքերը կազմավորվում են 2 ամսականից մինչև 6 տարեկան երեխա-ների համար, կազմելով տարիքային խմբեր, ըստ 1-ին աղյուսակի:

Աղյուսակ 1

Խմբերը	Տարիքը	Տեղերի քանակը խմբերում
1. Մսուրային		
1) վաղ տարիքի առաջին խումբ	2 ամսականից մինչև 1 տարեկան	15
2) վաղ տարիքի երկրորդ խումբ	1 տարեկանից մինչև 2 տարեկան	20
3) կրտսեր տարիքի առաջին խումբ	2տարեկանից մինչև 3 տարեկան	20
2. Նախադպրոցական		
1) կրտսեր տարիքի երկրորդ խումբ	3տարեկանից մինչև 4 տարեկան	25
2) միջին տարիքի խումբ	4տարեկանից մինչև 5 տարեկան	25
3) ավագ տարիքի խումբ	5տարեկանից մինչև 6 տարեկան	25

49. Մսուր-մանկապարտեզները նախագծվում են մեկ, երկու, չորս, վեց, ութ, տասներկու և տասնչորս խմբերի համար համապատասխանաբար՝ 25, 50, 95, 140, 190. 280 և 330 տեղից ոչ ավել: Կառուցվող մսուր-մանկապարտեզների բեռնվածությունն ու զբաղեցվող հողատարածքի հարաչափերը որոշվում են ըստ ՀՀՇՆ 30-01 շինարարական նորմերի չափորոշիչների:

50. ՆԴՀ-ների շենքերը, կախված հզորությունից, կարող են ունենալ կենտրոնացված (մեկ մասնաշենքով) սեկցիոն կամ տաղավարային կառուցվածք, բաղկացած մի քանի առանձին կամ տաքացվող միջանցքներով միմյանց միացված մասնաշենքերից:

51. Գյուղական բնակավայրերի մսուր-մանկապարտեզներում ամռան ժամանակա-շրջանում թույլատրվում է ավելացնել տեղերի քանակը՝ ի հաշիվ կառուցվող ամառային տաղավարների: Ամառային տաղավարներում տեղերի ընդհանուր քանակը պետք է կազմի հիմնական շենքի տեղերի 50 տոկոսը և չգերազանցի 100-ից:

52. ՆԴՀ-ների նորակառույց շենքերի հիմնական սենքերի մակերեսները ընդունվում են ըստ 2-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 2

Սենքեր	Լիակազմ խմբակային բջիջները (մսուրային և նախադպրոցական խմբերի համար) մ ²	Փոքրակազմ խմբեր	
		Մսուրային, մեկ երեխայի համար ոչ պակաս մ ²	Նախադպրոցական, մեկ երեխայի համար ոչ պակաս մ ²
1.Խմբակային	50	2.5	2.0
2.Ննջարան	50	1.8	2.0
3.Հանդերձարան	18	1.0	1.0
4.Զուգարան	16	0.8	0.9
5.Բուֆետ	3.8	3.8 մեկ խմբի համար	3.8 մեկ խմբի համար

53. Տարիքային տարբեր հասակի խմբերի խմբակային բջիջները և զբոսապատշ-գամբները պետք է տեղակայել մեկուսացված միմիանցից և այլ սենքերից: Երկրորդ կամ երրորդ հարկում տեղակայված նախադպրոցականների հանդերձարանները կարող են նա-խատեսվել առաջին հարկում: Վաղ տարիքի 1-ին խմբի ընդունարանում պետք է տեղ առանձ-նացվի կրծքի երեխաների մայրերի համար:

54. Յուրաքանչյուր խմբակային բջիջ պետք է ունենա երկու առանձնացված տարա-հանման ելք:

55. 95 և ավել տեղ ունեցող ՆԴՀ-ներում պետք է նախատեսել ոչ պակաս 70 մ² մակե-րեսով դահլիճ երաժշտական և մարզական զբաղմունքների համար: Դահլիճին կից պետք է լինեն ոչ պակաս 6 մ² մակերեսով պահոցներ՝ երաժշտական և մարզական սարքա-վորումների համար: 280 և ավել տեղերով լիակազմ մանկապարտեզները պետք է համալր-վեն 50 մ² մակերեսով առանձնացված մարզասրահով: Դահլիճն ու մարզասրահը չպետք է լի-նեն միջանցիկ և պետք է ունենան հատակի ցածր ջերմահաղորդականությամբ ծածկույթ (մանրահատակ, տախտակ, տաք հենքով լինուլեում):

56. ՆԴՀ-ների կազմում թույլատրվում է նախագծել լողավազան՝ 3-4 մ լայնությամբ 6-7 մ երկարությամբ և 0.6-0.8 մ փոփոխական խորությամբ: Լողավազանի եզրը պետք է ունենա 0.15 մ բարձրություն և 0.3 մ լայնություն, ինչպես նաև շրջանցիկ ուղիներ՝ 0.75 մ լայնությամբ: Պետք է պահպանվեն լողավազաններին վերաբերվող կառուցման, շահագործ-ման, ջրի որակի վերահսկողության բոլոր նորմատիվ պահանջները:

57. ՆԴՀ-ների շենքերի կազմում նախադպրոցական հիվանդացած երեխաների համար նախատեսվում է մեկուսարան, որը պետք է տեղավորված լինի առաջին հարկում և ունենա առանձին ելք դեպի դուրս:

58. Բոլոր ՆԴՀ-ներում, անկախ հզորությունից, նախատեսվում է բժշկական սենյակ կից մեկուսարանով, տեղակայված առաջին հարկում: Բժշկական բլոկը պետք է կազմավորված լինի հետևյալ սենքերից.

- 1) բժշկական սենյակ - 6.0 մ²,
- 2) օֆիսային միջոցների պատրաստման անկյուն- 2.0 մ²,
- 3) մեկուսարան - 6.0 մ²,
- 4) զուգարան - 2.0 մ²,
- 5) բժշկական սենյակը պետք է բաժանված լինի մեկուսարանից 1-1.2 մ բարձրությամբ միջնորմով:

59. ՆԴՀ-ների վարչատնտեսական բլոկի կազմը և մակերեսը ըստ խմբերի քանակի տրված են 3-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 3.

Վարչատնտեսական բլոկի սենքեր	Մակերեսները (մ ²) ըստ խմբաքանակների					
	2 (50)	4 (95)	6 (140)	7-8 (190)	12 (280)	14 (330)
1.Նախասրահ	-	-	12	12	18	18
2.Վարիչի առանձնասենյակ	10	10	10	10	10	10
3.Տնտեսվարի առանձնասենյակ	-	-	-	6	6	6
4.Տնտեսական պահեստ	4	5	5	8	12	12
5.Մաքուր սպիտակեղենի պահեստ	4	6	6	8	10	10
6.Լվացքատուն	14	20	20	25	25	25
7.Անձնակազմի զուգարան	3	3	3	3	6/3x2	6/3x2
Ընդամենը	35	44	56	72	87	87

60. Սննդի բլոկը պետք է տեղավորել առաջին հարկում, ելքով դեպի դուրս: Բանջարեղենը և չոր մթերքը պահելու մառանները պետք է լինեն խոհանոցից մեկուսացված: Չի թույլատրվում նախատեսել միջանցիկ պահեստներ՝ մուտքը խոհանոցից: Խոհանոցում պետք է նախատեսել էլեկտրական սարքավորումներ: Սննդի բլոկի կառուցվածքն ու մակերեսները ըստ խմբերի քանակի տրված են 4-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 4

Ծառայողական-կենցաղային բլոկի սենքեր	Մակերեսները (մ ²) ըստ խմբաքանակների					
	2	4	6	7-8	12	14

	(50)	(95)	(140)	(190)	(280)	(330)
1.Խոհանոց և մատուցասենք	18	28	28	36	36	36
2.Խոհանոցի ամանեղենի լվացարան	4	4	4	5	6	6
3.Սառեցման խցիկ	-	-	-	-	9	9
4.Չոր մթերքի պահեստ	3	4	4	5	5	5
5.Բանջարեղենի պահեստ	3	5	5	6	6	6
Ընդամենը	28	41	41	52	64	64

61. Սպիտակեղենի լվացման սենքը պետք է կահավորված լինի ավտոմատ լվացման մեքենաներով: Չի թույլատրվում լվացման սենքի մուտքը նախատեսել խմբասենյակների և սննդի բլրկի մուտքերի դիմաց:

62. Չի թույլատրվում խոհանոցի, լվացքասենքի և զուգարանների պատուհանները տեղադրել խմբասենյակների ու ննջարանների պատուհանների տակ: Սննդի բլրկի սենքերի հատակները պետք է ծածկվեն կերամիկական սալիկներով:

63. ՆԴՀ-ի հողամասը պետք է ունենա ցանկապատ, իսկ մակերեսը պետք է ընդունվի ըստ ՀՀՇՆ 30-01 շինարարական նորմերի՝ մեկ տեղի հաշվարկով.

1) մսուր մանկապարտեզներում, որոնցում ամռան ժամանակաշրջանում տեղերի քանակը ավելանում է 25-ից մինչև 50, 50-ից մինչև 95 և 95-ից մինչև 180, մեկ տեղի համար հողատարածքի հաշվարկը պետք է ընդունվի 45 մ²,

2) մինչև 95 տեղով մսուր-մանկապարտեզների համար՝ 40 մ²,

3) 140-320 տեղով մսուր-մանկապարտեզների համար՝ 35 մ²

4) 560-660 տեղերով համալիրների համար՝ 30 մ²,

5) խմբակային խաղահրապարակների մակերեսները ևս որոշվում են ելնելով մեկ երեխայի հաշվարկից.

ա. վաղ հասակի խմբում՝ 5 մ²,

բ. փոքրահասակների խմբում՝ 7.5 մ²,

գ. նախադպրոցականների համար՝ 7.2 մ²,

դ. վերակառուցման կամ հողային սուղ պայմաններում հողամասի մակերեսը կարող է պակասեցվել 10-15 %:

64. Յուրոքանջուր խմբի համար պետք է առանձնացնել խմբակային ցանկապատ-հրապարակ, հետևյալ պահանջների բավարարմամբ.

1) մսուրային տարիքի երեխաների համար հրապարակները պետք է տեղակայվեն այդ խմբերի սենքերի ելքի մոտ և պետք է ունենան ստվերածածկ մաս,

2) նախադպրոցական հասակի երեխաների համար խմբային հրապարակները բաժանվում են խաղային և մարմնամարզային տեսակների,

3) յուրաքանչյուր խմբի խաղահրապարակը պետք է ունենա մեկ երեխայի հաշվարկով 1մ² տարածքով շվաքարան, որը չպետք է ստվերեն խաղասենյակները:

65. Տնտեսական հրապարակը պետք է մեկուսացված լինի մյուս հրապարակներից, տեղակայված լինի կենցաղային բլոկին կից, ունենա կոշտ ծածկույթ և առանձնացված մուտք:

66. ՆԴՀ-ի շենքերը պետք է ապահովված լինեն կենտրոնացված ջեռուցման, օդափոխության համակարգերով, ջրամատակարարման ներքին ցանցով, ունենան տաք ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգ.

1) տաք ջրամատակարարումն անհրաժեշտ է ապահովել խոհանոցում, լվացքատանը, 1-ին խմբի խաղասենյակներում, բոլոր խմբերի բուֆետային մասում և սանհանգույցներում՝ ծորակ-խառնիչների առկայությամբ,

2) ցնցուղներին և լվացարաններին միացվող տաք ջուրը պետք է լինի 37⁰-ից ոչ բարձր,

3) տաք ջրամատակարարման համակարգին պետք է միանան արտահագուստի չորացման պահարանների տաքացնող սարքեր (ընդունարանում և հանդերձարանում) ինչպես նաև սրբիչները չորացնող սարքեր՝ սանհանգույցներում:

67. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների մակերեսները պետք է ընդունվեն համաձայն 5-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 5

Սենքեր	Մակերեսը (մ ²) մեկ ուսանողի համար
1.Մինչև 75 տեղով լսարաններ բարձրագույն կրթության հաստատություններում	4.0
2.Տեխնիկական մասնագիտացված փորձասենյակներ և կաբինետներ	6.0
3.Տեղեկատվության, հաշվիչ տեխնիկայի, համակարգչային կաբինետներ	3.0
4.Լինգաֆոնային կաբինետներ	3.0
5.Գծագրության, կուրսային և դիպլոմային նախագծումների կաբինետներ	3.6
6.Լսարաններ տեղերի քանակով. 1) 12-15 2) 25 3) 30	2.5 2.2 1.8

4) 50-75	1.5
5) 76-100	1.3
6) 101-150	1.2
7) 151-350	1.1
8) 351 և ավել	1.0
9) 50-100 ---- հակադարձ կապով	1.8
7. Ուսումնական սենքերի մակերեսները, որոնք նշված չեն 5-րդ աղյուսակում, սահմանվում են նախագծային առաջադրանքով:	

68. Վարչական շենքերում սենքերը կազմում են հետևյալ գործառնական խմբերը.

- 1) ղեկավարության առանձնասենյակներ,
- 2) կառուցվածքային ստորաբաժանումների աշխատասենյակներ,
- 3) խորհրդակցությունների և/կամ համաժողովների դահլիճներ,
- 4) տեղեկատվական ու տեխնիկական նշանակության սենքեր, այդ թվում տեխնիկական գրադարան, նախագծային կաբինետներ, արխիվ, բուժսենյակ և այլն,
- 5) մուտքային սենքեր, այդ թվում՝ նախասրահ, մուտքասրահ, հանդերձասրահ, անցաթողային կետ, պահակակետ,
- 6) աշխատակիցների սոցիալ-կենցաղային սպասարկման սենքեր,
- 7) շենքի տեխնիկական սպասարկման սենքեր,
- 8) շենքի ինժեներական սպասարկման սենքեր,
- 9) կազմակերպության կաբինետների ու վարչական անձնակազմի նախասրահների մակերեսները պետք է ընդունել ըստ 6-րդ աղյուսակի ցուցանիշների:

Աղյուսակ 6

Սենքի նշանակությունը	գործառնական	Մակերեսը մ ² , ըստ կազմակերպության աշխատակիցների թվաքանակի			
		Մինչև 300	300- ից մինչև 600	600- ից մինչև 1000	1000 -ից ավել
1.Հաստատության առանձնասենյակ	ղեկավարի	27-36	36-45	45-54	54
2.Առաջին տեղակալի առանձնասենյակ		18-24	24-36	24-36	36-45

3.Տեղակալի առանձնասենյակ	12-18	18-24	18-24	18-36
4.Ղեկավարի օգնականի առանձնասենյակ	12	12	12	12-18
5.Ղեկավարի ընդունարան	12	18	24	36
6.Ղեկավարի տեղակալի ընդունարան	12	12	18	24
7.Ղեկավարի և տեղակալի առանձնասենյակների միջև թույլատրվում է նախագծել մեկ ընդունարան				

69. 58-րդ կետի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ և 7-րդ ենթակետերում թվարկված գործառնական խմբերի սենքերի կազմը նշվում է նախագծային առաջադրանքում, իսկ դրանց մակերեսներն ու գործառնական փոխկապակցվածությունը որոշվում է տեխնոլոգիական պահանջներով:

70. Համապատասխան նորմատիվ չափորոշիչների բացակայության դեպքում գործառնական 2-րդ խմբի սենքի մակերեսը պետք է ընդունել ոչ պակաս 6 մ² մեկ աշխատակցի համար:

71. Կառուցվածքային ստորաբաժանումների աշխատասենյակների մակերեսը մեկ աշխատակցի հաշվարկով պետք է ընդունել ոչ պակաս.

- 1) բաժնի պետ, գլխավոր մասնագետ, գլխավոր հաշվապահ՝ 9 մ²,
- 2) բաժնի պետի (գլխավոր հաշվապահի) տեղակալ, ավագ վերահսկիչ և այլ՝ 7.5 մ²,
- 3) ինժեներ, տնտեսագետ, հաշվապահ, վերահսկիչ՝ 6.5 մ²,
- 4) ծրագրավորող, տեխնիկական սպասարկման և վերանորոգման անձնակազմ, վերահսկիչ, գործավար, էլեկտրահաշվիչ մեքենաների օպերատոր՝ 6 մ²,
- 5) հաճախորդների անհատական ընդունելություն իրականացնող աշխատակցի (իրավաբան, սոցիալական ծառայության մարմինների աշխատակից, վարչարար և այլ) աշխատասենյակի մակերեսը պետք է լինի ոչ պակաս 12 մ²:

72. Վարչական ստորաբաժանումների կազմում ընդգրկվում են սերվերային, ավտոմատ հեռախոսակայանների, բազմացման տեխնիկայի և այլ տեխնիկական սենքերը, ապահովում են աշխատանքի արդի տեխնոլոգիաները, ելնելով կազմակերպության գործունեության բնույթից ու աշխատակիցների քանակից:

73. Վարկաֆինանսական, դատաիրավական և մասնագիտացված այլ շենքերում սենքերի կազմն ու մակերեսները որոշվում են գերատեսչական նորմերի վրա հիմնված նախագծային առաջադրանքով:

74. Հաճախորդների սպասասենքերի մակերեսները (բացառությամբ առողջապահական հաստատությունների սպասարաններից) հաշվարկվում են հաճախորդների միաժամանակյա կուտակումների մեկ մարդուն հասանելիք

չափաբաժիններով՝ մինչև 10 մարդու համար՝ 2 մ² , մինչև 20–ը՝ 1.5 մ² գումարած 1 մ² յուրաքանչյուր լրացուցիչ հաճախորդի համար:

75. Կրթական ու վարչական շենքերում լաբորատոր և տարաբնույթ արտադրական սենքերը պետք է նախագծվեն համաձայն տեխնոլոգիական առաջադրանքի:

76. Առողջապահական հաստատությունների հիվանդասենյակների տարողունակությունը պետք է լինի չորս մահճակալից ոչ ավել: Նորածինների, հետվիրահատական, վերակենդանացման և ինտենսիվ բուժման պալատներում՝ 12 մահճակալից ոչ ավել: Նոր կառուցվող բժշկական հաստատությունների շենքերում տարբեր նշանակության ու տարողության հիվանդասենյակներում մեկ մահճակալին հասնող մակերեսը պետք է հաշվարկել ըստ 7-րդ աղյուսակի ցուցանիշերի:

Աղյուսակ 7

Սենքեր	Մակերեսը ոչ պակաս մ ²
1.Մեկ մահճակալով հիվանդասենյակ	
1) ինտենսիվ բուժման, այդ թվում այրուցքների,	18
2) նյարդավիրաբուժական, օրթոպեդամարմնավնասվածքային, ռադիոլոգիական, այրուցքային, վերականգնողական բուժման, բուժասոցիալական (այդ թվում հոսպիսներում), ախտորոշման, տեղաշարժվելու դժվարություն ունեցող (սայլակ օգտագործող) հիվանդների	14
3) ձևափոխվող մահճակալով անհատական ծննդասենյակ	24
4) անհատական ծննդասենյակ	24
5) նորածինների (մեկուսարան)	6
6) մինչև 7 տարեկան երեխաների համար, ծնողի շուրջօրյա կացությամբ	12
7) մինչև 7 տարեկան երեխաների ինտենսիվ բուժման, վերակենդանացման	13
8) մեծահասակների կամ 7-ից ավելի տարիքով ուղեկցվող երեխաների	14

9) այլ	12
2.Մեկ և ավելի մահճակալով հիվանդասենյակ	
Մեծահասակների և 7-տարեկանից մեծ երեխաների համար	
1) ինտենսիվ բուժման, վերակենդանացման	13
2) հետվիրահատական	13
3) նյարդավիրահատական, մարմնավնասվածքաբանական, ռադիոլո-գիական, այրուցքային, վերականգնողական բուժման, բուժասոցիա-լական (այդ թվում հոսպիսներում), ախտորոշման և տեղաշարժ-վելու դժվարություն ունեցող (սայլակ օգտագործող) հիվանդների	9
4) ինֆեկցիոն, այդ թվում թոքախտային	8
5) ընդհանուր կարգի հոգեբուժական և նարկոլոգիական	6
6) վերահսկվող հոգեբուժական	6
7) այլ	6
3.Մինչև 7 տարեկան երեխաների	
1) ինտենսիվ բուժման, վերակենդանացման	13
2) ծնողի ցերեկային կացությամբ երեխաների	8
3) ծնողի շուրջօրյա կացությամբ երեխաների	12
4) նյարդավիրահատական, մարմնավնասվածքաբանական, ռադիոլո-գիական, այրուցքային, վերականգնողական բուժման, բուժասո-ցիալական (այդ թվում հոսպիսներում), ախտորոշման և տեղաշարժվելու դժվարություն ունեցող (սայլակ օգտագործող) հիվանդների	9
5) ինֆեկցիոն, այդ թվում թոքախտային	7
6) ընդհանուր կարգի հոգեբուժական	6
7) վերահսկվող հոգեբուժական	6
8) այլ	6

4.Մինչև մեկ տարեկան երեխաների, այդ թվում նորածինների	
1) նորածինների ինտենսիվ բուժման	13
2) ծնողի շուրջօրյա կացությամբ երեխաների	10
3) ծնողի ցերեկային կացությամբ երեխաների	8
4) առանց ծնողի կացության երեխաների մեկ մահճակալի համար	4.5
5) մեկ կյուվեզի համար	6

77. Ռենտգեն կաբինետները, ճառագայթային բուժման բաժանմունքների կաբինետներն ու սենքերը, որոնցում առկա են իոնիզացնող ճառագայթումների աղբյուրներ, ռադիոիզոտոպային ախտորոշման լաբորատորիաների սենքերը, ուր կատարվում են առաջին և երկրորդ դասի աշխատանքներ, չի թույլատրվում տեղակայել (հորիզոնական կամ ուղղաձիգ) հղիների ու երեխաների հիվանդասենյակներին հարակից:

78. Առողջարաններում, բուժական պրոֆիլակտորիաներում, հանգստյան տներում բնակելի սենքերի հարաչափերը տրված են 8-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 8

Առողջարանային կազմակերպություններ	Մեկ տեղի մակերեսը ոչ պակաս մ ²
1. Առողջարաններ, առողջարան-պրոֆիլակտորիաներ, հանգստյան տներ մեծահասակների կամ երեխայով ընտանիքների համար	9.0
2. Պատանեկան առողջարանային ճամբարներ	6.0
3. Մանկական առողջարանային ճամբարներ	7.0

79. Հանդիսասարահների մակերեսները պետք է որոշել տարածքի մեկ հանդիսատեսի համար հաշվարկային ցուցանիշից ոչ պակաս, հետևյալ սենքերի համար մ².

- 1) կինոթատրոններ ամբողջ տարին գործող ` 1.0,

- 2) կինոթատրոններ սեզոնային գործող՝ 0.9,
- 3) ակումբներ՝ 0.65,
- 4) թատրոններ, համերգային և բազմաֆունկցիոնալ դահլիճներ՝ 0.7,
- 5) փոքր, կամերային թատրոններ՝ 0.9:

80. Պատշգամբներով, օթյակներով հանդիսասրահների մակերեսները պետք է հաշվարկել երիզող բազրիքային կոնստրուկցիաների սահմանագծով՝

- 1) կինոթատրոնների համար՝ ներառյալ բեմահարթակը,
- 2) ակումբների, թատրոնների, համերգասրահների ու բազմաֆունկցիոնալ դահլիճների համար՝ մինչև բեմի, նախաբեմի կամ նվագախմբափոսի առաջնային եզրագիծը,

3) բեմահարթակի (նախաբեմի) բարձրությունը հանդիսատեսի առաջին շարքի հատակից պետք է կազմի ոչ ավել 1.1 մ:

81. Համաժողովների դահլիճների մակերեսը պետք է ընդունել մեկ տեղի հաշվարկային ցուցանիշից ոչ պակաս, մ².

- 1) մինչև 150 տեղերով դահլիճում՝
  - ա. գրակալով բազկաթոռներով՝ 1.25,
  - բ. առանց գրակալի բազկաթոռներով՝ 1.1,
- 2) 150 և ավել տեղերով դահլիճում՝
  - ա. գրակալով բազկաթոռներով՝ 1.1,
  - բ. առանց գրակալի բազկաթոռներով 1.0:

82. Բարձրագույն կրթության հաստատություններում հանդիսասրահի մակերեսը (չհաշված բեմահարթակը) պետք է ընդունել մեկ հանդիսատեսի համար ոչ պակաս 0.8 մ² հաշվարկով:

83. Թատրոններում, ակումբներում, համերգասրահներում, բարձրագույն կրթության հանդիսասրահներում ճեմասրահի մակերեսը պետք է ընդունել հանդիսասրահում մեկ հանդիսատեսի համար ոչ պակաս 0.6 մ²:

84. Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում հանգստի սրահների մակերեսը պետք է ընդունել 0.5 մ² մեկ ուսանողի համար:

85. Կինոցուցադրման սարքավորումներով կահավորված մշակութային դահլիճների և ցուցապաստառների հարաչափերը տրված են 4-րդ հավելվածում:

86. Լսարանների ու հանդիսասրահների ծավալները պետք է ընդունել մեկ հանդիսատեսի համար հաշվարկային ցուցանիշով (մ³), ոչ պակաս

- 1) դրամատիկական թատրոններում 4-5,
- 2) կինոթատրոններում 4-6,
- 3) ակումբներում 4-7,
- 4) երաժշտադրամատիկ թատրոններում 5-7,

5) օպերային բալետի թատրոններում 6-8,

6) լսարաններում 4-5,

7) համերգասրահներում՝ ըստ նախագծային առաջադրանքի,

8) դահլիճի ծավալատարածական լուծումից կախված, թույլատրվում է նշված ցուցանիշերը նվազեցնել կամ մեծացնել 20%, իսկ համապատասխան ինժեներական լուծումների կիրառման դեպքում՝ 20% և ավել:

87. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների լսարանների, սպորտային մարզադահլիճների տեղակայումը, դրանց ընդհանուր մակերեսները, ինչպես նաև ակումբային աշխատանքների համար անհրաժեշտ սենքերի ցանկը պետք է ճշտել ելնելով տեղական պայմանների առանձնահատկություններից:

88. Մարզադահլիճների ու հարակից սենքերի (բացառությամբ օժանդակ սենքերի) ընդհանուր մակերեսը, պետք է ընդունվի մեկ մարզվողի հաշվարկային ցուցանիշով՝ ոչ պակաս 1.0մ²: Լողավազանների ու նպատակային այլ կարգի մարզային սենքերի կառուցման անհրաժեշտությունը որոշվում է նախագծային առաջադրանքով:

89. Կենտրոնական գրադարանային համակարգի հանրային գրադարանների ընթերցասրահների մակերեսները պետք է ընդունել 2.4 մ² մեկ ընթերցողի համար (մեկ կամ երկու տեղանոց սեղանների կահավորման դեպքում):

90. Թղթի կրիչներով գրադարանային ֆոնդի ու արխիվային նյութերի փակ պահպանման սենքերի մակերեսները պետք է ընդունել ոչ պակաս 2.5մ² 1000 միավորի համար, անշարժ դարակաշարերի դեպքում և ոչ պակաս 1.5 մ² 1000 միավորի համար՝ տեղաշարժվող դարակաշարերի դեպքում: Բաց մատչելիության ընթերցասրահների ու ընդհանուր մակերեսը պետք է լինի ոչ պակաս 4.5 մ² պահպանվող 1000 միավորի համար:

91. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների գրադարանների ընդհանուր մակերեսը պետք է ընդունել մեկ ուսանողի համար հաշվարկվող ցուցանիշով (մ²) ոչ պակաս.

1) տեխնիկական ուղղվածության բուհերում 1.1,

2) հումանիտար և բժշկական ուղղվածության բուհերում 1.3,

3) մշակութային ուղղվածության բուհերում 2.3:

92. Ճաշարահի մակերեսը, (առանց մատուցարանի տարածքի) պետք է ընդունել մեկ նստատեղի հաշվարկային ցուցանիշով (մ²), ոչ պակաս.

1) բարձրագույն կրթության հաստատություններում 1.8,

2) օրթոպեդիկ և նյարդաբանական հիվանդանոցներում ու շարժման հետ խնդիրներ ունեցող սոցիալական հաստատություններում 2.5,

3) բուժական և ստացիոնար սոցիալական հաստատություններում 1.2,

- 4) ռեստորաններում 1.8,
- 5) նույնը բեմով ու պարահարթակով 2.0,
- 6) ճաշարահներում 1.8,
- 7) սրճարաններում ու գարեջրատներում 1.6,
- 8) արագ սպասարկման օբյեկտներում, 1.4,
- 9) զբոսաշրջային խրճիթներում ու օթևաններում 1.4,
- 10) մանկական առողջարաններում ու աշակերտական ճամբարներում 1.0,
- 11) առողջարաններում, հանգստի տներում, երիտասարդական ճամբարներում
և զբոսաշրջային հավաքավայրերում,
ա. ինքնասպասարկվողներում (ներառյալ մատուցարանի հոսքագիծը) 1.8,
բ. մատուցողների սպասարկմամբ 1.4,
- 12) մասնագիտացված հասարակական սննդի օբյեկտներում ճաշարահների մակերեսը պետք է ընդունել ըստ նախագծային առաջադրանքի:

93. Առողջարանների ու հանգստի հաստատությունների կազմում նախագծվող բնակելի սենյակների հաշվարկային մակերեսները պետք է ընդունել ըստ 9-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 9

Օբյեկտները	Մեկ տեղի մակերեսը մ ² ոչ պակաս
1. Մեծահասակների (այդ թվում երեխաներով ընտանիքների) համար նախագծվող առողջարաններում	9.0
2. Մանկական և աշակերտական առողջարաններում	6.0
3. Մանկական առողջարանային ճամբարներում	7.0

94. Հասարակական շենքերում նախասրահի մակերեսը ընդունվում է 0.2-0.3 մ², իսկ հանդերձարանինը՝ 0.15 մ² մեկ կախիչի հաշվարկով: Կախիչների խորությունը արգելաբազրիքից պետք է լինի 6 մ ոչ ավել: Արգելաբազրիքի և կախիչների միջև պետք է նախատեսվի անցում՝ լայնությունը ոչ պակաս 1 մ:

95. Շենքերում, ուր միաժամանակ կարող են գտնվել ոչ ավել 50 մարդ կամ հաճախորդներ, որոնք տեխնոլոգիական չափորոշիչներով կարող են գտնվել ոչ ավել 60 րոպե, զուգարանները նախատեսվում են ըստ նախագծային առաջադրանքի:

Վարչական բժշկական և սոցիալական հաստատություններում, որոնցում կատարվում է հաճախորդների ընդունելություն, հաճախորդների զուգարանների առկայությունը պարտադիր է:

96. Տղամարդկանց ու կանանց զուգարանները պետք է լինեն առանձնացված: Ընդ որում վարչական անձնակազմի ու հաճախորդների զուգարանները, ելնելով տեխնոլոգիական նպատակահարմարությունից և նախագծային առաջադրանքից, կարող են նախատեսվել միատեղված: Տղամարդկանց և կանանց սանիտարական սարքավորումների քանակը պետք է ընդունել 1:1 հարաբերակցությամբ, եթե նախագծային առաջադրանքով այլ բան նախատեսված չէ:

97. Թվով 10-ից ոչ ավել անձնակազմով հիմնարկներում, որոնք սպասարկում են ոչ ավել 10 հաճախորդների, թույլատրվում է նախատեսել տղամարդկանց ու կանանց ընդհանուր օգտագործման մեկ զուգարան:

98. Սանիտարական մեկ սարքի հաշվարկային բեռնվածությունը ընդունվում է ելնելով հասարակական շենքի տեսակից.

1) տղամարդկանց համար՝ մեկ զուգարանակոնք 20-ից 30 աշխատակցի կամ 50-ից 60 հաճախորդների համար, մեկ միզարան՝ 15-ից 18 աշխատակցի կամ 50-ից 80 հաճախորդների համար, մեկ վնասարան յուրաքանչյուր 4 զուգարանակոնքի համար,

2) կանանց համար՝ մեկ զուգարանակոնք 15 աշխատակցուհու կամ 25-ից 30 հաճախորդների համար, մեկ վնասարան յուրաքանչյուր երկու զուգարանակոնքի համար, բայց ոչ պակաս մեկից՝ զուգարանի համար,

3) շարժման խնդիր ունեցող անձանց զուգարանախցերի հարաչափերը ընդունվում են համաձայն ՀՀՇՆ 1V-11.07.01 շինարարական նորմերի պահանջների:

99. Բնակավայրերում կենտրոնացված ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգերի բացակայության դեպքում, հասարակական շենքերի տեղային ջրամատակարարման և կոյուղու համակարգի ապահովման հարցը պետք է լուծել ելնելով տեղական պայմաններից, ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

100. Հասարակական շենքերում մեկ հաշվարկային հաճախորդի համար հաշվարկվում է՝ նախասրահը՝ 0.2-0.3 մ², հանդերձարանը՝ 0.15 մ², սակայն երկուսի գումարային մակերեսը՝ ոչ պակաս 18 մ²: Կախիչների խորությունը արգելաբազրիքից չպետք է գերազանցի 6 մ: Արգելաբազրիքի և կախիչների միջև պետք է նախատեսվի անցում՝ լայնությունը ոչ պակաս 1 մ:

101. Մթերային խանութներում նախատեսվում է մեկ զուգարանակոնք յուրաքանչյուր 400 մ² առևտրային մակերեսի համար, իսկ ոչ մթերային խանութներում՝ յուրաքանչյուր 600 մ² համար, բայց ոչ պակաս երկու զուգարանակոնքից: Մինչև 150 մ² առևտրասրահի մակերես ունեցող առևտրի

կազմակերպությունների շինություններում գնորդների համար սանհանգույցներ կարելի է չնախատեսել:

102. Առևտրազվարճային համալիրներում ու կենտրոններում պետք է նախատեսել մոր ու մանկան մեկ սենյակ 1000 հաճախորդի համար, որը կահավորված կլինի բարուրասեղանով, ցնցուղի տակդիրով, զուգարանակոնքով և լվացարանով: Մանկական խաղաֆոտիները պետք է տեղակայվեն երկրորդ հարկից ոչ բարձր և տարահանման ելքից 20 մետրից ոչ հեռու:

103. Հասարակական շենքերում՝ աշխատակիցների, հանդիսատեսային ու ակումբային համալիրներում՝ դերասանների ու աշխատակազմի, բարձրագույն կրթության հաստատությունների հանրակացարաններում, կայարաններում (երկաթուղային, ավտոբուսային և օդանավակայաններում) կանանց զուգարաններում լրացուցիչ նախատեսվում են հիգիենիկ ցնցուղ (ճկափողով), բիդե կամ հիգիենիկ այլ սարքավորում:

104. Հասարակական շենքերի ու շինությունների (բացառությամբ բացօթյա մարզական շինություններից) զուգարանների հեռավորությունը աշխատասենյակից պետք է կազմի ոչ ավել 75 մ:

105. Բաց մարզադաշտերում, դահուկային կենտրոններում զուգարանների հեռավորությունը մարզադաշտերից կամ նստարանաշարերից պետք է լինի ոչ ավել 150 մ:

106. Սեզոնային օգտագործման հասարակական շենքերը կամ բացօթյա հարթ շինությունները և սեզոնային օգտագործման և չկոյուղացված շրջաններում գտնվող ժամանակավոր կառույցները պետք է ունենան բիոզուգարանների կահավորման առանձնացված տարածքներ:

107. Ստացիոնար բուժման և սոցիալական հաստատությունների հիվանդասենյակներին կից պետք է նախատեսվեն 4 մ² մակերեսով ու թիկնաթոռ-սայլակ օգտագործող հիվանդներին մատչելի մոտեցված սանհանգույցներ: Սանհանգույցի դռները կարող են բացվել դեպի նախամուտք կամ անմիջապես դեպի հիվանդասենյակ:

108. Շենքերում պետք է նախատեսել հավաքարարի գույք-սարքավորումների պահպանման, մաքրման ու չորացման տաք և սառը ջրամատակարարման համակարգով կահավորված և զուգարաններին կից սենքեր: Սենքերի մակերեսները պետք է հաշվարկել 0.8 մ² շենքի հարկաբաժնի օգտակար մակերեսի յուրաքանչյուր 100 մ² համար, բայց ոչ պակաս 2 մ²: Եթե հարկաբաժնի մակերեսը 400 մ²-ից պակաս է, ապա պետք է նախատեսել մեկ սենք երկու հարկից հարկաբաժինների համար: Հավաքարարի համար նախատեսվող սենքի մակերեսը բժշկական հաստատությունների համար որոշվում է գործող սանիտարական նորմերով:

VI. ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ՇԵՆՔԵՐԻ ԾԱՎԱԼԱՀԱՏԱԿԱԳԾԱՅԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐԻ ՆԿԱՏԱՄԲ

VI.1 Պահանջներ հարկայնության նկատմամբ

109. Հասարակական շենքերի հարկայնությունը և հակահրդեհային պատերի միջև հարկաբաժնի մակերեսը (բացի կենցաղսպասարկման և մանրածախ առևտրի կազմակերպությունների շենքերից) պետք է լինեն ոչ ավել 10-րդ աղյուսակում տրված ցուցանիշերից:

Աղյուսակ 10

Հարկերի առավելագույն քանակը	Հակահրդեհային պատերի միջև հարկաբաժնի մակերեսը մ ²					Շենքի հրակայունության աստիճանը	Կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
	1 հարկ	2 հարկ	3-5 հարկ	6-9 հարկ	10-16 հարկ		
1. 16	6000	5000	5000	5000	2500	I*	Ց0(C0)
2. 16	6000	4000	4000	4000	2200	II*	Ց0(C0)
3. 9	5000	3000	2000	1200	-	II*	Ց1 (C1)
4. 5	3000	2000	1200	-	-	III	Ց0(C0)
5. 4	2000	1400	800	-	-	III	Ց1 (C1)
6. 3	2000	1400	800	-	-	IV	Ց0(C0)
7. 2	2000	1400	-	-	-	IV	Ց1 (C1)
8. 2	1200	800	-	-	-	IV	Ց2(C2), Ց3(C3)
9. 2	1200	800	-	-	-	V	Ց1-Ց3 (C1-C3)

10.*Հարկի մակերեսը կարելի է կրկնակի մեծացնել, ավտոմատ հրդեհաշիջման առկայության դեպքում:

110. Օդանավակայանների շենքերում հակահրդեհային պատերի միջև հարկի մակերեսը չի սահմանափակվում, եթե դրանք կահավորված են հրդեհաշիջման ավտոմատ սարքավորումներով:

111. Մարզասրահներում, ծածկած սառցադաշտերում և ծածկած լողավազաններում (հանդիսատեղերով կամ առանց հանդիսատեղերի) 1-ին աղյուսակում տրված ցուցանիշերի գերազանցման դեպքում, նշված սրահների և այլ սենքերի միջև պետք է նախատեսել հակահրդեհային պատեր:

112. 300-ից 700մ² մակերեսով նկուղային կամ որմնախարսխային (0.5մ-ից ավել գետնի մեջ խորացած) չօդափոխվող հատվածներում, եթե դրանցում գտնվող

մարդկանց հաշվարկային քանակը կարող է կազմել 15 և ավել մարդ, պետք է լինեն ոչ պակաս երկու հորան (լայնությամբ ոչ պակաս 0.6 մ և բարձրությամբ ոչ պակաս 0.8 մ) կամ երկու պատուհան (լայնությամբ ոչ պակաս 0.9 մ և բարձրությամբ ոչ պակաս 1.2 մ), եթե քաղաքացիական պաշտպանության մարմնի կողմից նախագծային առաջադրանքում ամրագրված չեն վերապահումներ:

113. Դպրոցական կամ բնակելի շենքերին կցակառուցված ՆԴՀ-ների 25-ից ավել տեղերով սենքերը պետք է մեկուսացված լինեն դպրոցից կամ բնակելի շենքից հակահրդեհային պատնեշով:

114. Հասարակական սենքերից, անկախ դրանց նշանակության (բացառությամբ վառելանյութի պահեստարաններից ու արհեստանոցներից), տարահանման ելքերից մեկը կարող է ուղղվել անմիջապես նախասրահ, հանդերձարան, միջհարկային ճեմասրահ կամ միջանցք, որոնք հարակից են 2-րդ տեսակի բաց աստիճաններին:

115. Եթե հանդիսասրահները, հանդերձարանները, ծխելու սենքերը կամ զուգարանները տեղակայվում են նկուղում կամ որմնախարսխային հարկում, կարելի է նախատեսել նկուղային հարկից մինչև առաջին հարկ տանող բաց աստիճաններ:

116. ՆԴՀ-ների շենքերում տեղերի քանակն ու երեխաների կացության սենքերի տարողունակությունը ըստ հարկաբաժինների պետք է որոշել ըստ 11-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 11

Տեղերի քանակը շենքերում	Հարկաբաժինը	Կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
1. Մինչև 50	1-ին, 2-րդ	C1(S1),C2(S2),C3(S3)
2. 51-ից մինչև 100	1-ին	C1(S1)
3. 101-ից մինչև 150	2-րդ	C1(S1)
4. 151-ից մինչև 350	3-րդ	CO(S0), S1(C1)

Անկախ տեղերի թույլատրելի քանակից շենքը պետք է լինի.

1) ոչ ավել երկու հարկից՝ մասնագիտացված ՆԴՀ-ների համար,

2) ոչ ավել մեկ հարկանի՝ տեսողության խնդիրներ ունեցող երեխաների ՆԴՀ-ների համար:

117. Երկրորդ հարկի յուրաքանչյուր խմբակային բջիջից պետք է նախատեսվեն երկու տարանջատված ելքեր դեպի երկու սանդղավանդակներ: Երկրորդ հարկի ելքերից մեկը թույլատրվում է նախատեսել 3-րդ տիպի արտաքին սանդուղքով:

118. Մանկական հիվանդասենյակները (այդ թվում ծնողի հետ մինչև երեք տարեկան երեխաների համար) պետք է տեղավորել 5-րդ հարկից ոչ բարձր, մինչև յոթ տարեկան երեխաների հիվանդասենյակներն ու մանկական հոգեբուժական

բաժանմունքները, գերատրիկ խնամքի բաժանմունքները, խոսափսների բաժանմունքները՝ ոչ բարձր երկրորդ հարկից:

119. Մանկական ամառային առողջապահական շենքերն ու պատանեկան տուրիս-տական ճամբարները պետք է նախատեսել բարձրությամբ ոչ ավել երկու հարկից, իսկ շուրջօրյա օգտագործման մանկական առողջարանները՝ ոչ ավել երեք հարկից:

120. Մանկական առողջարանային ճամբարների ննջասենյակները պետք է համախմբել մինչև 40 տեղերով խմբակային միավորումներում, որոնք պետք է ունենան առանձնացված ելք միջանցքից դեպի սանդղավանդակ:

121. Կայարանաշենքերում ներկառուցված հյուրանոցները պետք է ունենան դեպի տա-րահանման ելք տանող սանդուղքներ կամ միջանցք, որն ունի անմիջական ելք դեպի դուրս:

122. Հասարակական շենքերում ներկառուցված բնակելի սենքերի հրդեհաանվտան-գավորության ապահովման համար պետք է պահպանել ՀՀՇՆ 21-01 շինարարական նորմերի պահանջները:

123. **Դասախոսարանների,** հանդիսասրահների ու համաժողովների սրահների, մարզասպորտային դահլիճների սենքերը, ելնելով տարողունակությունից, պետք է տեղակայվեն ոչ ցածր 12-րդ աղյուսակում նշված հարկից:

Աղյուսակ 12

Մարդկանց քանակը սրահում	Սրահի տեղակայման հարկը ոչ բարձր	Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը ոչ բարձր
1. Մինչև 300 2. 301-ից մինչև 600 3. 600 և ավել	16-րդ 5-րդ 3-րդ	CO(Ց0)
4. Մինչև 300 5. Մինչև 600 6. Մինչև 600		CO(Ց0) C1(Ց1) C2(Ց2)
7. Մինչև 100		C1(Ց1), C3(Ց3)

124. Հանդիսատեսների ելքը մարզասրահների, լսասրահների կամ հանդիսասրահների պատշգամբներից չպետք է կազմակերպվի սրահի միջով:

125. Թատրոնների, կինոթատրոնների, համերգասրահների, ակումբների, կրկեսների, նստաշարքերով սպորտային շինությունների, գրադարանների և այլ

կազմակերպությունների դահլիճների նստատեղերի հաշվարկային քանակն ու տեղակայման հարկը պետք է ընդունել համաձայն 13-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 13

Դահլիճում նստատեղերի քանակը	Դահլիճի տեղակայման հարկը ոչ ավել	Շենքի հրակայունության նաստիճանը	Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը ոչ ցածր
Մինչև 300	16	I, II	CO(Ց0) C1(Ց1)
300-ից մինչև 600	5	I, II	CO(Ց0) C1(Ց1)
600-ից ավել	3	I, II	CO(Ց0) C1(Ց1)
մինչև 300	3	III	CO(Ց0)
300-ից մինչև 600	2	III	CO(Ց0)
մինչև 500	1	III	C1(Ց1)
մինչև 300	1	III	C2(Ց2)
մինչև 100	1	IV	C2(Ց2), C3(Ց3)

126. Հրշեջ պահպանության սենքը պետք է նախագծել բնական լուսավորությամբ և տեղակայել բեմահարթակի մակարդակում կամ դրանից մեկ հարկ ներքև՝ արտաքին ելքի կամ սանդուղքի մոտ: Տնտեսական և հրշեջ ջրագծերը պետք է տեղակայվեն հրշեջ պահպանության կետի սենքին հարակից կամ դրա տակ՝ հարմար հաղորդակցման ապահովմամբ:

127. Թույլատրվում է նախատեսել տարահանման մեկ ելք այն սենքերում, որոնք հաշվարկված են մինչև 50 մարդու միաժամանակյա գտնվելու համար (այդ թվում՝ հանդիսասրահների ամֆիթատրոններում կամ պատշգամբներում), եթե դրանց տարահանման ուղու հեռավորությունը ամենահեռավոր նստատեղից մինչև ելքի դուռը 25 մետրից ոչ ավել է: Նշված սենքերի 50 մարդուց ավել տարողության դեպքում պետք է նախատեսել տարահանման երկրորդ ելք:

128. Բեմից, աշխատանքային կամրջակներից, բեմաճաղերից (կոլոսնիկներից), բեմատակից, նվազախմբի հորից, փաթաթվող բեմանկարների պահոցներից պետք է նախատեսել տարահանման ոչ պակաս երկու ելք:

129. Շուրջտարյա կինոթատրոններում, ինչպես նաև ակումբներում, որոնցում նախատեսվում են կինոցուցադրություններ կինոխցիկներից, չի թույլատրվում նախատեսել դահլիճի ելքեր սենքերի միջով, որոնք նախագծային առաջադրանքով հաշվարկված են միաժամանակյա 50 -ից ավել մարդկանց գտնվելու համար: Առանց ճեմասրահի սեզոնային օգտագործման կինոթատրոններում պետք է լինի տարահանման ոչ պակաս երկու ելք: Դրանցից մեկը թույլատրվում է համարել դահլիճի մուտքը:

130. Հանդիսասրահային սենքերով թատերական համալիրում թույլատրվում է նախատեսել ոչ ավել երկու բաց (2-րդ տեսակի) սանդուղքներ՝ երկու փակ սանդղավանդակների առկայության դեպքում: Հանդիսատեսային համալիրի հաջորդ հարկերի սենքերից պետք է նախատեսել տարահանման մեկուսացված ուղիներ դեպի փակ սանդղավանդակները:

131. Կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության ոչ պակաս Ց1(C1) դասի սպորտային փակ շինությունների շենքերի օժանդակ նշանակության սենքերը կարող են տեղակայվել հինգերորդ հարկում: Մարզադաշտերի և հանդիսատեսների նստարանաշարքերի միջև հակահրդեհային պատերի դռները պետք է լինեն ինքնափակվող կիպ փեղկերով: Թույլատրվում է դրանք իրականացնել փայտից:

132. Գրադարանների և արխիվների շենքերը թույլատրվում է նախագծել բարձրությամբ ինը հարկից ոչ ավել:

133. Գրապահոցները հակահրդեհային պատնեշներով պետք է տարանջատված լինեն առանձին սենքերի, յուրաքանչյուրը ոչ ավել 600 մ² մակերեսով:

134. Առևտրային կազմակերպությունների շենքերի համար հարկայնությունն ու հարկի մակերեսները պետք է ընդունել ըստ կոնստրուկտիվ հրդեհավտանգավորության դասի՝ 14-րդ աղյուսակում տրված ցուցանիշերով:

Աղյուսակ 14

Շենքի հարկի մակերեսը (մ ²) ոչ ավել			Կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
1 հարկանի	2 հարկանի	3-5 հարկանի	
1.3500*	3000*	2500*	CO(Ց0)
2.2000**	1000		C1(Ց1)
3.500			C2(Ց2),C3(Ց3)
<p>4.* Հրդեհաշիջման առկայության դեպքում հարկի մակերեսը կարող է կրկնապատկվել:</p> <p>5.** Հարկի մակերեսը մեկ հարկանի սննդամթերքային խանութներում կարող է կրկնապատկվել պայմանով, եթե առևտրի սրահը խանութի այլ սենքերից անջատված է հակահրդեհային պատով:</p>			

135. Այրվող ապրանքներն ու այրվող փաթեթներով ապրանքները պետք է պահեստավորվեն արտաքին պատերի մոտ, մեկուսացնելով դրանք 250 մ² և ավել մակերեսով առևտրի սրահներից 1-ին տեսակի հակահրդեհային միջնորմներով:

136. Մեկ հարկանի մինչև 150 մ² առևտրային մակերեսով առանձին շինություններում, ներկառուցված-կցակառուցված, ինչպես նաև այլ նշանակության

շենքերում ներկառուցված-կցակառուցված խանութներում, թույլատրվում է նախատեսել մեկ ելք առևտրասրահից, երկրորդը թույլատրվում է ոչ առևտրային (բացառությամբ պահեստներից) սենքերի միջոցով:

137. Մինչև 250 մ² առևտրային սրահով շինությունների սենքերում թույլատրվում է նախատեսել լրացուցիչ ելքեր սրահին կից սենքերից, որոնք ծառայում են պահեստներից դեպի առևտրի սրահ ապրանքների տեղափոխման համար:

138. Մանրածախ առևտրի կազմակերպությունների վերին հարկերում պահեստային, ծառայողական, կենցաղային ու տեխնիկական սենքերի տեղակայման դեպքում, շենքի բարձրությունը կարող է լրացվել ևս մեկ հարկով, եթե շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհավտանգավորությունը CO(S0) դասի է:

139. Ելքերը տրանսպորտային կայարանների շենքերի միջանցքներից, թույլատրվում է նախատեսել դեպի ուղևորների, արտաքին ելքերով ապահովված ընդհանուր սպասասրահ:

140. Կենցաղային ու կոմունալ սպասարկման կազմակերպությունների շենքերի համար հարկայնությունն ու հարկի մակերեսը պետք է ընդունել ելնելով շենքերի կոնստրուկտիվ հրդեհավտանգավորության դասից, համաձայն 15-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 15

Շենքի հարկայնությունը ոչ ավել	Հարկի մակերեսը* /մ ² / ոչ ավել	Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհավտանգավորության դասը
5	3500	CO(S0)
5	2500	C1 (S1)
2	2000	CO(S0)
2	1000	S1(C1)
1	500	C1(S1) - C3(S3)
*Հարկի մակերեսը կարող է մեծացվել մինչև կրկնակին՝ ավտոմատ հրդեհաշիջման սարքավորման առկայության դեպքում:		

141. Կենցաղային սպասարկման կազմակերպությունների 200 մ²-ից ավել մակերեսով հարկերի դեպքում, սպասարկող անձնակազմի մուտքերն ու ելքերը պետք է առանձնացված լինեն հաճախորդների մուտքերից ու ելքերից:

142. Ներկառուցված շոգեբախնիքների տարողունակությունը պետք է լինի 10 տեղերից ոչ ավել:

143. Չի թույլատրվում սաունաների ներկառուցումը նկուղներում, նստարանաշարերի ներքո, մանկական առողջարանների ննջարանային մասնաշենքերում, ստացիոնար հիվանդանոցներում ու նաև 100-ից ավել մարդկանց համար նախատեսված սենքերի տակ կամ դրանց հարակից:

144. Շենքը պետք է կառուցվի ու սարքավորվի այնպես, որպեսզի ներսում կամ շուրջը տեղաշարժվելիս, շենք մտնելիս և դուրս գալիս, ինչպես նաև շարժական սարքերից կամ ինժեներական սարքավորման տարրերից օգտվելիս կանխվեն աշխատակիցների ու հաճախորդների մոտ մարմնական վնասվածք ստանալու հնարավորությունները:

145. Շենքերի կրող կոնստրուկցիաները պետք է նախագծվեն ու իրականացվեն այնպես, որպեսզի շինարարության ընթացքում և հաշվարկային շահագործման պայմաններում բացառվեն. հաշվարկային չափորոշիչները խաթարող վնասվածքների հնարավորությունները, ինչը հանգեցնելու է շենքի շահագործման դադարեցման անհրաժեշտությանը:

VI.2 Հաղորդակցուղիների անվտանգությունը

146. Արտաքին դռան մուտքային հարթակի լայնությունը հաճախորդների շարժման ուղղությամբ պետք է լինի ոչ պակաս դռան բացվող փեղկի 1.5 լայնությունից: Հարթակի մակերևույթը պետք է ունենա 0,1-0.2% թեքություն՝ անձրևաջրերի հեռացման համար: Հարթակը, մայթի նիշից երեք և ավել սանդղակ բարձր լինելու դեպքում, պետք է ունենա եզրաբազրիքներ, 0.8 մ ոչ պակաս բարձրությամբ:

147. Շենքերում ու շինությունների հարկաբաժիններում հատակի նիշերի անկման դեպքերում պետք է նախատեսել սանդուղքներ, թեքահարթակներ, կամ վերհանային այլ սարքավորումներ: Վերգետնյա հարկերում հաճախորդների համար նախատեսվող սանդղակ-վանդակներում սանդուղքի թեքությունը պետք է լինի 1:2 հարաբերակցությամբ: Վերելակներով շենքերում երկրորդ՝ ոչ հաճախ օգտագործվող սանդղակ-վանդակի սանդուղքի թեքությունը թույլատրվում է ընդունել ոչ ավել 1:1 հարաբերակցությամբ: Դեպի նկուղ ու որ-մնախարսխային հարկ, ձեղնահարկ տանող, ինչպես նաև վերգետնյա հարկերում հաճախորդների համար չնախատեսվող սանդղակ-վանդակներում սանդուղքի թեքությունը թույլատրվում է ընդունել 1 : 1.5 հարաբերակցությամբ:

148. Մարդկանց տեղաշարժման թեքահարթակների թեքությունը պետք է լինի ոչ ավել.

1) շենքի ներսում՝ 1:6,

2) ստացիոնար սոցիալական և առողջապահական հաստատություններում՝ 1:8-ից մինչև 1:10:

3) սայլակով տեղաշարժվող հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար նախատեսվող թեքահարթակների չափորոշիչները պետք է ընդունվեն համաձայն ՀՀՇՆ 1V-11.07.01 շինարարական նորմերի պահանջների: Թեքահարթակները պետք է ունենան ռետինե կամ սահքարգելիչ այլ նյութով ծածկույթ:

149. Բաց և ծածկած մարզական շինություններում սանդուղքի թեքությունը հանդիսատեսի նստարանաշարքում չպետք է գերազանցի 1:1.6, իսկ տարահանման ուղղությամբ գտնվող սանդուղքներում՝ 1:1.4, բարձրությամբ ոչ պակաս 0.9 մ բազրիքների առկայությամբ:

150. Շենքերի սանդղավանդակներում սանդուղքի լայնությունը պետք է լինի ոչ պակաս.

1) 1.35 մ երկու հարակից հարկերում 200 մարդուց ավել բնակեցված հյուրանոցներում, ինչպես նաև հանդիսատեսային ու առողջապահական հաստատություններում, անկախ դրանց տարողունակությունից,

2) 1.2 մ այլ շենքերում, ինչպես նաև հանդիսատեսային շենքերում, եթե սանդղավանդակները ուղղված են դեպի ծառայողական սենքերը ու չեն առնչվում հանդիսատեսի կամ հաճախորդի սպասարկման հետ,

3) 0.9 մ, եթե սանդուղքն ուղղված է դեպի սենք, որտեղ միաժամանակ գտնվում են 5 մարդուց ոչ ավել:

151. Միջհարկային սանդուղքների լայնությունը բարձրագույն կրթական հաստատություններում, որտեղ յուրաքանչյուր հարակից հարկում միաժամանակ գտնվում են ոչ պակաս 200 ուսանող, պետք է լինի ոչ պակաս 1.5մ: Սանդղավանդակի հարթակի լայնությունը պետք է լինի սանդուղքի լայնությունից ոչ պակաս: Սանդուղքի միջանկյալ հարթակը պետք է ունենա առնվազն մեկ մետր խորություն:

152. Սանդղավանդակների հարթակներում ջեռուցման սարք տեղադրելիս, անկախ տեղադրման նիշից, պետք է ապահովվի հարթակի լայնության ու բարձրության նորմատիվ չափը:

153. Աստիճանների քանակը մեկ սանդուղքում (բացառությամբ ոլորածև սանդուղքներից) պետք է լինի ոչ պակաս 3-ից և ոչ ավել 16-ից: Առաջին հարկերում թույլատրվում է տեղադրել մինչև 18 աստիճան:

154. Սանդուղքում աստիճանի խորությունը պետք է լինի 0.3 մ (թույլատրվում է 0.25-ից մինչև 0.35 մ), իսկ բարձրությունը՝ 0.15 մ (թույլատրվում է 0.13-ից մինչև 0.17 մ): Աստիճանները պետք է լինեն ուղղագիծ, թավշյա մակերևույթով ու առանց ելուստների: Աստիճանի երիզը պետք է լինի կորածև, շառավիղով ոչ ավել 0.05 մ:

Մեկ սանդղաբազուկում տարբեր բարձրությամբ ու լայնությամբ աստճանների կիրառում չի թույլատրվում:

155. Հանդիսասարահների անցումներում ու մուտքերում թուլատրվում է այլ չափերի աստիճաններ, որոնք որոշվում են նախագծման ընթացքում, հաշվի առնելով հանդիսատեսի անվտանգության ապահովումը:

156. Բոլոր հրդեհային վտանգավորության դասի շենքերում և բոլոր կլիմայական գոտիներում, որպես տարահանման երկրորդ ելք թույլատրվում է նախատեսել արտաքին բաց սանդուղքներ (երրորդ տեսակի սանդուղքներ) ոչ ավել 1:1 թեքությամբ: 3-րդ տեսակի սանդուղքները, որոնք օգտագործվում են ՆԴՀ-ների շենքերում երկրորդ հարկից տարահանման համար, պետք է նախատեսել թեքությամբ ոչ ավել 30°: 3-րդ տեսակի սանդուղքի կառուցումը թույլատրվում է մինչ 3-րդ հարկը: Այդ սանդուղքի լայնությունը պետք է լինի ոչ պակաս 0.8 մ, իսկ աստճանների խորությունը՝ ոչ պակաս 0.2 մ: Սանդուղքները պետք է տեղադրվեն պատուհանների բացվածքներից 1.0 մ հեռավորության վրա:

157. Բազմահարկ ուսումնական հաստատությունների, գիտական ու նախագծային հիմնարկների ցանկացած հարկաբաժիններից, որպես 2-րդ տարահանման ելք, թույլատրվում է օգտագործել 3-րդ տեսակի սանդուղքներ, եթե տարահանվողների քանակն ու հարկաբաժնի բարձրությունը համապատասխանում են 16-րդ աղյուսակի պահանջներին:

Աղյուսակ 16.

Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը	Տարահանվողների քանակը (մարդ) հարկաբաժնի բարձրության (մ) դեպքում			
	մինչև 5 ներառյալ	մինչև 9 ներառյալ	մինչև 12 ներառյալ	12-ից Ավելի
1. CO(Ց0)	70	40	20	15
2. C1 (Ց1)	50			
3. C2(Ց2), C3(Ց3)	30	35	15	15

158. Հաճախորդների շարժման ճանապարհին չի թույլատրվում երեք աստճանից պակաս սանդուղքներ: Նիշերի փոքր տարբերությունների դեպքում պետք է կառուցվեն թեքահարթակներ, առավելագույնը 1:6 թեքությամբ:

159. Մեկ սենքում կամ միջնորումներով չանջատված հարակից սենքերում, հատակների նիշերի 1.0 մ ավել անկումների դեպքում անհրաժեշտ է նախատեսել եզրային բազրիքներ, բարձրությամբ ոչ պակաս 0.9 մ, իսկ երեխաների առկայության դեպքում՝ 1.15 մ բարձրությամբ: Այս պահանջները չեն վերաբերում դեպի հանդիսասրահ ուղղված բեմահարթակին:

160. Տեղաշարժման ուղիներում նիշերի վտանգավոր անկումների դեպքում բազրիքների բարձրությունը պետք է լինի ոչ պակաս 0.9 մ, իսկ պատշգամբներում, օթյակներում, բացօթյա զբոսահարթակներում և այլն՝ ոչ պակաս 1.2 մ: Բազրիքները չպետք է ընդհատվեն և դիմակայեն առնվազն 0.3 կգ/մ բեռնվածքին:

161. Բազրիքները ՆԴՀ-ների շենքերում և մանկական բուժարաններում, պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջները.

1) երեխաների օգտագոծվող սանդուղքների ճաղաշարերի բարձրությունը պետք է լինի ոչ պակաս 1.2 մ, իսկ նախադպրոցական հասակի երեխաների համար՝ 1.5մ,

2) սանդուղքները պետք է ունենան երկկողմանի բազրիքներ, մեկը 0.9մ բարձրությամբ, մյուսը՝ 0.5 մ:

3) բազրիքների ճաղաշարերի ուղղաձիգ տարրերի լուսանցքները պետք է լինեն ոչ ավել 0.1 մ (հորիզոնական մասնատումներն արգելվում են):

162. Բաց և ծածկած մարզահամալիրներում նստարանաշարերի անցումներում սանդուղքի 4 մետրից ավել հաշվարկային լայնության դեպքում պետք է նախատեսել բաժանարար բազրիքներ 0.9 մ բարձրությամբ: Բաց և ծածկած մարզական կառույցների նստարանաշարերում սանդուղքների, անցումների և հորանների 4 մ-ից ավել հաշվարկային լայնության դեպքում պետք է նախատեսել 0.9 մ բարձրությամբ բաժանարար բազրիքներ:

163. Մարզասրահների հարակից նստարանաշարերի հատակների նիշերի միջև 0.55 մ ու ավել տարբերության դեպքում, յուրաքանչյուր շարքի երկարությամբ պետք է նախատեսել բազրիք ոչ պակաս 0.8 մ բարձրությամբ: Մարզական ու հանդիսատեսային դահլիճների պատշգամբների ու հարկաբաժինների առաջին նստարանաշարի դիմացի բազրիքի բարձրությունը պետք է լինի ոչ պակաս 0.8մ: Բազրիքները պետք է ունենան հատուկ սարքավորումներ, որոնք կարգելակեն առարկաների վայր ընկնելը:

164. Թատերական շենքերում, բեմը սպասարկող սենքերի համակազմում պետք է նախատեսել առնվազն երկու բնական լուսավորությամբ փակ սանդղավանդակներ, ելքերով դեպի ձեղնահարկ ու տանիք և աշխատանքային վերնանցումների ու բեմաճաղերի (կոլոսնիկների) հետ հաղորդակցվող երկու սանդուղքներ: Չձխապատվող սանդղավանդակները կարող են լինել առանց բնական լուսավորության:

165. Տարահանման ուղիների հաշվարկման ժամանակ հարկում միաժամանակ գտնվող մարդկանց առավելագույն քանակը պետք է որոշել ելնելով հարկում գտնվող սենքերի տարողունակությունից:

166. Շենքերում տարահանման ուղիները արտակարգ իրավիճակներում պետք է ապահովեն մարդկանց տարահանումը անվտանգ ու ժամանակին: Դահլիճային սենքերը նախագծելիս տարահանման համար անհրաժեշտ ժամանակը, հաշվի առնելով մարդկանց քանակն ու տարահանման հեռավորությունը դահլիճի հեռավոր կետից մինչ մոտակա ելքը, պետք է ընդունել ըստ 17 և 18-րդ աղյուսակների:

Աղյուսակ 17

Դահլիճներ	Հեռավորությունը (մ) ոչ ավել, տարահանման համար անհրաժեշտ ժամանակ (րոպե) ոչ ավել			Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
	Սենքի շինարարական ծավալը (մ ³)			
	Մինչև 5000	5001-10000	10001 և ավել	
1. Հաճախորդների սպասարաններ (դրամարկղային, ցուցասրահային, պարահանդեսային և այլ)	30/2,0 20/1.5 15/1.0	45/3.0 30/2.0	55/3.5	CO(S0) C1(S1) C2(S2), C3(S3)
2. Ճաշարանային, ընթերցարանային, մեկ տարահանվողի համար տարահանման հիմնական ուղիներում 0.2 մ ² մակերեսի առկայության պայմանում	65/2.0 45/1.5 30/1.0			CO(S0) C1 (S1) C2(S2), C3(S3)
3. Առևերային առլույս, սրահի մակերեսի համեմատ հիմնական տարահանման				

ուղիների (%) դեպքում	70/1.5			
1) 25 % և ավել	50/1.0 35/0.8	90/2.0 60/1.5	100/2.5	C0(Ց0) C1(Ց1) C2(Ց2), C3(Ց3)
2) 25%-ից պակաս	35/1.5 20/1.0 15/0.7	40/2.0 30/1.5	50/2.5	C0(Ց0) C1(Ց1) C2(Ց2), C3(Ց3)

Աղյուսակ 18

Դահլիճներ	Տարահանման ժամանակը (րոպե) ոչ ավել				
	Սենքի* ծավալի (մ ³) պայմանում				
	Մինչև 5000	10000	20000	40000	60000
1. Հանդիսատեսային (թատրոններում, ակումբներում, մշակույթի տներում, բեմաճաղերով կահավորված բեմական այլ դահլիճներում)	1.5	2	2.5	2.5	
2. Հանդիսատեսային, համերգային, դասախոսությունների ու համաժողովների, ցուցադրական և այլ դահլիճներ առանց բեմաճաղերով (կոլոսնիկներով) կահավորված բեմերով (կինոթատրոններ, ծածկած մարզասրահ-ներ, կրկեսներ, ճաշարաններ և այլ)	2	3	3.5	4	4.5
<p>3. * Ծավալների միջանկյալ քանակի դեպքում տարահանման ժամանակը պետք է հաշվարկել միջինացման եղանակով:</p> <p>4. Մարդկանց տարահանման ժամանակը պատշգամբներից ու նաև սենքի բարձրության կեսից ավել վեր գտնվող տարածքներից, աղյուսակում տրված տվյալների համեմատ կրճատվում է կրկնակի:</p>					

5. Մարդկանց տարահանման ժամանակը դահլիճներից, ճեմասրահներից կամ դահլիճները սպասարկող միջանցքներից, ընդունվում է աղյուսակում տրված ցուցանիշով՝ ավելացված մեկ բոլորով: Ընդ որում պետք է հաշվի առնել, որ մարդկանց տարահանումը դահլիճներից ու ճեմասրահներից կամ միջանցքներից սկսվում է միաժամանակ:

6. C1(Ց1) կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասի դահլիճներից մարդկանց տարահանման աղյուսակում տրված ցուցանիշը նվազեցվում է 30%-ով, իսկ C2(Ց2), C3(Ց3) դասի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դահլիճներից՝ 50%-ով:

7. Աղյուսակում նշված C0(Ց0), C1(Ց1) դասերի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դահլիճներով շենքերից տարահանման անհրաժեշտ ժամանակը պետք է ընդունել.

1) 5 բոլորով՝ 17 մ բարձրությամբ շենքերի համար,
 2) 10 բոլորով՝ 17-ից 28 մ բարձրությամբ շենքերի համար:

167. Հանդիսականների տարահանման երթուղիները դահլիճներից ու դրանցից դուրս, պետք է նախատեսել ըստ 5-րդ հավելվածում տրված տվյալների: Տարահանման ժամանակը չձխապատվող սանդղավանդակներով՝ չի նորմավորվում:

168. Հասարակական շենքերում հեռավորությունը ծայրամասային սենքից (բացի զուգարաններից, վաճարաններից, ցնցուղարաններից, ծխարաններից ու սպասարկման այլ սենքերից), իսկ ՆԴՀ-ներում խմբակային սեկցիայի ելքից մինչև արտաքին ելքը, սանդղավանդակը կամ 3-րդ տեսակի սանդուղքը, պետք է լինի ոչ ավել 19-րդ աղյուսակում նշված ցուցանիշից:

Աղյուսակ 19

Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը	Հեռավորությունը տարահանող ելքից (մ) ոչ ավել				
	Մարդկանց հոսքի (մարդ (մ ²) խտության դեպքում				
	Մինչև 2	2-ից մինչև 3	3-ից մինչև 4	4-ից մինչև 5	5-ից ավել
	2	3	4	5	6
1. Երկու սանդուղքների (կամ երկու ելքերի) միջև գտնվող սենքերից					
1) C0(Ց0)*	60	50	40	35	20
2) C1 (Ց1)	40	35	30	25	15
3) C2(Ց2), C3(Ց3)	30	25	20	15	10

2.Դեպի փակուղային միջանցք ելքով սենքերից					
1) CO(Յ0)*	30	25	20	15	10
2) C1 (Յ1)	20	15	15	10	7
3) C2(Յ2),C3(Յ3)	15	10	10	5	5
3.*Տվյալ խմբի շենքերի համար հեռավորությունը տրված է տարահանման ոչ ավել 1 բոպե տևողության համար:					

169. 19-րդ աղյուսակում տրված հեռավորությունները պետք է ընդունվեն նաև ՆԴՀ-ների շենքերի համար ըստ 6-րդ սյունակի, բարձրագույն մասնագիտական կրթության հաստատությունների շենքերի համար՝ ըստ 3-րդ սյունակի, ստացիոնար բուժման հիվանդանոցների համար՝ ըստ 5-րդ սյունակի, հյուրանոցների համար՝ ըստ 4-րդ սյունակի: Հասարակական այլ շենքերի համար միջանցքում մարդկային հոսքի խտությունը որոշվում է նախագծով:

170. Հանդիսասրահի յուրաքանչյուր կետից մինչև տարահանման մոտակա ելքը պետք է լինի 20-րդ աղյուսակում նշված ցուցանիշից ոչ ավել: Տարահանման ուղիները մեկ ընդհանուր ուղու միավորվելու դեպքում, վերջինիս ընդհանուր մակերեսը պետք է լինի ոչ պակաս նախորդ ուղիների գումարային մակերեսից:

Աղյուսակ 20

Դահլիճներ	Հեռավորությունը մինչև տարահանման մոտակա ելքը (մ) ոչ ավել		Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
	շինարարական ծավալի (մ ³) ժամանակ		
	Մինչև 5000	5000-ից մինչև 10000	
1.Ցուցասրահներ, համաժողովների սրահներ, մարզադահլիճներ և այլ	30 20 15	45 30	CO(Յ0) C1 (Յ1) C2(Յ2),C3(Յ3)
2.Ճաշասրահներ, ընթերցասրահներ, որոնցում հիմնական տարահանման անցման մեկ մարդուն ընկնող մակերեսը 0.2մ ² -ից պակաս չէ	65 45 30		CO(Յ0) C1 (Յ1) C2(Յ2),C3(Յ3)

171. Առանց հանդիսատեղերի դահլիճային սենքերում մուտքային դռների լուսաթափանց լայնությունը պետք է որոշել դահլիճում գտնվող մարդկանց հաշվարկային քանակով, համաձայն 21-րդ աղյուսակի, բայց ոչ պակաս 1.2 մ՝ 50-ից ավել մարդկանց դեպքում:

Աղյուսակ 21

Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը	Մարդկանց թվաքանակը տարահանման 1 մ մաքուր բացվածքով դռան համար								
	Դահլիճի շինարարական ծավալի (1մ ³) դեպքում								
	Մինչև 5000			5001-ից մինչև 10000			10001-ից ավել		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. C0(S0)	165	75	30	220	100	45	275	125	55
2. C1(S1)	115	50	20	155	70	30			
3. C2(S2), C3(S3)	80	40	15						
4. Հաշվարկը կատարվում է 2, 5 և 8-րդ սյունակներով՝ առևտրի և սննդի հաստատությունների (օբյեկտների) համար, եթե տարահանման հիմնական ուղիների մակերեսը կազմում է դահլիճի մակերեսի 25 տոկոսը, 4, 7 և 10-րդ սյունակներով՝ թանգարանների, ցուցասրահների և պարասրահների համար, 3, 6 և 9-րդ սյունակներով՝ այլ օբյեկտների համար:									

172. Տարահանման ուղիների ընդհանուր լայնությունը պետք է լինի ոչ պակաս.

1) 1.2 մ հորիզոնական անցումների, թեքահարթակների, բաց և ծածկած մարզական շինությունների համար,

2) 1.8 մ բաց և ծածկած մարզական շինությունների նստատեղերից տարահանման ելքերի, հորանների համար,

3) բաց և ծածկած մարզական շինություններում սանդուղքների, անցումների, հորանների 3.6 մ-ից ավել լայնության դեպքում, պետք է նախատեսվեն ոչ պակաս 0.9 մ բարձրությամբ անջատիչ բազրիքներ:

173. Վարչական շենքերի և միջանցքային հատակագծմամբ համանման այլ շենքերի միջանցքների լայնությունը պետք է լինի ոչ պակաս 1.2 մ՝ մինչև 10 մ երկարության դեպքում, ոչ պակաս 1.5 մ՝ 10մ և ավել երկարության դեպքում և ոչ

պակաս 2,4 մ, եթե դրանք օգտագործվում են որպես հանգստասրահ կամ սպասասրահ հաճախորդների համար:

174. Առևտրի սրահներում հիմնական ուղիների լայնությունը (մ) պետք է լինի ոչ պակաս.

- 1) մինչև 100 մ² առևտրի սրահի դեպքում՝ 1.4,
- 2) 101-ից մինչև 150 մ²՝ 1.6,
- 3) 151-ից մինչև 400 մ²՝ 1.8,
- 4) 401-ից ավել՝ 2.2

175. Նստարանաշարերից ելքի ուղիների լայնությունը (մ) պետք է լինի ոչ պակաս.

1) բաց և ծածկած մարզական շինությունների հորիզոնական անցումներում թեքահարթակներում ու նստարանաշարերի սանդուղքներում՝ 1.0,

2) ծածկած մարզական շինությունների նստարանաշարերի հորաններում՝ 1.35,

3) բաց մարզական կառույցների նստարանաշարերի հորաններում՝ 1.5

176. Միջանցքից դեպի սանդղավանդակ տանող անցումի լայնությունը, ինչպես և սանդուղքների լայնությունը պետք է որոշել, ելնելով այդ ելքի մեկ մետր լայնությունով անցնող մարդկանց քանակից և շենքի հրդեհային վտանգավորության դասից.

- 1) C0(S0) ոչ ավել 165 մարդ,
- 2) C1(S1) ոչ ավել 115 մարդ,
- 3) C2(S2), C3(S3) ոչ ավել 80 մարդ:

177. Մարզահամերգային ու բազմաֆունկցիոնալ դահլիճներում հանդիսատեսի տեղերը պետք է նախատեսել մեկ անցումով կամ հորանով սպասարկվող ելքով մասնաբաժիններից, համաձայն 5-րդ հավելվածի ցուցումների: Բաց մարզական շինություններում նստատեղերից հեռացողների համար անցումների լայնության մեկ մետրով սպասարկվող մարդկանց քանակը պետք է ընդունել ըստ 22-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 22

Մարդկանց քանակը տարահանման ուղու լայնության մեկ մետրի համար, երբ նա անցնում է				Շենքի կոնստրուկտիվ հրդեհային վտանգավորության դասը
նստաշարերի անցումների աստիճաններով		նստաշարերի անցումների հորանների միջով		
Դեպի ներքև	Դեպի վեր	Դեպի ներքև	Դեպի վեր	
1. 600	825	620	1230	C0(S0) C1 (S1) C2(S2), C3(S3)
2. 420	580	435	860	
3. 300	415	310	615	

178. Ծածկված սպորտային կառույցներում դահլիճի յուրաքանչյուր ելքով (հորան, դուռ) անցնող հանդիսատեսների քանակը պետք է լինի ոչ ավել 600 մարդ: Մրցահարթակում նստատեղեր տեղադրելիս սրահում միայն երկու ելքերի առկայության դեպքում, դրանց միջև եղած հեռավորությունը չպետք է լինի սրահի խորության կեսից պակաս:

179. Սենքերի դռների մաքուր բացվածքը որոշվում է դրանցում գտնվող մարդկանց հաշվարկային թվաքանակով.

1) մինչև 15 մարդը հաշվարկվում է ելնելով սենքի գործառնական նշանակությունից,

2) 15-ից մինչև 25 մարդը՝ ոչ պակաս 0.9 մ,

3) 25-ից ավել մարդը՝ 1.2 մ:

4) մինչև 50 մարդու համար նախատեսված սենքում թույլատրվում է նախատեսել մեկ դուռ, պայմանով, որ անցման խորությունը ամենահեռավոր նստատեղից մինչև դուռը լինի 25 մետրից ոչ ավել:

5) լսարանների մուտքի դռան բացվածքը պետք է լինի ոչ պակաս 1.2 մ, հանդիսասրահներինը՝ ոչ պակաս 1.6 մ, իսկ հորանային մուտքերի դեպքում թույլատրվում է 0.9 մ: Ճեմասրահի, նախասրահի մուտքերի բացվածքի լայնությունը՝ ոչ պակաս 2.4 մ,

6) սենքերում, որոնք նախատեսված չեն մարդկանց մշտական գտնվելու համար, նաև ոչ ավել երեք մարդու համար հաշվարկված սանհանգույցներում, դռան բացվածքը թույլատրվում է նախատեսել 0.7 մ:

VI. 3 Կահավորման անվտանգությունը

180. Հանդիսասրահներում նստարանների, աթոռների կամ բազկաթոռների թիկնակների միջև հեռավորությունը պետք է կազմի ոչ պակաս 0.9 մ: Նստարանաշարի տեղերի քանակը միակողմանի ելքի դեպքում պետք է լինի ոչ ավել 25-ը, երկկողմանի ելքերի դեպքում՝ 50-ը:

181. Հանդիսասրահներում հանդիսատեսային մշտական տեղերը (բացառությամբ մինչև 12 նստատեղերով պատշգամբներից ու օթյակներից) պետք է կահավորված լինեն հատակին ամրակցվող սարքերով: Հանդիսատեղերի ձևափոխում նախատեսող հանդիսասրահներում պետք է նախագծել ժամանակավոր նստատեղեր (կամ միաձույլ նստաշարքեր), դրանց տեղաշարժը կամ շրջումը արգելակող սարքավորումներով:

182. ՆԴՀ-ի շենքերում, հանգստյան տներում ու ընտանեկան առողջարաններում ապակեպատ դռները պետք է ունենան մետաղական պաշտպանիչ ճաղաշար ոչ պակաս 1.2 մ բարձրությամբ:

183. Բարձրագույն կրթության հաստատություններում ընդմիջման նպատակով օգտագործվող միջանցքները պետք է ունենան բնական լուսավորում:

184. Ինժեներական համակարգերի շահագործման անվտանգությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է պահպանել հետևյալ կանոնները.

1) ջեռուցման սարքերի մարդկանց հասանելի մակերեսների ու սնուցող խողովակների ջերմաստիճանը պետք է լինի ոչ ավել 70 °C: Թույլատրվում է 90 °C, իսկ ՆԿԿ-ներում՝ մինչև 75 °C, եթե բացառվում է դրանց հետ մարդկանց շփման հնարավորությունը: Այլ խողովակների մակերևութային ջերմաստիճանը պետք է լինի ոչ ավել 40 °C,

2) օդային ջեռուցման ժամանակ օդի ջերմաստիճանը սարքի ելքից 1.0 մ հեռավորության վրա պետք է լինի ոչ ավել 70 °C,

3) տաք ջրամատակարարման համակարգերում տաք ջրի ջերմաստիճանը պետք է լինի ոչ ավել 60 °C:

185. Սեյսմավտանգ շրջաններում ագրեգատներն ու սարքավորումները, որոնց տեղաշարժը կարող է հանգեցնել հրդեհի կամ պայթյունի, պետք է լինեն հուսալիորեն ամրապնդված:

186. Նախադպրոցական հասակի երեխաների մշտական գտնվելու սենքերում ջեռուցման սարքերը պետք է պաշտպանված լինեն հանովի ցանցերով՝ սարքերը պարբերաբար մաքրելու հնարավորության համար: Բոլոր տիպերի ՆԿԿ-ների համար պատուհանագոգի խորշում տեղակայվող ջեռուցման մարտկոցի ստորին նիշի հեռավորությունը հատակի նիշից թույլատրվում է ընդունել 0.05 մ:

187. Ինը և բարձր հարկայնությամբ շենքերում ճակատային մասի վերանորոգման ու մաքրման աշխատանքները կազմակերպելու համար պետք է նախատեսվեն էլեկտրաշարժիչային ճոճանների կցորդման սարքավորումներ: Ցածր հարկայնության դեպքում նման սարքավորումների անհրաժեշտությունը որոշվում է նախագծային առաջադրանքով:

188. 10 մետրից բարձր շենքերի համար անհրաժեշտ է նախատեսել արգելապատ, համաձայն ՀՀՇՆ 21-01 շինարարական նորմերի պահանջների:

VI.4 Շենքերի և հաճախորդների պաշտպանության միջոցառումներ

189. Հասարակական շենքերում պետք է նախատեսվեն անվտանգության համակարգեր, որոնք պետք է ուղղված լինեն հանցագործ երևույթների ու դրանց

հետևանքների կանխարգելմանը, նպաստեն մարդկանց, շենքին և գույքին հասցվող վնասի չափի նվազեցմանը, հակաիրավական գործողությունների ծագման ժամանակ, համաձայն շենքերն ու շինությունները հակաահաբեկչական պաշտպանվածության ապահովման նորմերի:

190. Այլ հասարակական շենքերում պահպանման միջոցառումները, ելնելով օբյեկտի տեսակից, նշանակությունից ու պաշտպանվածության աստիճանից, սահմանվում են նախագծային առաջադրանքով ու նմանատիպ փաստաթղթերով:

191. Հատուկ սենքերում պահվող արժեքներն ու տեղեկատվությունը հնարավոր ոտնձգություններից պաշտպանելու նպատակով ու նաև այլ նպատակներով այդ սենքերում պետք է նախատեսվեն պատնեշող պատերի ուժեղացված կոնստրուկցիաներ, ինչպես նաև հատուկ բացվածքներ ու դռներ:

192. Բանակցության խորհրդապահության ապահովման համար առանձնասենյակների դռներն ու պատերը, ինչպես և այլ սենքերում, որոնց քանակն ու նպատակայնությունը որրոշվում է նախագծային առաջադրանքով, պետք է երեսապատվեն ծայնակլանիչ նյութերով ու տեղադրվեն կրկնակի դռներ:

193. Բարձրագույն կրթության հաստատություններում շենքերի և ուսանողների հակաահաբեկչական համալիր պաշտպանվածության ապահովման համար, առաջին հարկում պետք է նախատեսել անվտանգության ծառայության հատուկ սենքեր, կահավորված տեսախցիկներով, հրդեհային ազդանշանման ու անվտանգության մարմիններին տագնապի հաղորդումներ փոխանցելու կապի միջոցներով:

194. Բոլոր տեսակի հասարակական շենքերի պահպանական սենքերում պետք է նախատեսվեն ռադիոհաղորդատվության բաժանորդային կետեր:

VII. ՍԱՆԻՏԱՐԱՀԱՄԱՃԱՐԱԿԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ

195. Հասարակական շենքերում բնական կամ արհեստական լուսավորման մակարդակը պետք է համապատասխանի ՀՀՇՆ 22-03 շինարարական նորմերի պահանջներին:

196. Բնական լուսավորումը պետք է նախատեսվի աշխատատեղերով սենքերում, բացի օրենսդրությամբ թույլատրված դեպքերի: Շենքերի արտաքին ճակատների մակերևույթի լուսաթափանց մակերեսը պետք է գերազանցի պատերի ամբողջական մակերևույթի 18 տոկոսը: Թույլատրվում է ավելացնել շենքի արտաքին պատերի լուսաթափանց մակերեսի տոկոսը, պահպանելով ՀՀՇՆ 24-01 շինարարական նորմերի պահանջները:

197. Կրթական սենքերում (այդ թվում ՆԴՀ-ների խմբասենքերում) անկախ լուսավորման վիճակից (կողային, վերին կամ երկուսի զուգորդմամբ) պետք է նախատեսել ծախսակողմյան լուսաբաշխում: Կրթական սենքերի արևահարության, արևի նկատմամբ ուսումնական սենքերի պատուհանների կողմնորոշման և արևապաշտպանության չափորոշիչները պետք է համապատասխանեն ՀՀՇՆ22-03 շինարարական նորմերի պահանջներին:

198. Վերին (վերին թեք) լուսավորումը թույլատրվում է ՆԴՀ-ների խմբակային բջիջների հանդերձարաններում ու զուգարաններում, անձնակազմի սենքերում, երաժշտական ու մարզական դահլիճներում, լողասրահներում, հանգստի սենքերում:

199. ՆԴՀ-ների խմբակային բջիջների խմբակային և ննջարանային սենքերում պետք է ապահովվեն միջանցիկ կամ անկյունային բնական օդափոխման հնարավորություններ, այդ թվում միջանցքի կամ հարակից սենքի միջով:

200. Լուսավորումը երկրորդ բնական լույսով կարելի է նախատեսել հետևյալ սենքերում,

1) սենքերում, որոնք թույլատրվում է նախագծել առանց բնական լուսավորման (բացառությամբ պահեստների, խանութների առևտրասրահների, գրապահոցների),

2) բաղնիքների հանդերձարաններում ու սպասարահներում:

201. Առանց բնական լուսավորման կարող են նախագծվել.

1) սենքերը, որոնց տեղակայումը թույլատրված է նկուղային հարկում,

2) ՆԴՀ-ների բուֆետները,

3) մարզադահլիճները, սառցադաշտով մարզասրահները, մարզական շինությունների հրահանգչական ու մարզչական կազմի սենքերը,

4) կենցաղսպասարկման կազմակերպություններում հաճախորդների սենքերը (բացի վարսավիրանոցներից ու դիմահարդարման սենքերից),

5) բուժական հաստատությունների սանիտարական անցաթողները և այն սենքերը, որոնցում տեխնոլոգիական պրոցեսները պահանջում են մթնեցում, կամ չեն պահանջում բնական լուսավորություն և ապահովված են համապատասխան օդափոխության, օդի լավորակման կամ օդի բակտերիոլոգիական մշակման սարքավորումներով,

6) զուգարանները, ցնցուղարանները, շոգեբաղնիքների սենքերը:

202. ՆԴՀ-ների խմբակային հարթակների, հանգստի գոտիների, մշտական բուժման ու սոցիալական հաստատությունների շինությունների բաց տարածքներում արևահարության տևողությունը պետք է կազմի 3 ժամ, տարածքի մակերեսի 50% -ի համար:

203. Շենքերը, որոնք նախատեսվում են 21 °C և բարձր միջինացված ջերմության շրջաններում կառուցելու համար, մարդկանց մշտական գտնվելու սենքերը, որոնցում

ըստ տեխնոլոգիական և հիգիենիկ պահանջների չի թույլատրվում արևի լույսի ներթափանցում կամ գերտաքացում, պատուհանների ուղղվածության 130-315° սահմանների ժամանակ, պետք է պաշտպանված լինեն արևի ճառագայթների ներթափանցումից կամ գերտաքացումից:

204. Սենքերում միկրոկլիմայի հարաչափերը պետք է ընդունել ըստ տարվա եղանակների: Ընդ որում տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանում, որպես հաշվարկային, պետք է ընդունել միկրոկլիմայի օպտիմալ հարաչափերը, իսկ տարվա տաք եղանակային ժամանակաշրջանի համար թույլատրվում է ընդունել միկրոկլիմայի ընդունելի հարաչափերը:

205. Հասարակական շենքերի ջեռուցման համակարգերի հաշվարկի համար սենքերում ներքին օդի ջերմաստիճանի հաշվարկային չափը պետք է ընդունել հավասար ջերմաստիճանի թույլատրելի ցուցանիշներից նվազագույնին: Հասարակական շենքերի սենքերում ոչ աշխատանքային ժամերին թույլատրվում է միկրոկլիմային ցուցանիշների իջեցում, պայմանով, որ աշխատանքային սկզբնաժամին ապահովվեն պահանջվող ցուցանիշները: Ոչ աշխատանքային ժամերին թույլատրվում է ջերմաստիճանի ռեժիմի նվազեցում (բացառությամբ բժշկական ստացիոնար հիվանդանոցներից), բայց ոչ ցածր 12 °C: Ոչ աշխատանքային ժամերին ջերմաստիճանի իջեցումը թույլատրվում է միայն այն դեպքերում, եթե տեխնիկական առաջադրանքում կամ կանոնակարգում այլ վերապահում չի նշված:

206. Օդային և օդաջերմային պատվարները պետք է նախատեսել հետևյալ դեպքերում.

1) սենքերի արտաքին պատերի մշտապես բաց անցումներում, որոնք չունեն նախամուտքեր ու մեկ հերթափոխի ընթացքում բացվում են ոչ ավել հինգ անգամ կամ 40 բոպեից ոչ պակաս, այն շրջաններում ուր արտաքին օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը 15 °C է կամ ավելի ցածր,

2) հասարակական շենքի նախասրահների արտաքին դռների մոտ, կախված արտաքին օդի հաշվարկային ջերմաստիճանից ու դռան միջով մեկ ժամում անցնող մարդկանց քանակից՝ մինուս 15 °C –ից մինչև մինուս 25 °C 400 և ավել մարդ, մինուս 26 °C-ից մինչև մինուս 40 °C՝ 250 և ավել մարդ, մինուս 40 °C-ից ցածր՝ 100 և ավել մարդ,

3) օդի լավորակմամբ սենքերի դռների ու բացվածքների մոտ, համաձայն նախագծային առաջադրանքի: Պարբերական գործողության օդային պատվարներից ներածվող ջերմությունը պետք է ներառել շենքի օդային ու ջերմային հաշվեկշռում:

207. Արտաքին պատերի դարպասների ու դռների բացվածքներում օդային և օդաջերմային պատվարները պետք է հաշվարկվեն քամու ճնշման հաշվառմամբ: Օդի

ծախսը պետք է որոշել ընդունելով արտաքին օդի ջերմաստիճանի և քամու արագության ոչ ավել 5 մ/վ: Օդի ներածման արագությունը օդաջերմային պատվարների անցքերից կամ ճեղքերից (մ/վ) պետք է ընդունել ոչ ավել:

1) արտաքին դռների համար 8

2) դարպասներում ու տեխնոլոգիական բացվածքներում 25

208. Արտաքին դռների, դարպասների կամ բացվածքների միջով դեպի հասարակական շենքերի նախասրահներ օդի խառնուրդի հաշվարկային ջերմաստիճանը պետք է ընդունել ոչ պակաս 12 °C:

209. Օդի հեռացումը ՆԴՀ-ների միջանցիկ կամ անկյունային օդափոխմամբ ննջասենյակներից թույլատրվում է նախատեսել խմբակային սենյակի միջով:

210. ՆԴՀ-ների սենքերում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը տրված է 23-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 23

Սենքեր	Օդի ջերմաստիճանը °C		
	Ցուրտ կլիմայակա ն գոտում	Չափավո ր կլիմայակ. գոտում	Տաք կլիմայակ. գոտում
1. Վաղ հասակի 1-ին խմբի խաղասենյակ, ընդունարան	24	23	22
2. Վաղ հասակի 2-րդ խմբի, փոքրերի 1-ին խմբի ընդունարան, խաղասենյակ	23	22	21
3. Նախադպրոցական խմբերի, 2-րդ փոքրերի, միջին և ավագ	22	21	20
4. Նախադպրոցական խմբերի հանդերձասրահ, խմբասենյակ	21	20	19
5. Ննջասենյակներ, մսուրային խմբերի	22	21	20
6. Ննջասենյակներ նախադպրոցական խմբերի	20	19	18
7. Սանհանգույց մսուրային խումբ	22	21	20
8. Սանհանգույց նախադպրոցական խումբ	21	20	19
9. Մարմնամարզության և երաժշտության դահլիճներ	20	19	18
10. Բուֆետային մասեր	16	16	16

11. Լողավազանի շինություն	29	29	29
12. Բժշկի սենյակ	23	22	21
13. Ծառայողակենցաղային բլոկ	20	18	17
14. Խոհանոց	15	15	5
15. Լվացքատուն	18	18	18
16. Ջեռուցվող անցումներ	15	15	15

211. ԲՈՒՀ-երի սենքերում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանն ու օդափոխությունը պետք է հաշվարկել ըստ 24-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 24

Սենքեր	Օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը °C	Օդափոխականության բազմապատկությունը 1 ժամում ոչ պակաս	
		Ներածում	Արտածում
1. Լսարաններ, ուսումնական կաբինետներ, առանց վնասակար արտածումների (տիպիկ հոտերով) լաբորատորիաներ, կուրսային ու դիպլոմային նախագծումների սրահներ, ընթերցասրահներ, համաժողովների սրահներ, հանդիսասրահներ, ծառայական սենքեր	18	2, բայց ոչ պակաս 20 մ ³ /ժամ արտաքին օդ մեկ տեղի համար	
2. Վնասակար նյութերի արտածմամբ լաբորատորիաներ, դրանց կից օդի արտածման պահարաններով վազարաններ	18	Ըստ տեխնոլոգիական առաջադրնքի հաշվարկի	
3. Գերճիշտ սարքավորումներով լաբորատորիաներ	20	Նույնը	
4. Լաբորատորիաների առանց արտածվող պահարանի վազարաններ	18	4	6

212 Տաք և չափավոր կլիմայական գոտիներում տեղակայվող ԲՈՒՀ-ական համալիրների հանդիսասրահներում ու 150 և ավել տեղերով լսարաններում, տեխնիկատնտեսական հիմնավորման դեպքում պետք է ընդունել օդային միջավայրի

օպտիմալ հարաչափերը, իսկ կլիմայական մյուս գոտիներում՝ ՀՀՇՆ 1V-12.02.01 շինարարական նորմերում նախատեսված թույլատրելի հարաչափերը:

213. Ճաշասրահի ու հաճախորդների համար այլ սենքերի օդափոխումը անհրաժեշտ է առավելագույնս մեկուսացնել հասարակական սննդի օբյեկտների արտադրական սենքերի օդափոխումից:

214. Դահլիճային սենքերի համար պետք է կիրառել օդի վերաշրջանառություն, օդի մաքրմամբ ու վարակազերծմամբ: Ակումբի կամ թատրոնի խորքային բեմով հադիսասրահում արտաձվող օդի քանակը պետք է կազմի ներաձվող օդի 90 %-ը, դահլիճում օդի 10% ելքը ապահովելու համար: Բեմի միջով պետք է հեռացնել դահլիճից հեռացվող օդի ընդհանուր ծավալի 17 %-ից ոչ ավել:

215. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների շենքերում համատեղված օդափոխություն և օդային ջեռուցում նախագծելիս անհրաժեշտ է նախատեսել համակարգի ավտոմատ կառավարում, այդ թվում աշխատանքային ժամերին սենքերում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանի և 30-60% -ի սահմաններում օդի հարաբերական խոնավության, ինչպես նաև ոչ աշխատանքային ժամերին 15°C-ից ոչ պակաս օդի ջերմաստիճանի ապահովում:

216. Ուսումնական սենքերի օդային ջեռուցման համակարգերում օդի վերաշրջանառություն չի թույլատրվում:

217. Ուսումնական ճաշարանների օդափոխումն անհրաժեշտ է նախագծել խոհանոցի տեխնոլոգիական սարքավորումների ջերմային ավելցուկների կլանման հաշվարկով:

218. Խոհանոցային բլոկի արտադրական սենքեր օդի ներհոսքն անհրաժեշտ է նախատեսել ճաշասրահի միջով: Մղվող օդի ծավալը պետք է լինի մեկ նստատեղի համար 20 մ³/ժ-ից ոչ պակաս:

219. Խոհանոցային բլոկից օդահեռացումն անհրաժեշտ է նախատեսել արտադրական սենքերի միջով:

220. Թատրոնների, կինոթատրոնների, ակումբների հանդիսասրահներում օդի հարաչափերը հանդիսատեսի գոտիներում պետք է ապահովված լինեն օդափոխման կամ օդի լավորակման համակարգով, համաձայն 25-րդ աղյուսակի պահանջների:

Աղյուսակ 25

Սենքեր	Օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը՝ °C	Օդի փոխանակման բազմապատիկություն ը մեկ ժամում ոչ պակաս	Լրացուցիչ ցուցումներ

<p>1. Մինչև 800 և ավել տեղերով ու բեմահարթակով հանդիսասրահ, 600 և ավել տեղերով ու բեմով հանդիսասրահ</p>	<p>19</p>	<p>Ըստ հաշվարկի, բայց ոչ պակաս 20 մ³/ժամ օդի ներածում մեկ հադիսատեսին</p>	<p>Տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանում՝ կինոթատրոններում* ջեռուցման համար՝ 14°C օդի հարաբերական խոնավությունը 40-45%</p> <p>Տարվա տաք ժամանակաշրջանում օդի հարաբերական խոնավությունը 50-55%</p>
<p>2. Մինչև 800 տեղերով և բեմահարթակով հանդիսասրահ, մինչև 600 տեղով ու բեմով հանդիսասրահ</p>	<p>19</p>	<p>Նույնը</p>	<p>Տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանում՝ կինոթատրոններում* ջեռուցման համար՝ 14°C,</p> <p>Տարվա տաք ժամանակաշրջանում արտաքին ջերմաստիճանից ոչ ավել քան 3°C, 4-րդ կլիմայական գոտում 200 և ավել տեղերով դահլիճների համար, 600 տեղերով դահլիճի նման օրինակով</p>
<p>3. Բեմ, հետնաբեմ, գրպան</p>	<p>20</p>		
<p>4.* Այն դեպքերում, երբ կինոթատրոնում նախատեսված չեն հանդերձարաններ հանդիսատեսի համար:</p>			

221. 200 հազար միավոր և ավել ֆոնդով գրապահոցներում, գրադարանների ընթերցասրահներում ու դասախոսասրահներում, ինչպես նաև արխիվային պահոցներում պետք է նախատեսվեն օդի վերաշրջանառություն: Արտաքին օդի ծավալը պետք է որոշել հաշվարկով: Պահեստային սենքերում այն չպետք է գերազանցի ներածվող օդի ծավալի 10%-ը: Ընթերցասրահներում ու դասախոսասրահներում մեկ մարդուն հասնող արտաքին օդի ներածվող ծավալը պետք է լինի ոչ պակաս 20 մ³/ժամ:

222. Գրադարանների պահոցների համար պետք է նախատեսել արտաքին և վերաշրջանառվող օդի զտում, մինչև տեխնոլոգիական առաջադրանքով սահմանված փոշու և մանրենների սահմանային թույլատրելի խտության աստիճանը: Հեռացվող օդի քանակը պետք է որոշել մեծ պահոցի համար ժամում վեցապատիկ օդափոխանակման հաշվարկով: Գրադարաններում ու արխիվներում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը պետք է ընդունել 18°C: Մեկ ժամվա օդափոխանակումը պետք է ընդունել երկու բազմապատիկությամբ, բայց ոչ պակաս 20 մ³/ժամ թարմ օդի քանակ, մեկ հաճախորդի համար: Գրադարաններում ու արխիվներում օդի հարաբերական խոնավությունը պետք է լինի ոչ ավել 55 %:

223. Մինչև 250 մ² առևտրային սրահով խանութներում թույլատրվում է նախատեսել բնական օդափոխություն:

224. Խանութների սենքերում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանը ընդունվում է տեխնոլոգիական առաջադրանքով: Խանութների օդափոխանակման բազմապատիկությունը պետք է ընդունել մեկ ժամում մեկ անգամից ոչ պակաս:

225. Սպորտային և մարզաառողջարանային շինություններում օդի տեղաշարժը մարզվողների գոտում չպետք է գերազանցի մ/վ.

- 1) լողասրահներում, այդ թվում՝ ուսուցողական 0.2,
- 2) ըմբշամարտի, սեղանի թենիսի սրահներում,
ծածկած սառցադաշտերում 0.3,
- 3) մնացած մարզադահլիճներում 0.5:

226. Օդի հարաբերական խոնավությունը (%) պետք է ընդունել.

- 1) լողասրահներում 50-60,
- 2) առանց հադիսատեղերի մարզադահլիճներում 30-60: Հարաբերական խոնավության ներքին շեմերը տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանների համար տրված են 28-րդ աղյուսակում: Լողասրահների արտաքին պատերի ջերմատեխնիկական հաշվարկի ժամանակ լողասրահների օդի հարաբերական խոնավությունը պետք է ընդունել 67%, իսկ ջերմաստիճանը՝ 27°C:

227. Մարզասրահների սենքերում օդի հաշվարկային ջերմաստիճանն ու օդափոխանակման բազմապատիկությունը պետք է ընդունել ըստ 26-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ 26

Սենքեր	Օդի հաշվարկային ջերմաստիճանն ու խոնավությունը (%)	Օդի բազմապատիկությունը մեկ ժամում ոչ պակաս
<p>1. Սպորտային դահլիճներ 800-տեղից ոչ ավել նստաշարքերով, ծածկած սահադաշտեր հանդիսատեսային նստաշարքերով</p> <p>2. Մարզասրահներ 800 և պակաս տեղով նստաշարքերով</p> <p>3. Լողասրահներ (այդ թվում բուժական և ուսուցողական) հանդիսատեսային տեղերով կամ առանց դրանց</p> <p>4. Մարզադահլիճներ առանց հանդիսատեղերի</p>	<p>Տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանում՝ 18°C, 30-45% հարաբերական խոնավության և արտաքին օդի հաշվարկային ջերմաստիճանի դեպքում:</p> <p>Տարվա տաք ժամանակաշրջանում՝ ոչ բարձր 26°C (ծածկած սահադաշտերում ոչ ավել 25°C), օդի հարաբերական խոնավության ոչ ավել 60% (սահադաշտերում ոչ ավել 55%) , արտաքին օդի հաշվարկային ջերմաստիճանի դեպքում</p> <p>18°C, տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանում</p> <p>1-2°C, բարձր լողավազանի ջրի ջերմաստիճանից</p> <p>+ 15°C</p>	<p>Ըստ հաշվարկի, բայց ոչ պակաս 80 մ³/ժամ արտաքին օդի ներածում մեկ պարապորդի և ոչ պակաս 20 մ³/ժամ մեկ հանդիսատեսի համար</p> <p>Նույնը</p> <p>Նույնը</p> <p>Ըստ հաշվարկի, բայց ոչ պակաս 80 մ³/ժամ</p>

<p>5. Նախապատրաստական լողասրահներ, պարուսուցման դասասրահներ, մարզաառողջարանային պարապունքների սենքեր</p>	<p>+19°C</p>	<p>արտաքին օդի ներածում մեկ պարապողի համար</p> <p>Նույնը</p>
--	--------------	--

228. Մարզասրահների օդափոխության ու օդի լավորակմանը զուգորդող օդային ջեռուցման համակարգում թույլատրվում է օդի վերաշրջանառության կիրառումը, եթե ապահովվում են արտաքին օդի նորմատիվային ծավալի ներածումը, ինչպես նաև վերաշրջանառվող օդի զտումն ու վարակազերծումը:

229. Սառցադաշտով ու հանդիսատեղերով բազմաֆունկցիոնալ դահլիճների օդափոխանակության հաշվարկը պետք է կատարել հետևյալ գործառնական շահագործումների համար.

- 1) մրցույթներ սառցադաշտում հանդիսատեսի ներկայությամբ,
- 2) հանդիսություններ առանց սառցադաշտի օգտագործման,
- 3) մարզափորձեր սառցադաշտում առանց հանդիսատեսի ներկայության,
- 4) առանց սառցադաշտի մարզադահլիճներում և հադիսատեղերով լողասրահներում օդափոխանակման հաշվարկը պետք է կատարել երկու ռեժիմների համար՝ հանդիսատեսով և առանց հանդիսատեսի:

230. Բնական արտաձգիչ օդափոխումը թույլատրվում է նախատեսել 300-ից ավել աշխատակիցներով մեկից մինչև երեք հարկանի վարչական շենքերի սենքերում:

231. Ջեռուցման համակարգերը պետք է նախատեսվեն շուրջտարյա հանգստի և տուրիզմի շենքերում ու շինություններում, ինչպես նաև ամառային շահագործման հետևյալ շենքերում.

- 1) մեկուսարաններում ու բժշկական կետերում,
- 2) մանկական առողջարանային ճամբարների սենքերում,
- 3) ամառային հանգստյան տների, տուրիստական կայանների ու պանսիոնատների բնակելի սենքերում ու ճաշասրահներում, որոնք նախագծված են

Տաք և Միջին կլիմայական գոտիների համար, թույլատրվում է նախատեսել ջեռուցում, համաձայն նախագծային առաջադրանքի:

232. Ցանկացած կլիմայական գոտում տեղակայվող բարձրակարգ հյուրանոցներում („հինգ աստղ, „չորս աստղ,“) պետք է նախատեսվեն օդի լավորակում ճաշասրահներում և հասարակական սննդի արտադրամասերի ջերմանջատվող սենքերում, ինչպես նաև ներածվող-արտածվող օդափոխում մնացած ծառայողական սենքերում:

233. Հիվանդանոցային շենքերում օդափոխությունը պետք է բացառի օդի զանգվածի ներհոսքը օդի մաքրության նկատմամբ ցածր պահանջներ ներկայացնող սենքերից դեպի բարձր պահանջներ ներկայացնող սենքերը: Վիրահատային սենքերում, ինտենսիվ թերապիայի պալատներում, օդի մաքրության նկատմամբ բարձր պահանջներ ներկայացնող այրուցքային ու նմանատիպ սենքերում թույլատրվում է թարմ օդի ներածման նորմատիվ ծավալին ավելացնել նաև օդի վերաշրջանառում եթե վերաշրջանացման համակարգի վրա նախատեսված են համապատասխան գտիչներ:

234. Հիվանդանոցային սենյակներում և բուժական ու ախտորոշման այլ սենքերում օդի շարժը պետք է լինի ոչ ավել 0.15 մ/վ, օդի մեկ ուղղության շարժի դեպքում՝ 0.24-0.30 մ/վ սահմաններում:

235. Գյուղական բնակավայրերի հիվանդանոցների հիվանդանոցային սենյակներում ներածվող օդափոխման սարքավորումներում թույլատրվում է չկիրառել օդի խոնավացման համակարգ:

236. Երկաթուղային, ավտոբուսային կայարաններում և օդանավակայաններում օդափոխման ու օդի լավորակման համակարգերը նախագծելիս պետք է ապահովվեն օդի մաքրության, ջերմաստիճանի ու խոնավության նորմատիվ պահանջները: Վերաշրջանառվող օդի ծավալը չպետք է գերազանցի դեպի սենք ներածվող օդի ծավալի 30%-ը: Օդի հարաբերական խոնավությունը պետք է լինի 30-60% սահմաններում: Մեխանիկական ներածմամբ օդափոխումը պետք է դեպի սենք մատակարարի մեկ մարդու հաշվարկով ոչ պակաս 30 մ³/ժ թարմ օդ:

237. Սենքերում, որոնք կահավորված չեն օդափոխության ներածման մեխանիկական համակարգով, պետք է նախատեսել հատակից առնվազն երկու մետր բարձրությամբ տեղակայված բացվող կարգավորիչ օդանցքեր կամ օդային կափույրներ՝ արտաքին օդի ներածման համար:

238. Ներածվող օդի մատակարարումը պետք է նախատեսել անմիջականորեն դեպի վնասակար արտաթորանքային նյութերով սենքերը արտածվող համակարգով հեռացվող օդի քանակի 90%-ի չափով, օդի մնացած քանակը (10%)՝ դեպի միջանցք կամ նախամուտք:

239. Օդի հեռացումը 35 մ² և պակաս մակերեսով աշխատանքային սենքերից թույլատրվում է նախատեսել օդի դեպի միջանցք արտահոսքի հաշվին:

240. Մարդկանց մշտական գտնվելու սենքերում օդի վերաշրջանառության անհրաժեշտությունը սահմանվում է նախագծային առաջադրանքով այն դեպքերում, երբ դա պահանջվում է տեխնոլոգիական նկատառումներով:

241. Մանրակերտների արհեստանոցներում ու այլ սենքերում, որոնցում հնարավոր է օդի աղտոտումը փոշու կամ օդակախույթի ներթափանցմամբ արտաձգիչ պահարանով հեռացվող օդի ծավալը պետք է որոշել ելնելով պահարանի հաշվարկային բացվածքով անցնող օդի շարժման արագությունից, համաձայն 27-րդ աղյուսակի:

Աղյուսակ27

Աշխատանքային գոտում վնասակար նյութերի վտանգավորության դաս	Օդի շարժման արագությունը պահարանի հաշվարկային բացվածքում, ոչ պակաս մ/վ
1. 4-րդ 2. 3-րդ 3. 1-ին և 2-րդ	0.5 0.7 1
4. Օդ թափանցող պայթյունավտանգ նյութերի հետ աշխատելիս արտաձգիչ պահարանի հաշվարկային բացվածքի միջով անցնող օդի արագությունը պետք է ընդունել 1 մ/վ:	

242. Աղբատարի սարքավորման դեպքում այն պետք է կահավորել փողի պարբերաբար լվացման, մաքրման, ախտահանման և ցայտաջրման սարքավորումներով: Աղբատարի փողը պետք է լինի օդանթափանց, ձայնանթափանց և չպետք է հպված լինի մարդկանց մշտական գտնվելու սենքերին: Աղբահավաք խուցը չի թույլատրվում տեղավորել մարդկանց մշտական գտնվելու սենքերի ներքո կամ հարակից:

243. Բժշկական, սննդային և կենցաղային թափոնների հավաքման համակարգը պետք է նախագծվի ըստ գործող սանիտարական նորմերի:

244. Շինարարության ընթացքում օգտագործվող և հիգիենիկ գնահատման ենթակա նյութերն ու պատրաստվածքները պետք է ունենան պետական համաճարակաբանական ծառայությունների կողմից տրված հիգիենիկ եզրակացություններ:

VIII. ԻՆՃԵՆԵՐԱԿԱՆ ՍԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

245. Շենքի ջերմային ցանցի մուտքերում տեղակայված ավտոմատացված (ինքնակառավարվող) ջերմային կետերը (այսուհետ՝ ԱՋԿ), պետք է նախատեսել այն շենքերի համար, որոնց ջեռուցման ժամանակաշրջանում ջեռուցման հաշվարկային ծախսը կազմում է 1000 ԳՋ և ավել և հնարավորություն ունեն ջեռուցման նպատակով ջերմության բացթողումը կանոնակարգել շենքի առանձին տեխնոլոգիական գոտիներով ու ճակատներով, որոնք բնութագրվում են արտաքին (արև, քամի) և ներքին (ջերմաարտածում) միատիպ գործոններով: Ջերմային կետից ջերմության ուղղումը ջեռուցման, օդափոխության ու տաք ջրամատակարարման համակարգերի համար պետք է նախատեսել առանձնացված խողովակաշարերով:

246. Թույլատրվում է ԱՋԿ-ները համատեղել օդափոխության ու օդի լավորակման սենքերի հետ: ԱՋԿ-ն պետք է տեղադրել արտաքին պատի մոտ, ելքով անմիջապես դուրս կամ դեպի միջանցք, որտեղից հեռավորությունը մինչև ելքը դեպի դուրս պետք է լինի ոչ ավել 12 մ:

247. Շենքի ինժեներական համակարգերը պետք է ունենան օդի ջերմաստիճանի ինքնակարգավորվող կամ ձեռքով կառավարվող միջոցներ: Սառը և տաք ջրի, էլեկտրականության, գազի ու ջեռուցման մատակարարման կենտրոնացված համակարգի առկայության և շենքում տարբեր կազմակերպություններին կամ սեփականատերերին պատկանող սենքերի առկայության դեպքում, սենքերի յուրաքանչյուր խումբը պետք է ունենա էներգիայի ու ջրի ծախսի ինքնակառավարվող հաշվիչ սարքավորումներ:

248. Սենքերից դուրս տեղակայվող անջատիչ սարքավորումներով ջրով ջեռուցվող համակարգերի առանձին ճյուղավորումներ նախատեսվում են հետևյալ սենքերում.

1) համաժողովների սրահ, արտադրական սենքերով ճաշասրահներ, հանդիսասրահ (ներառյալ բեմահարթակը) բեմ, նախասրահ, ճեմասրահ, կուլուարներ, պարասրահ, բեմական տուփով փոքր դահլիճներ թատերական, ակումբային շենքերում,

2) 200 հազար և ավել միավոր պահպանման ֆոնդով գրադարաններ (ընթերցասրահների, դասախոսարանների ու պահոցների համար),

3) մանրածախ առևտրի կազմակերպությունների շենքեր (բեռնաթափման սենքերի ու 400 մ² և ավել մակերեսով առևտրի սրահների համար),

4) բնակելի սենքեր հասարակական շենքերի կազմում:

249. Ջեռուցվող հատակները պետք է նախատեսել բոլոր տիպի ՆԴՀ-ների շենքերի առաջին հարկի խմբակային սենքերում, նաև բոլոր ննջասենյակներում և հանդերձարաններում, շարժունակության խնդիրներ ունեցող երեխաների բժշկական

ու սոցիալական սպասարկման կազմակերպություններում: Սենքերում միջին ջերմաստիճանը պետք է ապահովել 23°C սահմաններում:

250. Թատրոնների, ակումբների բեմերի ջեռուցման համար որպես ջեռուցման սարք պետք է օգտագործել մարտկոցներ: Ընդ որում ջեռուցման սարքերը պետք է տեղադրել բեմի, հետնաբեմի պատին, բեմահարթակի նիշից 0.5 մ ոչ բարձր:

251. Հանդիսատեսային ու ակումբային համալիրների, բեմի սպասարկման սենքերի, նաև վարչատնտեսական սենքերի, արհեստանոցների, պահեստների համար օդափոխության ներածման արտաձգման համակարգերը պետք է նախատեսել տարանջատված: Անընդմեջ ցուցադրության կինոթատրոններում, հանրամատոցելի ակումբներում և մինչև 375 մարդ տարողունակությամբ ակումբներում նշված տարանջատումը կարելի է չնախատեսել:

252. Հազվագյուտ գրքերի ու ձեռագրերի պահոցներում, ինչպես նաև 1 մլն և ավել միավոր ֆոնդով գրադարաններում ու 1-ին խմբի արխիվների պահոցներում պետք է նախատեսել օդի լավորակում:

253. Արժեքավոր փաստաթղթերի պահոցներում ու գրավատներում, ելնելով պահպանման պահանջներից, պետք է նախատեսել երրորդ դասի օդի լավորակում:

254. Ընթերցարաններում, լսարաններում ու 200 հազար և ավել պահպանվող ֆոնդով գիտական գրադարանների պահոցների սենքերում թույլատրվում է կիրառել օդային ջեռուցում, համատեղված ներածվող օդափոխման կամ օդի լավորակման համակարգի հետ:

255. 300 հազար և ավել պահպանվող միավորով պահոցների սենքերում պետք է կիրառվի օդային ջեռուցում, համատեղված ներածվող օդափոխության կամ օդի լավորակման համակարգի հետ: Մնացած սենքերում պետք է նախատեսել ջրային ջեռուցում:

256. Պահոցների, 200 հազար և ավել պահպանվող միավորով գրադարանների ընթերցասրահների ու դասախոսասրահների սենքերի համար պետք է նախատեսել ջեռուցման տարանջատված համակարգ:

257. Մինչև 50 հազար պահպանվող միավոր ֆոնդով գրադարաններում, որոնցում ընթերցասրահը, գրապահոցը և հաճախորդների սպասարկման սրահը գտնվում են մեկ ընդհանուր սենքում և մինչև 300 հազար պահպանվող միավոր տարողությամբ արխիվներում թույլատրվում է բնական օդափոխություն, ոչ պակաս միապատիկ օդափոխանակման հաշվարկից:

258. Գրադարանների ընթերցասրահների, դասախոսարանների ու պահոցների համար թույլատրվում է արտաձգիչ օդափոխություն՝ բնական մղմամբ:

259. Ներածվող օդափոխության միասնական համակարգով թույլատրվում է ապահովել բոլոր սենքերը, բացառությամբ համաժողովների սրահների,

հասարակական սննդի սենքերի, կինոխցիկի ու էներգակուտակչի խցիկի, որոնցից յուրաքանչյուրի համար անհրաժեշտ է նախատեսել ներածող օդափոխության ինքնուրույն համակարգ:

260. Սենքերի համար, որոնք սարքավորված չեն ներածվող օդափոխության մեխանիկական համակարգով, պետք է նախատեսել բացվող կարգավորվող օդանցքեր կամ հատակից ոչ պակաս 2 մ բարձրության վրա գտնվող ու արտաքին օդի ներածման նպատակով նախատեսված օդային կափույրներ:

261. Արտաձգիչ օդափոխության ինքնուրույն համակարգեր պետք է նախատեսվեն հետևյալ սենքերի համար.

- 1) սանհանգույցներ և ծխարաններ,
- 2) հասարակական սննդի սենքեր,
- 3) արտադրատեխնիկական նշանակության սենքեր և պահեստներ,
- 4) փորձասենյակներ, այդ թվում ուսուցողական և այլ սենքեր՝ համաձայն ՀՀՇՆ 1V-12.02.01 շիարարական նորմերի պահանջների:

262. Արտաձգիչ օդափոխությունը առողջարանների ննջասենյակներից ու հանգստի տներից պետք է նախատեսել բնական մղումով: Ցուրտ կլիմայական գոտու հանգստի տների բնակելի սենքերի օդափոխությունը պետք է նախատեսել մեխանիկական արտաձգմամբ:

263. Սանհանգույցներով բնակելի սենյակներից ու համարներից օդի հեռացումը պետք է նախատեսել սանհանգույցների միջով:

264. Արժեքավոր փաստաթղթերի պահոցներում և գրավատներում պահպանման պայմանների պահանջով պետք է նախատեսել օդի 3-րդ կարգի լավորակում:

265. Բնական մղմամբ արտաձգիչ օդափոխում թույլատրվում է նախատեսել մինչև 300 մարդ հաշվարկային քանակով և մեկից երեք հարկանի շենքերի սենքերում:

266. Տնտեսական ջրի ու հակահրդեհային համակարգում հիդրոստատիկ ճնշումը ամենացածր տեղադրումով սանիտարական սարքավորման նիշում պետք է լինի ոչ ավել 4 մթն: Հակահրդեհային համակարգում հրդեհի մարման ժամանակ ջրի ճնշումը նույն ցածր նիշում պետք է լինի ոչ ավել 6 մթն:

267. Հակահրդեհային տարանջատված ջրագծի համակարգում, ինչպես նաև համակարգում, որտեղ հրշեջ կանգնակները օգտագործվում են տնտեսական ջրերի վերին հարկերի (վերին հարկի բաշխման համակարգի դեպքում) տարանցիկ ծախսի համար, հիդրոստատիկ ճնշումը առավել ցածրադիր հրշեջ փականի նիշում չպետք է գերազանցի 9 մթն՝ հրդեհի մարման ռեժիմում:

268. Պահանջները մշակութափոխանակության շենքերի, գրադարանների, արխիվների և մարզական շինությունների ներքին հակահրդեհային ջրատարերի նկատմամբ տրված են 6-րդ հավելվածում:

269. Ճարպատրսիչների տեղադրումը արտադրական արտահոսքերի ելքերում պետք է նախատեսել հասարակական սննդի սպասարկման հետևյալ սենքերում.

1) կիսաֆաբրիկատներով աշխատող՝ 500 և ավել հաճախորդների սպասարկման սենքերում,

2) հումքով աշխատող՝ 200 և ավել հաճախորդների սպասարկման սենքերում,

3) ՆԴՀ-ների սննդասենքերում ճարպատրսիչներով սարքավորում են ըստ նախագծային առաջադրանքի:

270. Հասարակական շենքերում պետք է նախատեսել աղբի մաքրման, փոշեհավաքի, աղբի ժամանակավոր (սանիտարական նորմերի սահմաններում) պահպանման և արտահանման համակարգ:

271. Հասարակական շենքերում և համալիրներում աղբահեռացման պնևմատիկ եղանակի կիրառումը պետք է որոշել նախագծային առաջադրանքով, ելնելով շահագործման տեխնիկատնտեսական նպատակահարմարությունից:

272. Շենքից աղբի հեռացման միջոցները պետք է շախկապված լինեն շենքի տեղադրման վայրի համար ընդունված աղբամաքրման համակարգի հետ:

273. Ախրատարները պետք է նախագծվեն հետևյալ շենքերում.

1) երեք և ավել հարկայնությամբ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, 100 և ավել տեղերով հյուրանոցներում, մոթելներում,

3) հինգ և ավել հարկայնությամբ այլ շենքերում: Աղբատարների տեղադրման անհրաժեշտությունը այլ շենքերում որոշվում է նախագծային առաջադրանքով: Պետք է ապահովված լինի աղբատար մեքենայի մոտեցումը աղբախցի դռանը:

274. Վակուումային փոշեմաքրման կենտրոնացված կամ համատեղված համակարգ պետք է նախատեսել հետևյալ շենքերում.

1) թատրոններում, համերգասրահներում, թանգարաններում,

2) ընթերցասրահներում և դասախոսարաններում, մինչև 200 հազար և ավել միավորի պահպանման ֆոնդով գրադարանների գրապահոցներում,

3) 6500 մ² և ավել առևտրային սրահի մակերեսով խանութներում,

4) 500 և ավել տեղերով հյուրանոցներում, հանգստի և տուրիզմի հիմնարկների շենքերում,

5) բարձրացված սանիտարահիգիենիկ պահանջներով մասնագիտացված շենքերում:

275. Այլ շենքերում վակուումային փոշեմաքրման կենտրոնացված կամ համատեղված համակարգերի անհրաժեշտությունը որոշվում է նախագծային առաջադրանքով:

276. Վակուումային փոշեմաքրման կոմբինացված համակարգի սպասարկման համար մեկ ընդունիչ փականի սպասարկման շառավիղը պետք լինի ոչ ավել 50 մ:

277. Կենտրոնացված կամ կոմբինացված փոշեմաքրման բացակայության դեպքում փոշեկուլների գոտիների կառուցվածքը որոշվում է նախագծային առաջադրանքով:

278. Շենքի տարրերի կոնստրուկտիվ լուծումները (այդ թվում խորշերի տեղակայումը, կոնստրուկտիվ տարրերի անցքերի միջով անցնող խողովակների հերմետիզացումը, ջերմային մեկուսիչների տեղադրումը և այլ) պետք է պաշտպանված լինեն կոծողների սողոսկման հնարավորությունից:

279. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների շենքերի էլեկտրամատակարարումը, սենքերի և տարածքի էլեկտրական լուսավորումը անհրաժեշտ է նախագծել ՀՀՇՆ22-03, շինարարական նորմերի և սույն բաժնի պահանջներին համապատասխան:

280. Բարձրագույն կրթության հաստատությունների շենքերի բոլոր սենքերում պետք է նախատեսել թաքնված էլեկտրահաղորդալարեր: Խոհանոցի, պահեստների, սանհանգույցների և այլ օժանդակ սենքերի էլեկտրամատակարարումը թույլատրվում է իրականացնել բաց էլեկտրահաղորդալարերի միջոցով:

281. Ուսումնական սենքերում լուսատուները պետք է տեղադրել շարքերով, պատուհան ունեցող արտաքին պատերին զուգահեռ: Անհրաժեշտ է նախատեսել լուսատուների առանձին շարքերով միանալու հնարավորությունը, ապահովելու համար սենքի պատուհաններից առավել հեռացված մասի առաջին հերթին լուսավորման հնարավորությունը:

282. Ուսումնական սենքերում, կաբինետներում, լաբորատորիաներում, խմբակների սենքերում և երկարօրյա դասավանդման համար նախատեսված սենքերում ցուցախցիկների և դասավանդման այլ տեխնիկական միջոցների միացման համար պետք է նախատեսել երեքից ոչ պակաս խցակի վարդակներ՝ գրատախտակի մոտ՝ մեկ, գրատախտակի հակադիր պատին՝ մեկ, պատուհանների հակադիր պատին՝ մեկ: Ուսումնական սենքերում պետք է նախատեսել մեկ վարդակ, հողանցումով, բացի համակարգչային և տեղեկատվության կաբինետներից, որտեղ նման վարդակները պետք է լինեն հինգը:

283. Մարդկանց տարահանման համար վթարային լուսավորում պետք է նախատեսել նախասրահներում, հանդերձարաններում, միջանցքներում, սանդղավանդակներում, ռեկրեացիոն սենքերում, հանդիսությունների, մարզական և ճաշարանի դահլիճներում, արհեստանոցներում, կինոխցիկում: Վթարների

վերացման աշխատանքների իրականացման համար վթարային լուսավորում պետք է նախատեսել էլեկտրավահանակների սենքերում, օդափոխման խցիկներում, ջերմային հանգույցներում, պոմպերի սենքերում:

284. Հանդիսությունների դահլիճներից տարահանման ուղիները պետք է նշվեն վթարային լուսավորման ցանցին միացված ցուցանակներով:

285. Հողամասերի, ինչպես նաև մարզահրապարակների արտաքին լուսավորումը նախատեսվում է ըստ նախագծման առաջադրանքի:

286. Ձայնի ուժեղացման սարքավորումներ անհրաժեշտ է նախատեսել ուսումնամարզական դահլիճներում, ռեկրեացիոն (հանգստի սենք) տարածքներում:

287. Հեռուստահաղորդումների ընդունող ցանցեր, տեսատեխնիկայի և հեռուստատեսության փակ համակարգեր անհրաժեշտ է նախատեսել լաբորատորիաներում, արհեստանոցներում, հանդիսությունների դահլիճում, դասախոսությունների լսարաններում, գրադարանում, տեխնիկական առաջադրանքով պահանջված այլ սենքերում:

IX. ԵՐԿԱՐԱԿՅԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ ՊԻՏԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

288. Շենքի նախագիծը պետք է հաշվի առնի կրող կոնստրուկցիաների կայունության ու ամրության պահպանությունը ժամկետային այն տևողության համար, որը տրված է նախագծային առաջադրանքում, կանոնակարգված տեխնիկական սպասարկման, շահագործման ու վերանորոգման կանոնների պահպանման ու ապահովման պայմաններում:

289. Կոնստրուկցիաներն ու դրանց հարդարումը պետք է իրականացվեն այնպիսի նյութերից, որոնք խոնավության, ցածր ու բարձր ջերմային տատանումների և ագրեսիվ այլ ազդեցությունների հանդեպ ունեն որոշակի կայունություն կամ պաշտպանված են հակաքայքայիչ ծածկույթով:

290. Հավաքովի կոնստրուկտիվ տարրերի միացման հանգույցները պետք է հաշվարկված լինեն ջերմային ձևախախտումների, հիմքերի անհավասարաչափ նստվածքների ուժային ազդեցությունների, ինչպես նաև շահագործման այլ կարգի ազդեցություններին դիմակայելու համար:

291. Պետք է ապահովվի մոտեցման հնարավորությունը ինժեներական համակարգի սարքավորումներին ու ցանցերին, ինչպես նաև ծածկերի կրող կոնստրուկտիվ տարրերին, դրանց դիտարկման, տեխնիկական սպասարկման, վերանորոգման ու փոխարինման համար:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1

Հասարակական նշանակության շենքերի գործառնական հիմնական խմբերի օրինակելի ցանկ

Աղյուսակ 1

Ա. Բնակչության սպասարկման օբյեկտների շենքեր
1. Ուսումնակրթական շենքեր և սենքեր
1) կրթության և կադրերի պատրաստման հիմնարկներ, 2) նախադպրոցական ուսումնական հաստատություններ, 3) հանրակրթական նշանակության շենքեր (դպրոցներ, վարժարաններ և այլ)*, 4) մասնագիտական կրթական հիմնարկներ (նախնական, միջին, բարձրագույն, հետդիպլոմային), 5) արտադպրոցական հիմնարկներ (աշակերտների, երիտասարդության):
2. Բնակչության սոցիալական և առողջապահական սպասարկման շենքեր և սենքեր
1) առողջապահական հաստատություններ՝ ա. ստացիոնարով բուժ հիմնարկներ, բժշկական կենտրոններ, բ. ամբուլատոր բուժման հիմնարկեր, գ. դեղատներ, կաթնախոհանոցներ, դ. բուժավերականգնողական շենքեր, ե. արյան ներարկման կայաններ, շտապօգնության կայաններ, զ. սանիտարաառողջարանային շենքեր, է. ատամնաբուժարաններ, ը. կոսմետոլոգիական կենտրոններ, թ. դիահերձարաններ, ժ. լաբորատոր ախտորոշիչ կենտրոններ և այլն: 2) բնակչության սոցիալական սպասարկման շենքեր՝ ա. առանց ստացիոնարի հիմնարկերի, բ. ստացիոնարով շենքեր, այդ թվում ծերերի ու հաշմանդամների հանրակացարաններ:
3. Բնակչության սերվիսային սպասարկման շենքեր և սենքեր
1) մանրածախ առևտրի կազմակերպություններ, այդ թվում

առևտրագլխարձանքային համալիրներ, սննդի կազմակերպություններ,
2) բնակչության կենցաղային և կոմունալ սպասարկման ոչ արտադրական օբյեկտներ.

ա. բնակչության կենցաղ սպասարկման հիմնարկի,

բ. բնակչության անմիջական սպասարկման կոմունալ տնտեսության հիմնարկների,

գ. քաղաքացիական ծեսերի հաստատությունների:

3) կապի բնակչության անմիջական սպասարկման օբյեկտներ,

4) բնակչության անմիջական սպասարկման տրանսպորտային հաստատություններ.

ա. բոլոր տեսակի տրանսպորտի կայարանների շենքեր,

բ. ուղևորներին սպասարկող հիմնարկներ, տրանսպորտի գործակալություններ, տուրիստական գործակալություններ,

4) սանիտարակենցաղային նշանակության կառուցվածքներ, շենքեր և սենքեր:

4. Բնակչության մշակութաժամանցային գործունեության և կրոնական ծեսերի շինություններ, շենքեր և սենքեր

1) մարմնամարզական սպորտային և մարզաժամանցային նշանակության օբյեկտներ.

ա. հանդիսատեսերով,

բ. առանց հանդիսատեսերի,

2) մշակութալուսավորչական նշանակության և կրոնական կազմակերպությունների շենքեր և սենքեր

ա. գրադարաններ և ընթերցասրահներ,

բ. թանգարաններ և ցուցասրահներ,

գ. ազգաբնակչության համար կրոնական կազմակերպություններ և հիմնարկներ,

3) հանդիսատեսային և ժամանցագլխարձանքային կազմակերպություններ.

ա. հանդիսատեսային կազմակերպություններ (թատրոններ, կինոթատրոններ, համերգասրահներ, կրկեսներ և այլ),

բ. ակումբային և ժամանցագլխարձանքային հաստատություններ:

5. Հասարակական սպասարկման շենքեր

1) հյորանոցներ, մոթելներ, հյուրատներ և այլ,

2) հանգստի և տուրիզմի հիմնարկներ /պանսիոնատներ, տուրիստական հանգրվաններ,

շուրջամյա և ամառային ճամբարներ, այդ թվում երեխաների և երիտասարդության

<p>համար/, 3) կրթական հաստատությունների հանրակացարաններ և գիշերօթիկ դպրոցների ննջարանային մասնաշենքեր</p>
<p>Բ. Հանրային և պետական սպասարկման շենքեր</p>
<p>1.Վարչական նշանակության շենքեր</p>
<p>1) կառավարման մարմինների վարչական շենքեր, 2) վարչական հիմնարկների, կազմակերպությունների վարչական ստորաբաժանմաների, գործակալությունների և այլ շենքեր</p>
<p>2. Այլ նշանակության շենքեր</p>
<p>1) վարկաֆինանսական և ապահովագրական կազմակերպություններ, բանկեր, 2) դատարաններ և դատախազություններ, նոտարաիրավաբանական հաստատություններ, 3) իրավապահպանական կազմակերպություններ (հարկային ծառայություններ, ոստիկանություն, մաքսատուն), 4) բնակչության սացիալական պաշտպանության հաստատություններ (սոցապ, Աշխատանքի բորսա և այլ)</p>
<p>3. Ապրանք արտադրող կազմակերպությունների շենքեր</p>
<p>1)գիտահետազոտական կազմակերպություններ (բացառությամբ խոշոր և հատուկ շինությունների), 2) նախագծային և կոնստրուկտորական կազմակերպություններ, 3) խմբագրահրատարակչական և տեղեկատվական կազմակերպություններ (բացառությամբ տպարանների)</p>
<p>4.Թվարկված տարբեր նշանակության սենքերի խմբերը կարող են ներառվել բնակելի, արտադրական և այլ շենքերի, ինչպես և բազմաֆունկցիոնալ շենքերի կազմում: 5. Հանրակրթական շենքերը կարգավորվում են ՀՀՇՆ31-03.01 նորմերով:</p>

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 2

Հասարակական շենքերի ընդհանուր, օգտակար և հաշվարկային մակերեսների, շինարարական ծավալի, կառուցապատման մակերեսի և հարկայնության հաշվարկի կանոններ

1. Շենքի ընդհանուր մակերեսը որոշվում է որպես բոլոր հարկերի (ներառյալ տեխնիկական, ծախսահարկային, որմնախարսխային, նկուղային) մակերեսների հանրագումար:

2. Շենքի ընդհանուր մակերեսի մեջ ներառվում են վերնահարկի, սյունասարահների, հանդիսասրահի կամ այլ սրահների պատշգամբների, ծածկապատշգամբների, խորշապատշգամբների ինչպես նաև երկու մասնաշենքերն իրար կապող անցասրահների մակերեսները:

3. Շենքի ընդհանուր մակերեսում առանձնացված կարգով ներկայացվում է շենքի հատակագծային բաց ու չչեռուցվող տարրերի մակերեսը (ներառյալ շահագործվող տանիքի, բաց սյունասարահների, բաց խորշապատշգամբների և այլ):

4. Բազմալույս սենքերի մակերեսը, ինչպես և սանդղավանդակներում երկու թեքասանդուղքների միջև լայն տարածությունը պետք է ներառել ընդհանուր մակերեսի մեջ միայն մեկ հարկի մակարդակի չափով:

5. Հարկի մակերեսը պետք է չափել հատակի մակարդակում, շենքի արտաքին պատերի հարդարված մակերեսի եզրագծի սահմաններում:

6. Հարկի մակերեսը թեք պատերի դեպքում պետք է հաշվել հատակի եզրագծով: Մասնարդային հարկի մակերեսը պետք է հաշվել արտաքին պատերի և մասնարդային պատի ներքին մակերևույթների եզրագծով, հաշվի առնելով 10-րդ կետի պահանջները:

7. Շենքի օգտակար մակերեսը որոշվում է որպես այնտեղ տեղակայված սենքերի (բացառությամբ աստիճանավանդակների, վերելակի հորանների, ներքին բաց աստիճանների ու թեքահարթակների), ինչպես նաև հանդիսասրահներում ու ճեմասրահներում վերնահարկերի, պատշգամբների մակերեսների գումարային արտահայտում:

8. Շենքի հաշվարկային մակերեսը որոշվում է որպես առկա սենքերի մակերեսների գումարային արտահայտում, բացառությամբ.

1) միջանցքների, նախամուտքերի, անցումների, աստիճանավանդակների, ներքին բաց աստիճանների ու թեքահարթակների,

3) վերելակների հորանների,

4) սենքերի, որոնք նախատեսված են ինժեներական սարքավորումների ու ցանցերի տեղակայման համար:

9. Շենքի ընդհանուր, օգտակար և հաշվարկային մակերեսներում չեն ներառվում տեխնիկական ընդհատակի (միջնահարկի, վերնահարկի) սենքերը, եթե հարկի բարձրությունը հատակի նիշից մինչև ծածկի կոնստրուկցիայի ստորին նիշը պետք է լինի ոչ ավել 1.8 մ, ինչպես նաև արտաքին նախամուտքերի, արտաքին պատշգամբների, սյուրահների, արտաքին բաց աստիճանների ու թեքահարթակների մակերեսները:

10. Շենքում սենքերի մակերեսները որոշվում են դրանց հարդարված պատերի հատակի նիշի (առանց շրիշակների) երկարություններով: Մանսարդային հարկի սենքի մակերեսի առանձին հատվածները (թեքատանիքի 30° թեքության դեպքում հատակի նիշից մինչև թեքատանիքը մինչև 1.5 մ, 45° դեպքում՝ մինչև 1.1մ, 60° և ավել դեպքում՝ մինչև 0.5մ) հաշվարկվում են 0.7 իջեցման գործակցով:

11. Շենքի շինարարական ծավալը որոշվում է որպես շենքի 0.00 նիշից վեր (վերգետնյա մաս) և նույն նիշից ներքև (ստորգետնյա մաս) շինարարական ծավալների գումար:

12. Շենքի վերգետնյա և ստորգետնյա մասերի շինարարական ծավալը որոշվում է շենքը շրջագծող պատնեշի մակերեսով, սկսած մաքուր հատակի նիշից, հաշվառման մեջ չներառելով ճարտարապետական ու կոնստրուկտիվ ելուստված տարրերը, ընդհատակյա անցումները, սյունավոր անդասրահները, դարատափերը, պատշգամբները, երթանցների ու առաջին հարկի հենասյունային բաց տարածքների ծավալները:

13. Շենքի կառուցապատման մակերեսը որոշվում է որպես շենքի որմնախարիսխի արտաքին ուրվագծով շրջափակված մակերես, ներառելով արտաքին ելուստային տարրերը (պատշգամբներ, դարատափեր, մուտքային հարթակներ և աստիճաններ, դեպի նկուղ տանող փոսորակներ): Շենքի ներքին երթանցքները, գետնից 4.5մ-ից ցածր բարձրությամբ բարձակային տարրերը ներառվում են կառուցապատման մակերեսի մեջ: Լրացուցիչ նշվում է ստորգետնյա ավտոկայանատեղի կառուցապատման մակերեսի հատվածը, որը գտնվում է շենքի կառուցապատման մակերեսի ուրվագծից դուրս:

14. Շենքի հարկայնությունը որոշելիս վերգետնյա հարկերի թվում ընդգրկվում են վերգետնյա բոլոր հարկաբաժինները, այդ թվում տեխնիկական հարկը, մանսարդային հարկը և որմնախարսխային հարկը, եթե վերջինի ծածկի նիշը բարձր է գետնի հատակագծային միջին նիշից ոչ պակաս 2մ: Տարածքի 40%-ից ավել մակերեսով վերնահարկը համարվում է հարկ:

15. Շենքի տակի ընդհատակը, անկախ դրա բարձրությունից, ինչպես նաև 1.8 մ պակաս բարձրությամբ տեխնիկական տանիքը վերգետնյա հարկերում չեն ընդգրկվում:

16. Շենքի հարկերի ընդհանուր քանակի մեջ ներառվում են շենքի բոլոր հարկերը:

17. Շենքերի հարկայնության որոշումը կոնստրուկտիվ կամ այլ հաշվարկների համար, որոշվում է ելնելով համապատասխան նորմատիվ փաստաթղթերով սահմանված հաշվարկային առանձնահատկություններից:

18. Վերելակների քանակի հաշվարկի ժամանակ շենքի վերին տեխնիկական հարկը չի հաշվարկվում: Միջնահարկում գտնվող տեխնիկական հարկը հաշվառվում է միայն վերելակի վերընթացի հաշվարկման համար:

19. Խանութի առևտրային մակերեսը որոշվում է որպես առևտրի սրահների, պատվերների ընդունման ու ձևակերպման սենքերի, սրճարանային սրահների, հաճախորդներին լրացուցիչ ծառայություն մատուցելու սենքերի գումարային մակերես:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 3

Սենքերի ցանկը, որոնք ըստ հասարակական շենքերի գործառույթների բնույթի թույլատրվում է տեղակայել դրանց ստորգետնյա կամ որմնախարսխային հարկերում

1. Ստորգետնյա հարկեր

1) ջրաջեռուցիչների սենքեր, ջրամատակարարման և կոյուղու պոմպերի սենքեր, օդափոխության և օդի լավորակման խցեր, կառավարման հանգույցներ ու շենքի ինժեներական ու տեխնիկական սարքավորումների տեղադրման ու կառավարման սենքեր, վերելակների շարժիչների խցեր, հրաշիջման համակարգի սարքավորումների սենքեր,

2) ավտոկայանատեղեր (գետնի մակերևույթից ոչ ավել 10մ խորությամբ) ըստ ՀՀՇՆ IV-11.03.03 շինարարական նորմերի պահանջների

2. Առաջին ստորգետնյա կամ նկուղային հարկ բոլոր շենքերի համար

1) բոլոր սենքերը, որոնց տեղակայումը ստորգետնյա հարկերում թույլատրվում է,

2) նախասրահ , եթե ելքը դեպի դուրս առաջին հարկից է, հանդերձարաններ, զուգարաններ, լվացարաններ, ցնցուղարաններ, ծխարաններ, արևաբուժարանային սենքեր,

3) սպասարկող անձնակազմի սենյակներ, մարզիչների, հրահանգիչների, հանգստի և սնման սենքեր,

4) մինչև 300 տեղերով հանդիսասարահներ, համաժողովների սրահներ, դասախոսարաններ,

5) գրապահոցներ, արխիվապահոցներ, բժշկական արխիվներ և այլ,

6) պահեստարաններ ու պահեսատային սենքեր (բացառությամբ դյուրահրկիզվող և հրկիզվող հեղուկների պահեստարաններից), հրկիզվող նյութեր չօգտագործող արհեստանոցներ, վլացքասենյակներ, սպիտակեղենի, հարթուկի ու հագուստի մաքրման սենյակներ, հագուստի ու կոշիկների չորացման սենքեր,

7) բեռնաթափման, բեռնավորման, ապափաթեթավորման սենքեր, տարբեր կազմակերպությունների ու հաստատությունների արշավախմբային սենքեր, փոխադրաբեռների տեսակավորման ու պահպանման սենքեր, թղթի թափոնների կուտակման ու փաթեթավորման սենքեր,

8) տեխնիկական և ինժեներական սենքեր (ջերմային, ճնշակային (կոմպրեսորային), թորման կետեր, օդափոխության խցեր, շենքի շահագործման արհեստանոցներ, սերվերային սենքեր),

9) բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների սենքերում, հատուկ սարքավորումներով ու հատուկ առարկաների ուսումնասիրման փորձասենյակներ և լսարաններ, աշխատանքի ու տեխնիկայի անվտանգության կաբինետներ, սանիտարական և հակահրդեհային նորմերով չարգելված արհեստանոցներ,

10) առողջապահական հաստատություններում.

ա. անձնակազմի սենքեր (անձնակազմի պարապմունքների, շտապօգնության հերթափոխի սենքեր),

բ. օժանդակ ծառայությունների սենքեր, ջերմապահարաններ, սպիտակեղենի կենտրոնացման, աշխատանքային ախտահանման լուծույթների պատրաստման սենք, վլացքատուն, այդ թվում բուժվող հիվանդների համար, ստերիլիզացիայի ու ախտահանման կենտրոնացված բաժանմունքներ, դիակների պահպանման ու զգեստավորման սենքեր, սգո դահլիճ, բժշկական թափոնների մշակման սենք, սանիտարական անցաթողներ, սանիտարական սենյակներ, հիվանդների իրերի պահպանման սենքեր, սարքավորումների վերանորոգման սենքեր, դեղատներ,

գ. ճառագայթման ախտորոշման և բուժման արարողության սենքեր, դրանց առընթեր կառավարման և այլ գործընթացի միասնական սենքեր,

դ. վերականգնողական բուժման կաբինետներ և սենքեր (մարզասրահներ, բուժական ավազաններ, ջրաբուժության և մերսման կաբինետներ),

ե. այլ սենքեր, եթե դրանցում ապահովված են օդափոխության, օդորակման, ջեռուցման, օդի բակտերիոլոգիական մշակման ինչպես նաև սենքերին ներկայացվող երկրաչափական հարաչափերին ներկայացվող պահանջներ:

- 11) մթերային խանութների սենքեր կամ մինչև 400 մ² ոչ մթերային ապրանքների խանութի (բացառությամբ դյուրավառ նյութերի ու հեղուկ վառելանյութերի վաճառքի), ապակյա սպասքի ընդունման սենք,
- 12) սննդի սենքեր (ինքնուրույն կամ այլ կազմակերպության), բացառությամբ նախադպրոցական և հանրակրթական կազմակերպությունների,
- 13) կենցաղսպասարկման կազմակերպությունների հաճախորդների սպասարկման սրահներ (բացառությամբ վարսավիրանոցների և դիմահարդարման կաբինետների) կենցաղային համալիր սպասարկման կետեր, ցուցադրության ու լուսանկարահանման սրահներ, իրերի վարձակալության տրման կետեր, ընտանեկան հանդիսությունների սրահներ, արհեստանոցներ, որոնց տեղակայումը սանիտարահամաճարակաբանական և հակահրդեհային նորմերով չեն արգելվում,
- 14) ռադիոհանգույցներ, կինոֆոտոլաբորատորիաներ, հեռուստահաղորդման փակ համակարգերի սենքեր և այլ,
- 15) մարզացուցադրական և մարզահանդիսատեսային դահլիճներ, սառցադաշտով մարզասրահներ, փամփուշտային հրաձգարաններ, մարզումների և մարզաառողջարանային պարապմունքների մարզասրահներ (առանց նստաշարերի), սեղանի թենիսի և այլ խաղերի սրահներ,
- 16) մինչև 300 այցելուների համար ցուցասրահներ, սենքեր մեծահասակների ժամանցի Համար,
- 17) մինչև 100 հաճախորդի համար փորձասրահներ, սեղանի խաղերի սենքեր, պարասրահներ մինչև 50 պարազույգի համար:

3. Որմնախարսխային հարկ

- 1) Բոլոր այն սենքերը, որոնց տեղակայումը նկուղայի հարկում թույլատրվում է.
  - ա. նախադպրոցական և բժշկական կազմակերպությունների վարչական, գրասենյակային ու ծառայողական կենցաղային սենքեր,
  - բ. հանրակրթական դպրոցների ճաշասրահներ և հանդերձարաններ,
  - գ. անցաթղթային, տեղեկատվական, և մատենագրության գրասենյակներ, երթևեկության ուղետոմսերի ձեռքբերման դրամարկղեր, տրանսպորտային գործակալություններ,
  - դ. դրամարկղային գործառույթների սրահներ, բանկային հիմնարկների դրամարկղային կետեր, արտարժույթի փոխանակման կետեր, բանկոմատներ,
  - ե. պատճենահանման, բազմացման ծառայությունների սենքեր,

- զ. սննդի օբյեկտների արտադրական սենքեր,
- է. որմնախարսխային հարկում, որի հատակը մայթի նիշից ցածր է 0.5մ-ից ոչ ավել, կարելի է տեղակայել բոլոր սենքերը, բացառությամբ նախադպրոցական և դպրոցական կրթական սենքերից, հիվանդասենյակներից, վիրահատարաններից, բնակելի սենքերից,
- ը. հասարակական սենքերի ցանկը, որոնք թույլատրվում է տեղակայել բնակելի շենքերի որմնախարսխային կամ նկուղային հարկերում պետք է ընդունել համաձայն ՀՀՇՆ 31-01 շինարարական նորմերի պահանջների:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 4

Հանդիսասրահների հարաչափերին ներկայացվող պահանջներ

1. Հանդիսասրահի ու ցուցապաստառների հարաչափերը ավանդական կինոցուցադրումների դեպքում.

1) L- հանդիսասրահի առանցքային երկարությունը ցուցապաստառից մինչև վերջին շարքի թիկնակը,

2) T- առանցքային հեռավորությունը ցուցապաստառից մինչև առաջին շարքի թիկնակը,

$$\text{որտեղ՝ } T = 0.36 L$$

3) ցուցապաստառի չափերը տրված են 1-ին գծապատկերում, որտեղ՝

B- ցուցապաստառի գործարկվող դաշտի լայնությունն է (կորագծի դեպքում՝ լարագծով),

H- ցուցապաստառի գործարկվող դաշտի բարձրությունն է,

B-ի և H-ի փոխհարաբերությունը կազմում է $H_{\Phi} : B_{\Phi} = 1:2.2$

(B, H, և T –ի ցուցիչները նշանավորում են ցուցապաստառները՝

Φ –լայնաֆորմատ, ι –լայն, ι –կաշետացված, ι – սովորական):

$$H_{\iota} : B_{\iota} = 1: 2.35$$

$$H_{\iota} : B_{\iota} = 1: 1.66$$

$$H_{\iota} : B_{\iota} = 1: 1.37$$

3) ցուցապաստառի լայնությունը՝ B, կախված հանդիսասրահի երկարությունից՝ L, պետք է ընդունել՝

$$B_{\Phi} = 0.6 L (0.54),$$

$$B_{\iota} = 0.43 (0.39 L),$$

$$B_l = 0.34 \text{ L (0.3L)},$$

$$B_u = 0.25 \text{ L (0.22 L)}$$

(փակագծային չափերը վերաբերվում են սեզոնային կինոթատրոններին, ակումբներին, թատրոններին):

4) հեռավորությունը ցուցապաստառից մինչև առաջին շարքի թիկնակը՝ T, կախված պաստառի լայնությունից՝ B, պետք է ընդունել.

$$T_{\Phi} \geq 0.6 B_{\Phi},$$

$$T_l \geq 0.84 B_l,$$

$$T_u \geq 1.44 B_u,$$

5) ցուցապաստառի կորության շառավիղը ընդունվում է L -ից ոչ պակաս:

2. Հանդիսասրահի չափերը, կինոցուցադրման սարքավորումների տեղադրման դեպքում, տրված են 1-ին գծապատկերում, որտեղ ցուցադրության հեռավորությունը՝ P պետք է լինի ոչ պակաս 0.85 L:

3. Կինոխցիկի օպտիկական հորիզոնական շեղումը ցուցապաստառի կենտրոնի նկատմամբ՝

v_1 -պետք է լինի ոչ ավել 7° (ակումբներում ու թատրոններում՝ մինչև 9°),

v_2 - ոչ ավել 8° ,

v_3 - ոչ ավել 3° .

4. Հեռավորությունը ցուցադրաճառագայթի վերին մասից մինչև առաստաղը՝ K պետք է լինի ոչ պակաս 0.6 մ: Հեռավորությունը ճառագայթի ներքին նիշից մինչև հատակի նիշը հանդիսատեսի գոտում՝ C պետք է լինի ոչ պակաս 1.9 մ:

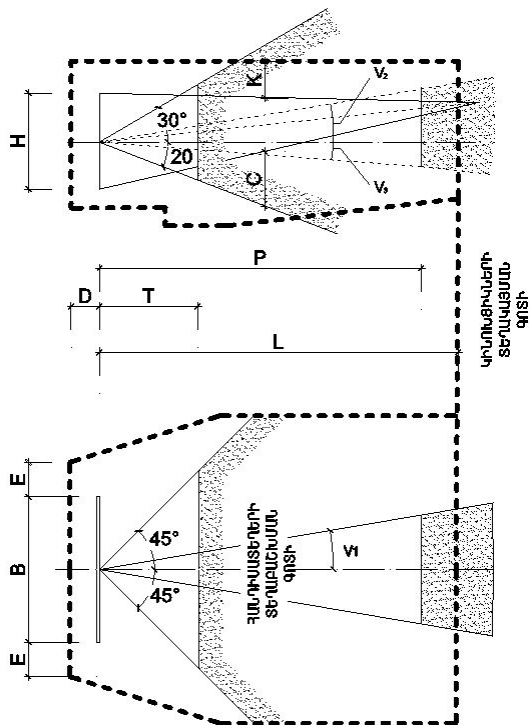
5. Հետպաստառային խորությունը՝ D ձայնի հնչեցման միալար տարբերակում թույլատրվում է 0.1-0.3 մ, լայնէկրան պաստառի դեպքում՝ 0.9 մ, լայնաֆորմատ պաստառի դեպքում 1.5 մ:

6. Հեռավորությունը պաստառի եզրից մինչև պատը՝ E պետք է լինի՝ տափակ պաստառի դեպքում՝ 1 մ, կոր պաստառի դեպքում 0.1 L:

7. Նստած վիճակում հանդիսատեսի աչքի բարձրությունը հատակի նիշից ընդունվում է 1.2 մ:

8. Հաշվարկային կետի տեսանելիության կառուցման ժամանակ (կինոթատրոններում այն հանդիսանում է ցուցապաստառի ներքին եզրը) այդ կետին ուղղված ակնադիտման ճառագայթը դիմացի շարքում նստածի աչքի նիշի նկատմամբ պետք է լինի 0.14 մ բարձր (վերակառուցվող շենքերում՝ 0.12 մ):

Գծապատկեր 1. Հանդիսասրահի և ցուցապաստառի հարաչափերը կինոթատրոններում և ունիվերսալ դահլիճներում

9. Պահանջներ բազմաֆուկցիոնալ մարզահանդիսային դահլիճների հարաչափերի նկատմամբ

Աղյուսակ 1

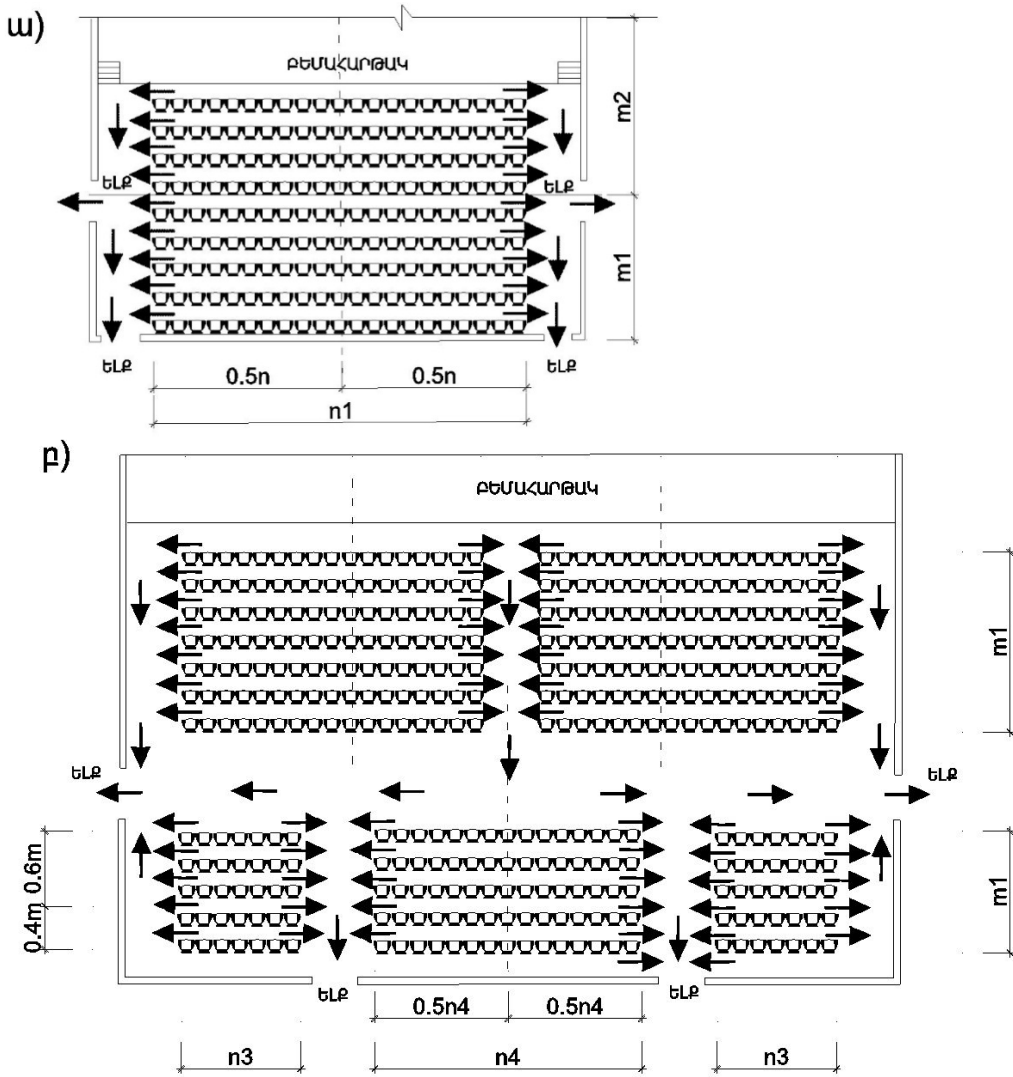
Մարզաձևեր	Մարզադաշտի, ավազանի չափերը, մ	Հսկիչ բևեռման Ֆ կետի տեղակայումը	Սահմանային հեռավորությունը բևեռման Ֆ կետից, մ
1. Լող, ջրասույզ թռիչք, ջրային պոլո, համաժամանակյա լող	21x 50	Ջրի մակերևույթին թռիչքային շինությունների կամ նստաշարքին առավել մոտ լողագոտու առանցքում	60
2. Հոկկեյ, պատկերաձև սահարկում	30 x 61	Սահադաշտի մոտակա պատնեշի	70

		վերին եզրագծում	
3.Բնօրհանարտ, ըմբշամարտ, ծանրամարտ	12 x 18	Նստաշարքին մոտ բեմահարթակի եզրագծում	60
4.Մարզական խաղաձևեր	18 x 36 22 x 42	Դաշտի հարթակի նստաշարին առավել մոտ եզրագծում	60
5.Սպորտային և գեղարվեստական մարմնամարզություն	22 x 42	Նստատեղին մոտ բեմահարթակի եզրագծում	60
6.Ֆուտբոլ, թեթև ատլետիկա	75 x 126	Մոտակա վազքագուտ առանցքում գետնից 0.5 մ բարձրության վրա	90

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 5

Հանդիսասրահներից մարդկանց տարահանման ուղիները

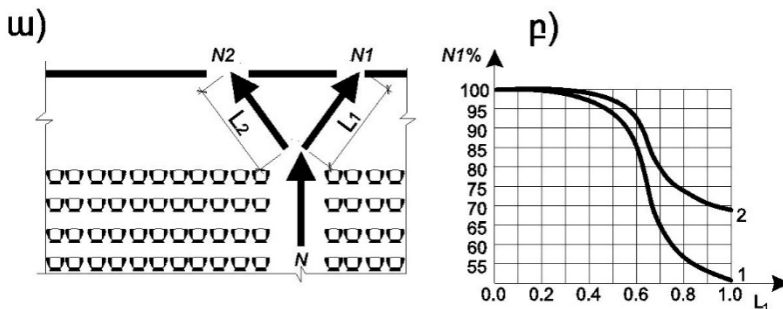
1. Հանդիսատեսների բաշխումը նստաշարքերի (m) նստատեղերից (n) շարժման ուղղություններով դեպի հանդիսասրահի ելքերը, պետք է ընդունել համաձայն 1-ին գծապատկերի (ա, բ)-ում տրված ուրվագծի: Մարդկանց բաշխումը դահլիճի ելքերից „անսահմանափակ,, լայնությամբ տարածքներում (ճեմասրահ, նախասրահ և այլ), պետք է ընդունել համաձայն 2-րդ գծապատկերում տրված ուրվագծի:

Գծապատկեր 1.Մարդկային հոսքերի կարգավորումը հանդիսասրահներից արտահանելիս

ա) - կողային /երկայնական/ անցումներով,

բ) - լայնական անցումով,

Գծապատկեր 2. Հանդիսատեսների քանակի բաշխումը ելքերի միջև

ա)- տարահանվող հոսքի բաշխման ուրվագիծ,

բ)- ելքերի հեռավորության և տարահանման հոսքից տարանջատվող մարդկանց քանակի փոխհարաբերակցությունը:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ 6

Պահանջներ մշակութահանդիսատեսային շինությունների, գրադարանների, արխիվների և սպորտային շինությունների հակահրդեհային ներքին ջրամատակարարման նկատմամբ

1. Մշակութահանդիսատեսային շենքերում պետք է նախատեսել.

1) մինչև 700 հանդիսատեղով կինոթատրոններում և բեմահարթակով ակումբներում՝

հրշեջ ծորակներ և դրենչերային սարքեր, համաձայն սույն հավելվածի 9-րդ կետի,

2) ակումբներում, որոնց բեմի չափերն են 12,5x7.5մ; 15 x7.5մ; 18 x9.5մ և 21 x12 մ, իսկ հանդիսասրահի տարողությունը մինչև 700 նստատեղ՝ հրշեջ ծորակներ և դրենչերային սարքեր,

3)ակումբներում, բեմի 18 x19մ և 21 x12մ չափերով ու 700 -ից ավել նստատեղերով և բեմի 18 x12մ և 21 x15մ չափերով ու անկախ դահլիճի տարողությունից, ինչպես և թատերական շենքերում՝ հրշեջ ծորակներ, դրենչերային և սպրինկլերային սարքեր,

4) 600 և ավել տեղերով շրջատեսահորիզոնային, եռակողմ կամ կենտրոնական:

2. Թատերական շենքերի տարածքում առանձնացված մասնաշենքի կարգավիճակով տեղադրվող արտադրական սենքերում ու պահեստարաններում կամ այդպիսիք թատրոնի շենքում տեղակայելիս, պետք է նախատեսել ներքին հրշեջ ծորակներ և սպրինկլերային սարքեր, 4 և 11-րդ կետերի դրույթների համաձայն:Նույն արտադրական ու պահեստային սենքերը թատրոնի տարածքից դուրս տեղադրելիս, սպրինկլերային սարքերը տեղադրվում են ըստ 11-րդ կետի պահանջների, իսկ հրշեջ ծորակների ջրի ծախսը՝ ըստ ՀՀՇՆ 40.01.01 շինարարական նորմերի:

3. Ներքին հրդեհաշիջման ջրի ծախսը հրշեջ ծորակներից ըստ շենքերի տեսակի պետք է հաշվարկել հետևյալ չափաբաժիններով.

1) կինոթատրոններում և բեմահարթակով ակումբներում, մինչև 300 նստատեղերի դեպքում՝ երկու ջրաշիթ, ոչ պակաս 2.5 լ/վ ծախսով, 300-ից

ավել նաստեղերի դեպքում՝ երկու ջրաշիթ, յուրաքանչյուրը ոչ պակաս 5 լ/վ ծախսով,

2) բեմով ակումբներում ու թատրոններում, անկախ տարողունակությունից՝ երկու շիթ, ոչ պակաս 2.5 լ/վ և երկու շիթ, յուրաքանչյուրը ոչ պակաս 5 լ/վ ծախսով:

4. Հրշեջ ծորակները տեղադրվում են հանդիսասրահների, բեմերի ու բեմահարթակների, աստիճանավանդակների մուտքային մասերում: 18 x12մ; 21 x12մ; 21 x15մ բեմաչափերով ակումբների ու թատերական շենքերի բեմերում լրացուցիչ տեղադրվում են 65 մմ տրամագծով ու 10մ կաշեփողով հրշեջ ծորակներ: Բեմաճաղերում ու աշխատանքային անցուղիներում տեղադրվում են 50մմ տրամագծով, 16մմ ջրացայտով և 10մ երկարությամբ կաշեփողով հրշեջ ծորակներ, նույնից, բայց 20մ երկարությամբ կաշեփողով, տեղադրվում են թատրոնի մնացած սենքերում:

5. 500 մ² մակերեսով բեմահարթակում տեղադրվում է երեք, իսկ ավելի մեծ մակերեսի դեպքում չորս հրշեջ ծորակ: Յուրաքանչյուր աշխատանքային անցուղիում և բեմաճաղերում տեղադրվում են երկուսից ոչ պակաս հրշեջ ծորակներ՝ մեկը բեմի աջ կողմում, մյուսը՝ ձախ կողմում: Ծորակները թույլատրվում է տեղադրել բաց վիճակում, առանց պահարանների:

6. Հրշեջ ծորակները պետք է տեղաբաշխել այնպես, որպեսզի սենքի ցանկացած կետը հասանելի լինի ջրի երկու շիթերի համար և ցողվի երկու շիթերով:

7. Հրշեջ ծորակների ներքին ցանցը պետք է լինի օղակաձև և միանա երկու ներանցիչներով՝ արտաքին ցանցին և սպրինկլերային ու դրենչերային համակարգերի բաշխիչ սանրիկին: Ցանցի անջատիչ փականները տեղադրվում են ոչ ավել երկու ճյուղավորումով հատվածների անջատման հաշվարկով: Երկուսից ավել հրշեջ ծորակներով կանգնակների հիմքում տեղադրվում են փականներ:

8. Հրշեջ ծորակների ազատ ճնշումը պետք է նախատեսել այնպիսին, որ արտաձվող շիթը ոռոգի հաշվարկային սենքի ամենաբարձրադիր հատվածը: Բեմահարթակի հրշեջ ծորակների ճնշումը պետք է ապահովի շիթի հզորություն, որը երկու մետրով կգերազանցի բեմահարթակից մինչև բեմաճաղի վրաքաշի նշագիծը:

9. Դրենչերային սարքավորումները տեղադրվում են բեմի և հետնաբեմի բեմաճաղերի տակ, աշխատանքային անցուղիների ու դրանք փոխկապակցող կամրջակների ներքո, փաթաթված բեմանկարների պահոցներում ու բեմական բոլոր խորշերում, ներառյալ բեմի դարպասը, գրպանները և հետնաբեմը, ինչպես նաև բեմատակի ներսարքավորումների կոնստրուկցիաներով ու բարձրացնող իջեցնող սարքավորումներով զբաղեցված մասում: Հակահրդեհային վարագույրի ցողումը պետք է նախատեսել բեմի կողմից:

10. Սպրինկլերային սարքավորումներով կահավորվում են բեմի և հետնաբեմի ծածկերը, բոլոր աշխատանքային անցումներն ու կամրջակները (բացի ներքևինից), բեմատակը (բացի բեմի ներկառուցված սարքավորումներից), բեմի գրպանները, հետնաբեմը, ինչպես նաև պահեստային սենքերը, պահուստարանները, արհեստանոցները, բեմանկարների սենքերը, փոշեհեռացման խցերը:

11. Դրենչերային և սպրինկլերային ոռոգիչների տեղաբաշխումը կատարվում է ելնելով հետևյալ պայմաններից.

1) մեկ ոռոգմամբ պաշտպանվող հատակի մակերեսը, 1մ^2 ոռոգման ոչ պակաս 0.1 լ/վ խտության դեպքում ընդունվում է 9 մ²,

2) բեմի բացվածքի ոռոգման ջրի ծախսը ընդունվում է 0.5 լ/վ, բացվածքի 1 մ² մակերեսի համար,

3) բեմի դարպասի համար՝ ոչ պակաս 0.5 լ/վ մեկ մետր լայնության համար, բացվածքի 7.5 մ բարձրության դեպքում և 0.7 լ/վ մեկ մետր լայնության համար, դարպասի 7.5 մետրից ավելի բարձրության դեպքում,

5) առավել հեռավոր ու բարձրադիր ոռոգիչում ջրի ճնշումը պետք է լինի ոչ պակաս 500 ԳՊԱ (ջրի 5 մ. սյուն),

6) մեկ շենքում ոռոգիչների ելքային անցքերի տրամագծերը պետք է լինեն միանման:

12. Դրենչերային սարքավորումների կառավարումը պետք է նախատեսել.

1) էլեկտրական և հիդրավլիկ՝ բեմահարթակի երկու կողմերից և հրշեջ պահակակետի սենքից՝ բեմի, հետնաբեմի և բեմական բացվածքների պաշտպանության համար,

2) նույն տեղերից, էլեկտրական կամ հիդրավլիկ հեռակառավարմամբ և բեմի սպրինկլերային սարքերի կառավարման հանգույցից ավտոմատ եղանակով՝ բեմական դարպասի դրենչերային ծածկույթի համար,

1) հեռահար կարգով բաշխիչ սանրիկի տեղադրման սենքից՝ փաթաթված բեմանկարների պահոցի պաշտպանության համար:

13. Բեմի և հետնաբեմի բեմաճաղերի ու աշխատանքային անցումներն ու դրանք իրար կապող կամրջակների դրենչերային սարքավորումները միավորվում են մեկ կամ մի քանի մասնաբաժինների: Բեմական և հետբեմական բացվածքների վրա տեղադրված դրենչերային սարքերը միավորվում են մեկ բաժանմունքում, իսկ բեմի դարպասի և փաթաթված բեմանկարների պահոցի դրենչերային սարքերը տարանջատվում են երկու մեկուսացված բաժանմունքներում:

14. Բեմում, հետնաբեմում, կողային գրպաններում, բեմատակում տեղադրվող սպրինկլերային սարքերը պետք է միավորել մեկ բաժանմունքում, առանձնացված

կառավարմամբ: Թույլատրվում է բեմական աշխատանքային անցումների հրշեջ ծորակները միացնել բեմի սպրինկլերային համակարգի կանգնակներին:

15. Ջրի գումարային հաշվարկային ծախսը ընդունվում է ներքին հրդեհաշիջման միջոցների աշխատանքային ծախսից մեծ երկու դեպքում.

- 1) բեմի սպրինկլերային սարքերի, բեմահարթակի երկու հրշեջ ծորակների միաժամանակյա գործարկում, ոչ պակաս 10 լ/վ ընդհանուր ծախսով, վերին անցումների երկու ծորակների գործարկում 5 լ/վ ընդհանուր ծախսով և բեմի դարպասի դրենչերային սարքերի գործարկում,
- 2) բեմի և հետնաբեմի բեմաճաղերի, աշխատանքային հարկաբաժինների ու դրանց միացնող կամրջակների ներքո գտնվող բոլոր դրենչերային համակարգերի, բեմահարթակի վրայի երկու հրշեջ ծորակների միաժամանակյա գործարկում, 5 լ/վ ծախսով և բեմի դարպասի դրենչերային բաժանմունքի գործարկում:

16. Այն դեպքերում երբ արտաքին ցանցի ճնշումը բավարար չէ հակահրդեհային համակարգի հաշվարկային աշխատանքների կատարման համար, պետք է նախատեսել պոմպերի տեղադրում, որոնց գործարկումը պետք է նախագծել.

- 1) հեռահար, հրշեջ ծորակներին կից կոճակներով, սպրինկլերային և դրենչերային համակարգերի բացակայության դեպքում,
- 2) ավտոմատ եղանակով, սպրինկլերային և դրենչերային համակարգերի առկայությամբ, որոնք ունեն զուգորդված հեռահար կառավարում, հրշեջ կետի ու պոմպկայանի սենքերից:

17. Հրշեջ պոմպակայանները պետք է ունենան 100 տոկոսանոց ռեզերվ և տեղադրվեն առանձնացված սենքերում, որոնք ունեն ելքեր դեպի աստիճանավանդակ կամ անմիջապես դեպի դուրս: Կինոթատրոնների ու ակումբների շենքերը, որոնք կահավորված են միայն հրշեջ ծորակներով, թույլատրվում է պոմպակայանի տեղադրում կաթսայատանը:

18. Տեղադրվող հրշեջ պոմպերի բազուկների միացման համար, պոմպակայանի ու սպրինկլերային և դրենչերային սարքերի բաշխիչ սանրիկի միջև գտնվող ճնշումային գծից պետք է դուրս բերվեն երկու խողովակաճյուղ, 80մմ տրամագծով, հակադիր փականներով և միացնող ստանդարտ հրշեջ գլխիկներով:

19. Տնտեսակենցաղային ջրամատակարարման պոմպերը պետք է տեղադրել թրթռամեկուսիչ հիմքերի վրա և ճկուն միացումներով մեկուսացնել մուտքերից ու ներքին ցանցերից:

20. Այն դեպքերում, երբ արտաքին ջրմուղու հզորությունը բավարար չէ, հրդեհաշիջման հաշվարկային ջրի ծախսի ապահովման համար կամ մուտքերը

փակուղային ցանցին միացնելու դեպքում, պետք է նախատեսել ստորգետնյա ջրամբարների կառուցում, դրանց տարողությունը պետք է ապահովի.

- 1) ներքին հրշեջ ծորակների հաշվարկային քանակիչի հաշվարկային ծախսով աշխատանքը 3 ժամ ժամանակամիջոցում,
- 2) սարինկլերային կամ դրենչերային սարքավորումների աշխատանքը մեկ ժամ ժամանակամիջոցում,
- 3) արտաքին հրաշիջման ջրի ծախսը 3 ժամերի ընթացքում:

21. Հակահրդեհային ջրամատակարարումը գրադարանների ու արխիվների շենքերի համար պետք է նախատեսել շենքի 7500 մ³ և ավել ծավալի դեպքում:

22. Սպորտային նշանակության շենքերում սարինկլերային համակարգի առկայության դեպքում ջրաշիթի խտությունը ցողման ժամանակ պետք է ընդունել 0.08 ր/վ՝ 1 մ² մակերեսի համար, ելնելով 120մ² մակերեսի միաժամանակյա ոռոգումից 30 րոպեների ժամանակահատվածում:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

ՀՀՇՆ 31-03-2018 «ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՇԵՆՔԵՐ ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ» ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐՄԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀՀ կառավարության 2017 թվականի փետրվարի 23-ի «Նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի մշակում (տեղայնացում) ծրագրին հավանություն տալու մասին» N 8 նիստի արձանագրային որոշմամբ, ՀՀ կառավարության 2017 թվականի հունվարի 12-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2017 թվականի գործունեության միջոցառումների ծրագիրը և գերակա խնդիրները հաստատելու մասին» N122-Ն որոշման 2-րդ հավելվածի 96-րդ կետի 2-րդ ենթակետով, նախատեսված է մշակել «Հասարակական շենքեր և շինություններ» շինարարական նորմերի (այսուհետ՝ շինարարական նորմեր), որը իրականացվել է ՀՀ ԿԱ քաղաքաշինության պետական կոմիտեի կողմից հայտարարված գնանշման հարցումով մրցույթում հաղթող ճանաչված «Հայնախագիծ» ՓԲԸ աշխատանքային խմբի կողմից, « Հասարակական շենքեր և շինություններ» շինարարական նորմերի մշակման աշխատանքների կատարման NՀՀՔՊԿ-ԳՀԱՇՁԲ17/1-2 պայմանագրի հիման վրա:

Շինարարական նորմերի մշակման առաջնահերթությունը պայմանավորված է ՀՀ տարածքում գործող ՍՆԻՊ «Հասարակական շենքեր և կառուցվածքներ» շինարարական նորմերի պահանջների զարգացման և արդիականացման անհրաժեշտությամբ:

Շինարարական նորմերի նախագծում սահմանվել են հասարակական շենքերի և սենքերի հիմնական խմբերն ու հիմնական պահանջները ծավալահատակագծային լուծումների, հակահրդեհային միջոցառումների, տարահանման ուղիների, բնական և արհեստական լուսավորության, ինժեներական սարքավորումների և այլ խնդիրների վերաբերյալ:

Շինարարական նորմերը սահմանում են նաև տարբեր գործառնական նշանակության շենքերի շենքերի և շինությունների օգտակար մակերեսների, շինարարական ծավալների, կառուցապատման մակերեսների և շենքերի հարկայնության հաշվարկի կանոնները:

Շինարարական նորմերի պահանջները ուղղված են շենքերի և շինությունների անվտանգության մակարդակի և դրանց գործառնական նշանակության համապատասխանության աստիճանի բարձրացմանը, էներգետիկ ծախսերի նվազեցմանը, շահագործման բնութագրերիորոշման միասնական մեթոդների կիրառությանը, վտանգավորության ռիսկերի նվազեցման և այլպահանջների ապահովմանը:

Շինարարական նորմերում ներառված միկրոկլիմայի պահանջները ապահովում են շենքերի և շինությունների հուսալիությունն իրենց շահագործման ամբողջ ընթացքում:

Շինարարական նորմերի պահանջները նպաստում են նախագծային և շինարարական աշխատանքների որակի բարձրացմանը, նոր մեթոդական սկզբունքների ներդրմանը, շենքերի ու շինությունների շահագործման բնութագրերինորմավորմանը և դրանց ներկայացվող պահանջների սահմանմանն ու անվտանգության պահանջների ապահովմանը:

Շինարարական նորմերի նախագիծը քննարկվել և գրախոսվել են շահագրգիռ մարմինների՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման, էներգետիկայի ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների, բնապահպանության, առողջապահության, մշակույթի, կրթության և գիտության, արտակարգ իրավիճակների, տրանսպորտի կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, գյուղատնտեսության, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի, ՀՀ տնտեսական զարգացման և ներդրումների նախարարությունների, Երևանի քաղաքապետարանի և մասնագիտական կազմակերպությունների՝ «Երևաննախագիծ» ՓԲԸ, «Քաղաքաշինական ծրագրերի փորձագիտական կենտրոն» ԲԲԸ, «Շինսերտիֆիկատ» ՍՊԸ, ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության «Ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանի» կողմից, որոնց առաջարկությունների և դիտողությունների հիման վրա շինարարական նորմերի նախագիծը լրամշակվել է: